Jacek Perlin

Język portugalski dla początkujących

wersja brazylijska

WIEDZA POWSZECHNA

Jacek Perlin

Język portugalski
dla początkujących
wersja brazylijska

WIEDZA POWSZECHNA
Warszawa

Okładka i strona tytułowa
ALEKSANDER BARNAŚ

Redaktor
MARIA PIOTROWSKA
BARBARA URBAŃSKA

Redaktor techniczny
ELŻBIETA GONTARZ

Korektor
MARIA SIELICKA-SOROKA

© Copyright by Jacek Perlin, Warszawa 1993

Wszelkie prawa zastrzeżone. Każda reprodukcja lub adaptacja całości bądź części niniejszej publikacji, niezależnie od zastosowanej techniki reprodukcji (drukarskiej, fotograficznej, komputerowej i in.), wymaga pisemnej zgody Wydawcy.

PW „Wiedza Powszechna"
ul. Jasna 26, 00-054 Warszawa, tel. (0-22) 827 07 99, fax w. 131
e-mail: info@wiedza.pl
www.wiedza.pl

Wydanie IV 2005 r.

Druk i oprawa: WDG Drukarnia w Gdyni Sp. z o.o.
ul. Św. Piotra 12, 81-347 Gdynia

ISBN 83-214-1214-9

Spis treści

Przedmowa 7
Zasady czytania 9
Fonetyka 9
Akcentowanie 16
Lekcja I 17
Lekcja II 18
Lekcja III 19
Lekcja IV 21
Lekcja V 23
Lekcja VI 25
Lekcja VII 28
Lekcja VIII 30
Lekcja IX 34
Lekcja X 37
Lekcja XI 39
Lekcja XII 43
Lekcja XIII 46
Lekcja XIV 49
Lekcja XV 54
Lekcja XVI 55
Lekcja XVII 59
Lekcja XVIII 62
Lekcja XIX 67
Lekcja XX 73
Lekcja XXI 75
Lekcja XXII 80
Lekcja XXIII 83
Lekcja XXIV 87
Lekcja XXV 91
Lekcja XXVI 93
Lekcja XXVII 96
Lekcja XXVIII 101
Lekcja XXIX 105
Lekcja XXX 109
Odmiana czasowników 111
Słowniczek portugalsko-polski 120

ZASADY CZYTANIA

Wymowa w brazylijskiej odmianie języka portugalskiego jest bardzo zróżnicowana w zależności od regionu. Poniżej podane są podstawowe zasady prawidłowego czytania tekstów portugalskich, choć należy podkreślić, że w szczegółach wymowa brazylijska wymaga pewnego osłuchania.

Fonetyka

A

1. Przed **m**, **n**, **nh** wymawia się jako dźwięk nosowy, pośredni między polskim *a* i *y*:
   antes, **a**mpo, **a**mos, **a**nho, **a**no
2. Końcowe **-am** wymawia się jak dyftong nosowy. Pierwszy element jak w punkcie 1), drugi – jako niezgłoskotwórcze *u*:
   fal**am**
3. **á** i **à** wymawia się jak polskie *a*:
   p**á**tria, **à**quele
4. **â** i i **ã** wymawia się nosowo, jak w punkcie 1):
   l**ã**, aman**hã**, **â**nsia
5. Grupa literowa **ão** wymawia się jak końcowe **-am**, opisane w punkcie 2):
   ser**ão**, n**ão**
6. W pozostałych przypadkach wymawia się jak polskie *a*:
   aro, **a**sa

C

1. Przed wszystkimi literami z wyjątkiem **e**, **i**, **h** wymawia się jak polskie *k*:
   caro, pou**c**o, **c**ravo

2. Przed **e**, **i** wymawia się jak polskie *s*:
céu, acima
3. **ch** wymawia się podobnie jak polskie *sz*:
chá, a**ch**o, **ch**uva
4. **ç** wymawia się jak polskie *s*:
aç**ú**car, come**ç**ar

D

1. Przed **i** oraz **e** wymawianym *i*, wymawia się, w zależności od regionu, jak polskie *dż*, *dz* lub *d*:
dividir, **d**e
2. W pozostałych wypadkach wymawia się jak polskie *d*:
dona, sá**d**o

E

1. W sylabie akcentowanej, przed wszystkimi spółgłoskami z wyjątkiem **m**, **n**, **nh**, wymawia się albo podobnie jak polskie *e*, albo w sposób pośredni między polskim *e* i *i*, przy czym nie można tu sformułować prostych reguł:
verde, perco, seja
2. Przed **m**, **n**, **nh** wymawia się jako samogłoskę nosową, pośrednią między polskim *e* i *i*:
penso, sempre, vemos, venho, cena
3. Końcową grupę **-em** wymawia się jako dyftong nosowy: pierwszy element jak w punkcie 2), drugi – jako nosowe *j*:
b**em**, t**em**, pod**em**
4. W sylabie nieakcentowanej przed akcentem wymawia się z reguły jako dźwięk pośredni między polskim *e* i *i*:
segundo, beleza
5. W sylabie nieakcentowanej, po akcencie, wymawia się, w zależności od regionu, albo jako dźwięk pośredni między polskim *e* i *i*, albo jak polskie *i*. Dotyczy to też nieakcentowanych wyrazów jednosylabowych:
parte, sempre, de, me
6. W sylabie nieakcentowanej, w sąsiedztwie samogłoski, wymawia się jak polskie *i* lub *j*:
compreender, conteúdo, Caetano

7. W grupach **ãe**, **õe** wymawia się jak nosowe *j*:
mã**e**, põ**e**
8. **é** wymawia się podobnie jak polskie *e*, z wyjątkiem końcowego **-ém** (zob. punkt 3):
café, céu, idéia,
ale:
também
9. **ê** wymawia się jak dźwięk pośredni między polskim *e* i *i*, z wyjątkiem pozycji przed **m**, **n**, **nh**:
você, comitê
10. **e** przed **m**, **n**, **nh** wymawia się nosowo, jak w punkcie 2):
ciência

G

1. Przed **e**, **i** wymawia się jak polskie *ż*:
gente, a**g**itar
2. W pozostałych wypadkach wymawia się jak polskie *g*:
guerra, a**g**ora

H

Z wyjątkiem połączeń **ch**, **lh**, **nh**, nie wymawia się w ogóle:
haver, **h**olá

I

1. Przed **m**, **n**, **nh** wymawia się nosowo:
f**im**, v**in**ho, p**in**tar
2. Nieakcentowane **i** w sąsiedztwie samogłoski wymawia się jak polskie *j*:
pa**i**, pi**a**da
3. W pozostałych wypadkach wymawia się jak polskie *i*:
v**i**r, ped**i**mos

J

Wymawia się zawsze jak polskie *ż*:
jantar, ve**j**o

L

1. Przed spółgłoską i na końcu wyrazu przed pauzą wymawia się jak polskie *ł*:
   mal, **calça**
2. W pozostałych wypadkach wymawia się podobnie jak polskie *l*:
   lá, **alimento**
3. Grupa **lh** oznacza dźwięk podobny do *l*, ale wymawiany miękko, przy uniesieniu grzbietu języka do góry:
   lhe, **alho**

M

1. Na końcu wyrazu po **i**, **o**, **u** nie wymawia się, lecz wskazuje na nosowość poprzedzającej samogłoski:
   fim, **bom**, **algum**
2. Na końcu wyrazu po **a**, **e** wymawia się jak nosowe, niezgłoskotwórcze *u*:
   falam, **fazem**
3. W pozostałych wypadkach wymawia się jak polskie *m*:
   meu, **como**, **compramos**

N

1. Przed spółgłoskami **f**, **v**, **s**, **z**, **j**, **ch**, **ge**, **gi**, **ç**, **l**, **r** nie wymawia się, lecz wskazuje na nosowość poprzedzającej samogłoski:
   anjo, **infeliz**, **pensar**
2. W pozostałych przypadkach wymawia się jak polskie *n*:
   cantar, **negar**

U w a g a: Samogłoska **i** nie zmiękcza poprzedzającego *n*, jak to się dzieje w języku polskim; należy wystrzegać się zatem, by nie wymawiać połączenia *ni* po polsku, lecz twardo *n-i* lub *n-j*:
   pânico, **Polônia**

3. **nh** wymawia się jak polskie *ń*, *ni*:
   banho, **ganhar**

O

1. W sylabie akcentowanej wymawia się albo podobnie jak polskie *o*, albo jako dźwięk pośredni między polskim *o* i *u* (brak prostych reguł):
   porta, **cor**

2. Przed **a**, **u** wymawia się zawsze jako dźwięk pośredni między polskim *o* i *u*:
   voa, **vou**
3. Przed **m**, **n**, **nh** wymawia się zawsze jako dźwięk nosowy, pośredni między polskim *o* i *u*:
   somos, **conosco**, **ponto**, **ponho**
4. W sylabie nieakcentowanej, przed akcentem, wymawia się jako dźwięk pośredni między polskim *o* i *u*:
   lograr, **poder**
5. W wyrazie **ao** wymawia się zawsze jak polskie *ł*.
6. W sylabie nieakcentowanej po akcencie oraz w wyrazach jednosylabowych nieakcentowanych wymawia się, w zależności od regionu, albo jak polskie *u*, albo jako dźwięk pośredni między polskim *o* i *u*:
   penso, **caro**, **do**, **por**
7. W sylabie nieakcentowanej, przed samogłoską, wymawia się jak polskie *u* lub *ł*:
   voar, **poeira**
8. **ó** wymawia się podobnie jak polskie *o*:
   ótimo, **glória**
9. **ô** wymawia się jako dźwięk pośredni między polskim *o* i *u*, przed **m**, **n**, **nh** dodatkowo nosowy:
   Polônia, **cômico**, **vôo**
10. **õ** wymawia się jak *o* przed **m**, **n**, **nh** (zob. punkt 3):
   lições, **põe**

Q

Wymawia się jak polskie *k*:
   quente, **quilo**, **quando**

R

1. Między samogłoskami i po spółgłosce (z wyjątkiem **l**, **n**, **s**) wymawia się jak polskie *r*:
   caro, **prato**
2. Na początku wyrazu wymawia się, w zależności od regionu, albo jako długie, silnie wibrujące, dziąsłowe *rr*, albo tak, jak tylnojęzykowe *r* we francuskim lub niemieckim:
   rua, **rico**

3. Podwójne **rr** oraz pojedyncze **r** po **l**, **n**, **s**, wymawia się jak w punkcie 2):
carro, honra, melro
4. Przed spółgłoską i na końcu wyrazu wymawia się, w zależności od regionu, albo jak polskie *r*, albo jak tylnojęzykowe *r* francuskie lub niemieckie:
parte, mar

S

1. Na początku wyrazu i po spółgłosce wymawia się jak polskie *s*:
ser, cansado
2. Między samogłoskami wymawia się jak polskie *z*:
casa, rosa
3. Przed spółgłoską bezdźwięczną oraz na końcu wyrazu przed pauzą wymawia się, w zależności od regionu, jak polskie *s* lub *sz*:
basta, propôs
4. Przed spółgłoską dźwięczną wymawia się, w zależności od regionu, jak polskie *z* lub *ż*:
mesmo, desde

U w a g a: Wymowa **s** na końcu wyrazu, nie przed pauzą, zależy od początkowej głoski wyrazu następnego, tak jakby **s** znajdowało się w środku słowa, zatem w **os anos** wymawia się *z*, w **os portos** *s* lub *sz* i w **os dias** *z* lub *ż*

5. Podwójne **ss** wymawia się jak polskie *s*:
passar, assino

T

1. Przed **i** oraz **e** wymawianym *i* wymawia się, w zależności od regionu, jak polskie *t*, *c* lub *cz*:
tinha, parte
2. W pozostałych wypadkach wymawia się jak polskie *t*:
ter, dito

U

1. W grupach literowych **gue**, **gui**, **que**, **qui** nie wymawia się:
pagu**e**, gu**i**a, qu**e**nte, qu**i**lo

Wymawia się jednak, gdy nad literą znajduje się znak ¨:
freq**ü**ente, tranq**ü**ilo, ag**ü**enta
2. Nieakcentowane **u** w sąsiedztwie samogłoski wymawia się niezgłoskotwórczo, jak polskie *ł*:
q**u**ase, m**au**, p**ou**co

U w a g a: W grupie **ou u** może być również niewymawiane.

3. W pozostałych wypadkach wymawia się jak polskie *u*:
p**u**ro, b**u**raco

V

Wymawia się jak polskie *w*:
ver, leva

X

1. Po **ei**, **ai** wymawia się zawsze jak polskie *sz*:
deixar, baixo
2. Na początku wyrazu wymawia się również jak *sz*:
xícara, xadrez
3. Między samogłoskami wymawia się albo jak polskie *sz*:
relaxar
albo jak *ks*:
táxi, sexo
4. Po nagłosowym **e** przed samogłoską wymawia się *z*:
exame, exercício
5. Przed spółgłoską wymawia się, w zależności od regionu, jak polskie *s* lub *sz*:
exterior, extenso
6. W wyrazach
trouxe, máximo, próximo, aproximar, sintaxe
i pokrewnych wymawia się jak polskie *s*.

Z

1. Na początku wyrazu oraz między samogłoskami wymawia się jak polskie *z*:
zona, fazer

2. Przed spółgłoską bezdźwięczną i na końcu wyrazu przed pauzą wymawia się, w zależności od regionu, jak polskie *s* lub *sz*:
faz, paz, feliz, diz-te

U w a g a: Wymowa **z** na końcu wyrazu, nie przed pauzą, zależy od początkowej głoski wyrazu następnego, tak jakby **z** znajdowało się w środku słowa (zob. analogiczną uwagę odnośnie do **S**).
3. Przed spółgłoską dźwięczną wymawia się, w zależności od regionu, jak polskie *z* lub *ż*:
felizmente
Pozostałe litery czyta się w języku portugalskim jak po polsku.

U w a g a: W alfabecie portugalskim nie występują w ogóle litery *k*, *w*.

ZASADY AKCENTOWANIA

W języku portugalskim akcent jest swobodny i zasadniczo może padać na jedną z trzech ostatnich sylab wyrazu.
1. Akcentowana jest samogłoska, nad którą umieszczony jest znak ´ lub ^:
sábado, você, ádega, baú, pátria, ciência
2. Akcentowana jest nosowa głoska **a**, **o**, nad którą umieszczono tyldę (~):
serão, lições, cristã
przy czym, jeżeli w jednym wyrazie znajduje się znak ´ lub ^ i tylda, wówczas samogłoska z tyldą nie jest akcentowana:
órfão, bênção
3. W wyrazach bez akcentu graficznego, zakończonych na: **-l**, **-n**, **-r**, **-z** oraz **-i**, **-u**, **-is**, **-us**, **-im**, **-om**, **-um**, akcent pada na ostatnią sylabę:
hotel, poder, feliz, parti, Paris, marrom, algum
4. W wyrazach zakończonych na **-a**, **-e**, **-o**, **-as**, **-es**, **-os**, **-am**, **-em**, bez znaku graficznego, akcent pada na przedostatnią sylabę:
passa, parte, menino, vozes, anos, falam, bebem

U w a g a: Samogłoski **i**, **u** w sylabie akcentowanej są w pozycji po innej samogłosce niesgłoskotwórcze, zatem akcent pada na samogłoskę poprzedzającą (zgodnie z zasadami wymienionymi w punktach 1–4):
falei, comeu, parou, papai
Natomiast **i**, **u** przed inną samogłoską są akcentowane:
rua, Maria

Lekcja I

João: Holá, Ana.
Ana: Bom dia, João. Tudo bem?
J.: Tudo bom, obrigado. E onde está mamãe?
A.: Está em casa.
J.: Então não vem com você?
A.: Não, hoje não.
J.: Até logo, Ana.
A.: Txau, João.

Tłumaczenie

J.: Cześć, Anno. **A.:** Dzień dobry, Janku. Co słychać? **J.:** Dobrze, dziękuję. A gdzie jest mama? **A.:** Jest w domu. **J.:** Więc nie idzie z tobą? **A.:** Nie, dzisiaj nie. **J.:** Do widzenia, Anno. **A.:** Cześć, Janku.

SŁOWNICTWO

Ana Anna
até do
bem dobrze
bom dobry
casa dom
com z
dia dzień
e i, a
em w
então więc
está jest
hoje dzisiaj
holá cześć
João Jan
logo wkrótce, potem
mamãe mama
não nie
obrigado dziękuję
onde gdzie
tudo wszystko
txau cześć
vem przychodzi
você ty

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Wyrazy **holá** i **txau** odpowiadają polskiemu *cześć*. Pierwszego z nich używa się tylko na powitanie, drugiego tylko przy pożegnaniu.

Forma **vem** zazwyczaj znaczy *przychodzi*. W tekście dialogu ma jednak znaczenie *idzie*.

Wyrażenia **tudo bem**, **tudo bom** stosowane są przy powitalnej wymianie pozdrowień między znajomymi, zarówno w formie pytania, jak i odpowiedzi. Oba znaczą *co słychać, jak leci; w porządku, dobrze.*

Zwrot **bom dia** *dzień dobry* używany jest tylko rano, do godziny 12.00, 13.00.

Forma czasownikowa **está** *jest* używana jest tu w znaczeniu *znajduje się.*

Ćwiczenie

Przetłumaczyć na język portugalski:

1. Gdzie jest Anna? 2. Gdzie jest Jan? 3. Anna jest w domu. 4. Mamy nie ma w domu (*dosł.* mama nie jest w domu). 5. Dziś Jan jest w domu. 6. Dziś Anny nie ma w domu.

Lekcja II

Ana: Você está cansado?
João: Não estou, não. E por quê?
A.: Porque parece cansado.
J.: E você?
A.: Eu não estou cansada, estou com fome. E você está com fome?
J.: Estou, sim. Cansado e com fome.
A.: Então vamos comer algo?
J.: Estamos com fome, então vamos.

Tłumaczenie

A.: Jesteś zmęczony? **J.:** Nie, nie jestem. A dlaczego? **A.:** Bo wyglądasz na zmęczonego. **J.:** A ty? **A.:** Ja nie jestem zmęczona, jestem głodna. A ty jesteś głodny? **J.:** Tak, jestem. Zmęczony i głodny. **A.:** Więc idziemy coś zjeść? **J.:** Jesteśmy głodni, więc idziemy.

SŁOWNICTWO

algo coś
cansada zmęczona
cansado zmęczony
comer jeść
estou jestem
fome głód
parece wydaje się
porque bo, dlatego
por quê dlaczego
sim tak
vamos idziemy

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Przy wzmocnionym przeczeniu, partykuła przecząca **não** pojawia się zwykle po czasowniku, np. **não estou**, **não** *nie, nie jestem*, choć możliwa jest również składnia analogiczna do polskiej, tzn. **não, não estou**.

Partykuła twierdząca **sim** również z reguły występuje po czasowniku, np. **estou, sim** *tak, jestem*, choć i w tym przypadku dopuszczalny jest szyk taki jak w polskim, tzn. **sim, estou**.

Rodzaj żeński wszystkich przymiotników zakończonych na **-o** tworzy się przez zamianę **-o** na **-a**, np. **cansado** *zmęczony*, **cansada** *zmęczona.*

Polskiemu przymiotnikowi *głodny* odpowiada w portugalskiej mowie potocznej konstrukcja **com fome** (dosłownie *z głodem*), a zatem **estou com fome** znaczy *jestem głodny* (*głodna*).

W brazylijskiej odmianie portugalskiego formy drugiej i trzeciej osoby czasownika brzmią tak samo, zatem **parece** znaczy, w zależności od kontekstu, *wygląda, wydaje się* lub *wyglądasz, wydajesz się.* Z tego powodu zaimek **você** – *ty* jest rzadziej niż w języku polskim opuszczany, co pozwala uniknąć niejasności.

Ćwiczenie

Przetłumaczyć na język portugalski:

1. Mama jest głodna. 2. Mama jest w domu. 3. Jan nie jest głodny, Jan jest zmęczony. 4. Mama jest zmęczona i głodna. 5. Jesteśmy w domu. 6. Nie ma nas w domu (*dosł.* nie jesteśmy w domu). 7. Mama wydaje się zmęczona. 8. Dziękuję, nie jesteśmy głodni.

Lekcja III

O João está em casa. Eu não estou com ele. A Ana vem com a gente. Nós estamos cansados. O João e a Ana estão com fome e cansados. O João parece triste e não vem com a gente, mas a Ana não está triste e vem com vontade. Por que você está em casa? Porque estou cansado.

Tłumaczenie

Janek jest w domu. Ja nie jestem z nim. Anna idzie z nami. My jesteśmy zmęczeni. Janek i Anna są głodni i zmęczeni. Janek wydaje się smutny i nie idzie z nami, ale Anna nie jest smutna i idzie chętnie. Dlaczego jesteś w domu? Bo jestem zmęczony.

SŁOWNICTWO

a (rodzajnik)
ele on
gente ludzie
mas ale, lecz
o (rodzajnik)
triste smutny
vontade chęć

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

ZAIMKI OSOBOWE

eu	ja	**nós**	my
você	ty	**vocês**	wy
ele	on	**eles**	oni
ela	ona	**elas**	one

Odmiana czasownika **estar** *być*

eu estou	ja jestem	**nós estamos**	my jesteśmy
você está	ty jesteś	**vocês estão**	wy jesteście
ele está	on jest	**eles estão**	oni są
ela está	ona jest	**elas estão**	one są

Liczbę mnogą rzeczowników, przymiotników i zaimków tworzymy najczęściej przez dodanie **-s**, np. **cansado** *zmęczony* – **cansados** *zmęczeni*, **triste** *smutny* – **tristes** *smutni*, **ela** *ona* – **elas** *one*, **ele** *on* – **eles** *oni*, **você** *ty* – **vocês** *wy*.

W języku portugalskim rzeczowniki pospolite, a także imiona osób są z reguły poprzedzone rodzajnikiem. W przypadku, gdy są to przedmioty lub osoby znane obydwu rozmówcom, używany jest rodzajnik określony, mający postać **o** – dla rodzaju męskiego, i **a** – dla żeńskiego, np. **o João** *Janek*, **a Ana** *Anna*, **a gente** *ludzie*.

Rzeczownik **a gente** *ludzie* używany jest w portugalskim przeważnie w liczbie pojedynczej. W języku potocznym zastępuje on często zaimek osobowy **nós** *my*. Konstrukcja **com a gente** jest zatem dwuznaczna i tłumaczy się *z ludźmi* albo *z nami*, w zależności od kontekstu.

Ćwiczenie

Przetłumaczyć na język portugalski:

1. Ich nie ma w domu (*dosł.* oni nie są w domu). 2. Jesteśmy zmęczeni. 3. Ona jest z Janem. 4. Mama jest głodna. 5. Wy jesteście z nami (*dosł.* z ludźmi). 6. Nie jestem głodny. 7. Anna nie jest zmęczona. 8. Jestem z tobą chętnie.

Lekcja IV

João: Você gosta de música?
Ana: Gosto, sim. E você?
J.: Eu gosto muito, mas não gosto da música erudita.
A.: Eu também não gosto da música erudita.
J.: Então, nós não gostamos da música erudita. Mas o Jorge gosta muito.
A.: O Jorge gosta também do samba.
J.: Todos gostam do samba.
A.: Não todos, não.
J.: Como que não?
A.: Claro que não. Teu pai não gosta, por exemplo.
J.: Ele não gosta de nada.

Tłumaczenie

J.: Lubisz muzykę? **A.:** Tak, lubię. A ty? **J.:** Ja bardzo lubię, ale nie lubię muzyki poważnej. **A.:** Ja też nie lubię muzyki poważnej. **J.:** Zatem my nie lubimy muzyki poważnej. Ale Jerzy bardzo lubi. **A.:** Jerzy lubi też sambę. **J.:** Wszyscy lubią sambę. **A.:** Nie, nie wszyscy. **J.:** Jak to nie? **A.:** Oczywiście, że nie. Twój ojciec nie lubi, na przykład. **J.:** On niczego nie lubi.

SŁOWNICTWO

claro jasne, oczywiście
como jak
da (przyimek ściągnięty z rodzajnikiem)
de (przyimek)
do (przyimek ściągnięty z rodzajnikiem)
erudito/a poważny/a
exemplo przykład
Jorge Jerzy
música muzyka
nada nic
pai ojciec
por przez
que że
samba samba
teu twój
todos wszyscy

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Odmiana czasownika **gostar** *lubić*

eu gosto	ja lubię	**nós gostamos**	my lubimy
você gosta	ty lubisz	**vocês gostam**	wy lubicie
ele, ela gosta	on, ona lubi	**eles, elas gostam**	oni, one lubią

Przyimek **de**, nie mający dokładnego odpowiednika w języku polskim, łączy się z rodzajnikiem określonym w jedną słowoformę **do, da**.

Czasownik **gostar** *lubić* łączy się z dopełnieniem za pomocą przyimka **de**, np. **gosto de você** *lubię cię*, **gosto de música** *lubię muzykę*, **ele não gosta de nada** *on niczego nie lubi*.

Ćwiczenia

I. *Uzupełnić formami czasownika* ***estar***:
nós ..., eu..., eles ..., ela ..., você ..., vocês ..., ele ..., elas ...

II. *Uzupełnić formami czasownika* ***gostar***:
vocês ..., ele ..., eles ..., eu ..., você ..., nós ..., elas ..., eles ...

III. *Przetłumaczyć na język portugalski*:
1. Lubię Janka. 2. Nie lubię Anny. 3. Lubimy być w domu. 4. Twój ojciec jest w domu. 5. Oni nie lubią muzyki. 6. Twój ojciec nie jest z wami, bo nie lubi muzyki. 7. Wszyscy lubią mamę. 8. Dlaczego nie jesteś w domu?

Lekcja V

João: Como vai?
Carlos: Bem. E você?
J.: Bem também. Vou comprar um jornal.
C.: Para quê?
J.: Para saber as notícias.
C.: Espera a Ana, ela conta as notícias.
J.: Com vontade. Fico aqui e espero a Ana.
C.: Olha!, já vem a Ana.
J.: Não é ela. É outra pessoa.
C.: Claro que é ela. Voce é míope.
J.: Escuta, eu não sou míope, é ela, com certeza.
C.: Desculpa, é verdade. Resulta que eu sou míope.
J.: Viu?

Tłumaczenie

J.: Co słychać? **C.:** Dobrze. A co u ciebie? J.: Też dobrze. Idę kupić gazetę. **C.:** Po co? **J.:** Żeby wiedzieć, co się wydarzyło (*dosł.* żeby wiedzieć wiadomości). **C.:** Poczekaj na Annę, ona opowie, co się wydarzyło. **J.:** Chętnie. Zostanę tu i poczekam na Annę. **C.:** Patrz, już nadchodzi Anna. **J.:** To nie ona. To ktoś inny (*dosł.* inna osoba). **C.:** Oczywiście, że to ona. Jesteś krótkowidzem. **J.:** Słuchaj, ja nie jestem krótkowidzem, to na pewno ona. **C.:** Przepraszam (*dosł.* wybacz), to prawda. Okazuje się, że ja jestem krótkowidzem. **J.:** A widzisz? (*dosł.* zobaczyłeś).

SŁOWNICTWO

aqui tutaj
as (rodzajnik)
certeza pewność
comprar kupić
contar opowiadać
desculpar wybaczyć
é jest(eś)
esperar czekać
escutar słuchać
ficar zostać
já już
José Józef
míope krótkowidz
notícia wiadomość
olhar patrzeć
outro inny
pessoa osoba
para dla, żeby
para quê po co
resultar okazywać się
saber wiedzieć
sou jestem

também też, także
um (rodzajnik)
vai idzie(sz)
verdade prawda
viu zobaczył(eś)
vou idę

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Odmiana czasownika **ir** *iść*

eu **vou**	nós **vamos**
você **vai**	vocês **vão**
ele, ela **vai**	eles, elas **vão**

Czasowniki **comprar**, **contar**, **desculpar**, **escutar**, **esperar**, **olhar** i **resultar** odmieniają się tak samo, jak przedstawiony wcześniej **gostar** (wszystkie są czasownikami pierwszej koniugacji), przy czym z dopełnieniem łączą się bezpośrednio, bez przyimka.

Liczba mnoga rodzajników określonych **o**, **a** jest regularna i brzmi **os**, **as**.

Rodzajniki nieokreślone mają formę **um** – dla rodzaju męskiego, **uma** – dla żeńskiego, np. **um jornal** *gazeta*, **uma casa** *dom*. Zwykle poprzedzają one rzeczowniki oznaczające osoby lub przedmioty nie znane rozmówcy.

Formy **sou** *jestem*, **é** *jesteś*, *jest*, w odróżnieniu od **estou**, **está**, nie oznaczają lokalizacji, lecz cechę stałą. Por. **estou em casa/sou míope**.

Przymiotniki zakończone na **-e**, np. **míope** *krótkowzroczny*, z reguły nie zmieniają się w rodzaju żeńskim.

Formy czasu teraźniejszego bardzo często mają w języku portugalskim znaczenie przyszłe.

Formy drugiej osoby trybu rozkazującego w brazylijskiej odmianie portugalskiego są – dla większości czasowników – identyczne z odpowiednimi formami trybu oznajmującego.

Odpowiednikiem polskiego *to* w konstrukcjach orzecznikowych jest portugalska forma czasownikowa **é**, np. **É ela**. *To ona.*

Ćwiczenia

I. *Uzupełnij formami czasowników*: ***contar***, ***gostar***, ***olhar***, ***escutar***, ***comprar***, ***ir***:

nós ..., você ..., vocês ..., eles ..., eu ..., elas ..., ela ..., ele ...

II. *Podaj formy trybu rozkazującego*:

escutar – ..., olhar – ..., comprar – ..., desculpar – ..., contar – ..., estar ...

III. *Przetłumacz na język portugalski*:

1. Kup gazetę. 2. Patrz, przychodzi Anna. 3. Idę do domu. 4. Oni nie idą do domu. 5. Popatrz, Józef jest z Janem. 6. Słuchaj, ja zostaję tutaj, a ty idziesz z Anną. 7. Jesteś smutny? Zostań z nami (*dosł.* z ludźmi). 8. Idziemy coś zjeść.

Lekcja VI

João: Com licença, o Senhor é brasileiro?
Senhor Davis: Não, Senhor, sou norte-americano. Chamo-me John Davis.
J.: Muito prazer. Sou João Coelho. O Senhor fala bem o português.
S.D.: Muito gentil. Estudo português. E o Senhor que línguas fala?
J.: Só português.
S.D.: Eu falo inglês, português, francês e chinês.
J.: Incrível! Como é possível?
S.D.: Estudo muito. Acho que vale a pena saber línguas estrangeiras.
J.: Eu acho também que vale a pena, mas só falo português, infelizmente. Acho que as línguas estrangeiras são muito difíceis.
S.D.: Depende da pessoa.
J.: Claro que sim. Mas, em geral, os norte-americanos não falam línguas estrangeiras.
S.D.: É verdade. Em geral não somos poliglotas. Mas vocês também não são.
J.: Depende.

Tłumaczenie

J.: Przepraszam, czy pan jest Brazylijczykiem? **S.D.:** Nie, proszę pana, jestem Amerykaninem. Nazywam się John Davis. **J.:** Bardzo mi przyjemnie. Jestem João Coelho. Pan mówi dobrze po portugalsku. **S.D.:** (Pan jest) bardzo miły. Uczę się portugalskiego. A pan jakimi językami mówi? **J.:** Tylko portugalskim. **S.D.:** Ja mówię po angielsku, portugalsku, francusku i chińsku. **J.:** Niewiarygodne! Jak to możliwe? **S.D.:** Dużo się uczę. Uważam, że warto znać języki obce.

J.: Ja też uważam, że warto. Ale mówię tylko po portugalsku, niestety. Uważam, że języki obce są bardzo trudne. **S.D.:** Zależy dla kogo (*dosł.* od osoby). **J.:** Oczywiście, że tak. Ale na ogół Amerykanie nie mówią obcymi językami. **S.D.:** To prawda. Na ogół nie jesteśmy poliglotami. Ale wy też nie jesteście. **J.:** Zależy.

SŁOWNICTWO

achar uważać, znajdować
brasileiro Brazylijczyk
chamo-me nazywam się
chinês chiński
depende zależy
difícil trudny
em geral na ogół
estrangeiro zagraniczny, obcy
estudar uczyć się, studiować
falar mówić
francês francuski
incrível niewiarygodny
infelizmente niestety
inglês angielski
licença pozwolenie
língua język
muito bardzo
norte-americano Amerykanin
português portugalski
prazer przyjemność
senhor pan
só tylko
vale a pena warto

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Wyrażenia **com licença** (*dosł. za pozwoleniem*) używa się w znaczeniu *przepraszam* podczas zwracania się do kogoś z pytaniem, prośbą lub na przykład prosząc o ustąpienie z drogi.

Zwracając się do mężczyzn nieznajomych lub z którymi nie jesteśmy na ty, używamy formy **Senhor** w wołaczu i **o Senhor** – gdy wyraz ten łączy się z czasownikiem.

Czasownik **falar** *mówić* łączy się z nazwą języka zwykle bezpośrednio, choć gdy występuje przysłówek – za pośrednictwem rodzajnika **o**, np. **falar português** *mówić po portugalsku*, **falar bem o português** *mówić dobrze po portugalsku.*

Przymiotniki i rzeczowniki oznaczające narodowość brzmią w języku portugalskim tak samo i pisze się je zawsze małą literą, zatem np. **inglês** znaczy zarówno *angielski*, jak i *Anglik.*

Wyrazy zakończone na **-il**, akcentowane na przedostatniej sylabie, przyjmują w liczbie mnogiej końcówkę **-eis**, np. **difícil/difíceis.**

Odmiana czasownika **ser** *być*

sou	**somos**
é	**são**

NIEKTÓRE NAZWY NARODOWOŚCI

alemão	Niemiec, niemiecki
argentino	Argentyńczyk, argentyński
belga	Belg, belgijski
brasileiro	Brazylijczyk, brazylijski
chinês	Chińczyk, chiński
espanhol	Hiszpan, hiszpański
francês	Francuz, francuski
holandês	Holender, holenderski
inglês	Anglik, angielski
italiano	Włoch, włoski
japonês	Japończyk, japoński
norte-americano	Amerykanin (z USA), amerykański
polonês	Polak, polski
português	Portugalczyk, portugalski
russo	Rosjanin, rosyjski
sueco	Szwed, szwedzki
tcheco	Czech, czeski
eslovaco	Słowak, słowacki

Ćwiczenia

I. *Podać bezokolicznik w nawiasie w formie osobowej:*

Eu (ser), nós (falar), ele (escutar), ela (olhar), vocês (ir), elas (ser), você (comprar), vocês (estar), ela (ser), nós (estar), eu (falar).

II. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Nie mówię po portugalsku. 2. Mówię dobrze po włosku. 3. Jestem Polakiem. 4. Nie jestem Amerykaninem. 5. Niestety, nie mówię dobrze po portugalsku. 6. Cześć, jestem Józef i mówię po polsku. 7. Nie lubię języków obcych. 8. Chętnie uczę się języków obcych. 9. Idę kupić gazetę. 10. Ja też idę kupić gazetę. 11. On nie jest Amerykaninem i nie mówi po angielsku, ale mówi po francusku. 12. Nazywam się.... 13. Mówię po.... 14. Nie mówię po .... 15. Dzisiaj mówimy tylko po chińsku.

Lekcja VII

João: Preciso comprar um tapete vermelho.
Ana: Por que vermelho?
J.: Porque harmoniza com a mesa vermelha.
A.: Eu não gosto da cor vermelha.
J.: E de que cores gosta você?
A.: Gosto só da cor branca e preta.
J.: E que cor é o teu carro?
A.: É branco com assentos pretos. Minha casa é branca, meu cachorro é preto e meu gato é branco. Os móveis em minha casa são também pretos ou brancos.
J.: Que monotonia!
A.: Eu não acho.
J.: Mas a tua blusa é verde, teus sapatos são marrons, teu chapéu é amarelo e teu casaco é cor-de-rosa.
A.: Porque o meu princípio não se aplica ao vestuário.
J.: Isso se chama inconseqüência.

Tłumaczenie

J.: Muszę (*dosł.* potrzebuję) kupić czerwony dywan. **A.:** Dlaczego czerwony? **J.:** Bo pasuje do czerwonego stołu. **A.:** Nie lubię czerwonego koloru. **J.:** A jakie kolory lubisz? **A.:** Lubię tylko kolor biały i czarny. **J.:** A jakiego koloru jest twój samochód? **A.:** Jest biały z czarnymi siedzeniami. Mój dom jest biały, mój pies jest czarny, a mój kot jest biały. Meble w moim domu są także czarne albo białe. **J.:** Jaka monotonia! **A.:** Nie uważam. **J.:** Ale twoja bluzka jest zielona, twoje buty są brązowe, twój kapelusz jest żółty, a twój płaszcz jest różowy. **A.:** Bo moja zasada nie stosuje się do ubrań. **J.:** To się nazywa niekonsekwencja.

SŁOWNICTWO

amarelo żółty
ao (przyimek ściągnięty)
aplicar-se stosować się; dotyczyć
assento siedzenie
blusa bluzka
branco biały
cachorro pies
carro samochód
chapéu kapelusz
cor kolor
cor-de-rosa różowy
gato kot

harmonizar pasować, harmonizować
inconseqüência niekonsekwencja
isso to
marrom brązowy
mesa stół
meu mój
móveis meble
ou albo, lub
precisar potrzebować
preto czarny
princípio zasada
sapato but
tapete dywan
teu twój
vermelho czerwony
vestuário ubranie

NAZWY WAŻNIEJSZYCH KOLORÓW

amarelo	żółty	**marrom**	brązowy
azul	niebieski	**negro**	czarny
bege	beżowy	**preto**	czarny
branco	biały	**rouxo**	siny
cinza	szary	**verde**	zielony
cor-de-rosa	różowy	**vermelho**	czerwony
laranja	pomarańczowy		

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Przyimek **a** łączy się z rodzajnikiem **o** w jedną słowoformę **ao**. Rzeczowniki, przymiotniki i rodzajniki zakończone na **-m** przyjmują w liczbie mnogiej końcówkę **-ns**, np. **marrom** – **marrons**, **um** – **uns**, **bom** – **bons.**

Wyrazy zakończone na **-l** (lecz nie **-il**) przyjmują w liczbie mnogiej końcówkę **-is**, np. **azul** – **azuis**, **jornal** – **jornais**.

Przymiotniki zakończone w rodzaju męskim na **-a**, **-l** nie zmieniają się w rodzaju żeńskim, np. **cinza**, **azul**.

W języku portugalskim występują dwa rodzaje gramatyczne: męski i żeński. Męskie są prawie wszystkie rzeczowniki zakończone na **-o**, a żeńskie – prawie wszystkie z końcówką **-a**.

Przymiotniki i rzeczowniki zgadzają się ze sobą pod względem rodzaju, np. **mesa branca** – **cachorro branco**.

Przymiotniki oznaczające kolory stoją z reguły po rzeczowniku.

Zaimki dzierżawcze **seu**, **sua**, w znaczeniu *jego*, *jej*, zgadzają się w liczbie i rodzaju – odwrotnie niż w polskim – z przedmiotem

posiadanym, a nie osobą posiadacza, np. **sua casa** *jego/jej dom*, **seu cachorro** *jego/jej pies*.

Zaimki dzierżawcze stoją zwykle przed rzeczownikiem.

Konstrukcja zaimek dzierżawczy + rzeczownik jest często, choć niekoniecznie, poprzedzona rodzajnikiem określonym.

Zaimki dzierżawcze tworzą liczbę mnogą regularnie, przez dodanie **-s**: **meus, teus, seus, nossos, minhas, tuas, suas, nossas.**

ZAIMKI DZIERŻAWCZE

meu	mój	**minha**	moja
teu	twój	**tua**	twoja
seu	jego, jej, wasz, ich	**sua**	jego, jej, wasza, ich
nosso	nasz	**nossa**	nasza

Ćwiczenia

I. *Przetłumaczyć na język portugalski*:

1. Mój biały kot. 2. Twoja czarna bluzka. 3. Jego zielony dom. 4. Jej żółty stół. 5. Nasz czarny samochód. 6. Ich brązowe buty. 7. Wasze różowe ubranie. 8. Ich pomarańczowe kapelusze. 9. Jej żółty płaszcz. 10. Nasz szary samochód.

II. *Przetłumaczyć na język portugalski*:

1. Mój pies jest czarny, a mój kot jest biały, one nie pasują do mojego brązowego dywanu. 2. Idę kupić czarny stół. 3. To mój pies. On się nazywa Ivo. 4. Nie lubię koloru beżowego. 5. To jest gazeta. 6. Portugalski nie jest trudny. A ja uważam, że jest. 7. Twój kapelusz nie pasuje do płaszcza. Kup czarny kapelusz. 8. Poczekaj na ojca, on mówi po portugalsku.

III. *Odpowiedzieć na następujące pytania*:

1. Que cor são teus sapatos? 2. Que cor é teu casaco. 3. Que cor é tua blusa? 4. Que cor é teu chapéu? 5. Que cor é tua casa? 6. Que cor é teu carro e seus assentos?

Lekcja VIII

Ana: É o senhor Lopes.
João: Boa-tarde. Como está o senhor?
Senhor Lopes: Muito bem, obrigado. E o senhor?

J.: Bem, agradecido.
S.L.: Vamos ao escritório, por favor. Aqui trabalho.
J.: O senhor tem muitos livros.
S.L.: Tenho, sim. Na estante e no armário.
J.: Onde está a escrevaninha?
S.L.: Lá, à direita. Sobre a escrevaninha está a máquina de escrever, papel de escrever, papel carbono, envelopes, clipes e o telefone.
J.: E o que há nas gavetas?
S.L.: Nas gavetas há pastas com correspondência.
J.: E tem computador?
S.L.: Sobre a mesa, à esquerda está o computador.
J.: Trabalha muito com o computador?
S.L.: Não, é a secretária que trabalha.
J.: Ah é! Muito obrigado, senhor. Até logo.
S.L.: Até amanhã.

Tłumaczenie

A.: To pan Lopes. **J.:** Dzień dobry, co słychać? **S.L.:** Dziękuję, dobrze. A co u pana? **J.:** Dobrze, dziękuję. **S.L.:** Chodźmy do biura, proszę. Tu pracuję. **J.:** Ma pan dużo książek. **S.L.:** Tak, mam. Na półce i w szafie. **J.:** A gdzie jest biurko? **S.L.:** Tam, na prawo. Na biurku jest maszyna do pisania, papier do pisania i kalka, koperty, spinacze i telefon. **J.:** A co jest w szufladach? **S.L.:** W szufladach są teczki z korespondencją. **J.:** A ma pan komputer? **S.L.:** Na stole, po lewej, jest komputer. **J.:** Czy dużo pracuje pan z komputerem? **S.L.:** Nie, to sekretarka pracuje. **J.:** Aha! Bardzo panu dziękuję. Do widzenia. **S.L.:** Do jutra.

SŁOWNICTWO

à (przyimek **a** + rodzajnik **a**)
agradecido wdzięczny, dziękuję
amanhã jutro
aqui tutaj
armário szafa
até logo do widzenia (wkrótce)
boa-tarde dzień dobry
clipe spinacz
computador komputer
correspondência korespondencja
direita prawa strona
envelope koperta
escrevaninha biurko
escrever pisać
escritório biuro
esquerda lewa strona
estante półka
gaveta szuflada
há jest
lá tam
livro książka
máquina de escrever maszyna do pisania

muito bardzo, dużo
na, no (**em** + **a, o**)
onde gdzie
papel carbono kalka
papel de escrever papier do pisania
pasta teczka (papierowa)
por favor proszę
secretária sekretarka
sobre na
tarde popołudnie
telefone telefon
tem ma
trabalhar pracować

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Wyrażenia **boa-tarde** *dzień dobry* używa się od godziny 12 w południe do zmroku.

Rzeczownik **o senhor** funkcjonuje w portugalskim jako grzecznościowy zaimek osobowy, podobnie jak polskie *pan*. Łączy się z tą samą osobą czasownika co **você**.

Żeńskim odpowiednikiem **o senhor** jest **a senhora** *pani*.

Wyrażenia **por favor** *proszę* używa się, w przeciwieństwie do jego polskiego odpowiednika, jedynie przy formułowaniu prośby, nigdy zaś w odpowiedzi na *dziękuję* lub przy wręczaniu czegoś.

Wyraz **muito** w znaczeniu *dużo*, w przeciwieństwie do polskiego odpowiednika, odmienia się przez liczby i rodzaje, np. **muito tempo** *dużo czasu*, **muita vontade** *dużo ochoty*, **muitos livros** *dużo książek*, **muitas casas** *dużo domów*. Natomiast określając czasownik lub przymiotnik wyraz ten pozostaje nieodmienny, np. **trabalha muito** *dużo pracuje*, **está muito cansada** *jest bardzo zmęczona*.

Przyimek **em** *w*, *na* w połączeniu z rodzajnikami określonymi tworzy formy ściągnięte **no, na.**

Przyimek **a** w połączeniu z żeńskim rodzajnikiem określonym **a** tworzy formę ściągniętą **à**.

Czasownikowa forma nieosobowa **há** ma znaczenie *jest*, zaś zaprzeczona **não há** – *nie ma*.

Odmiana czasownika **ter** *mieć*

(eu) **tenho**	(nós) **temos**
(você) **tem**	(vocês) **têm**
(ele, ela) **tem**	(eles, elas) **têm**

U w a g a: W Brazylii formy **tem** i **têm** wymawiane są jednakowo.

NAJWAŻNIEJSZE FORMUŁY POWITALNE I POŻEGNALNE

bom dia	(przed południem) dzień dobry
boa-tarde	(po południu) dzień dobry
boa-noite	(po zmroku) dobry wieczór
holá	cześć
como vai o senhor/a senhora?	co u pana/pani słychać?
como está o senhor/a senhora?	co u pana/pani słychać?
tudo bem, tudo bom?	jak leci?
muito prazer, encantado/a	bardzo mi przyjemnie
até logo	do widzenia (wkrótce)
até já	do widzenia (za chwilę), na razie
boa-noite	dobranoc
até amanhã	do jutra
txau, tchau	cześć
txauzinho, até loguinho	pa, pa

Ćwiczenia

I. *Uzupełnić formami osobowymi czasownika* ***ter***:

Eu ... muita vontade de trabalhar. O João e a Ana não ... carro. Eu e meu pai ... muitos livros. Vocês ... um cachorro preto. Nós ... uma casa branca. Você não ... computador. Elas ... muitas blusas. O senhor ... um gato branco.

II. *Uzupełnić odpowiednimi formami przysłówka* ***muito***:

... fome (rodz. żeński) ... carros. ... prazer. ... mesas. ... cachorros. ... gatos. ... sapatos. ... gavetas. ... Trabalhar ... . Eu estudo ... .

III. *Przetłumaczyć na język portugalski*:

1. Mam dom i psa, ale nie mam samochodu i telefonu. 2. Mój samochód jest czerwony. 3. Ja i Anna mamy dużo książek. 4. W moim domu jest komputer. 5. Na stole nie ma spinaczy. 6. Na półce jest telefon, a w szufladzie są spinacze. 7. Dlaczego pan nie ma kota? 8. Telefon jest na prawo, na biurku. 9. Na lewo są półki z książkami. 10. Pani wygląda na zmęczoną.

Lekcja IX

A casa de João está à rua da Trindade, número quatro. Seu apartamento está no primeiro andar. É pequeno, mas muito agradável porque os vizinhos são simpáticos e pouco curiosos, e no segundo andar mora a sua namorada.

O João mora com a mãe, o pai, um irmão e uma irmã. Ele tem também outro irmão que está casado e outra irmã que está no mosteiro. No apartamento há três quartos, uma sala, dois benheiros e a cozinha. A mãe está sempre na cozinha cozinhando feijão de que ninguém gosta, mas ela não sabe fazer outra coisa.

Quando todos estão muito cansados de comer feijão vão ao restaurante. Então falam à mãe que ela tem que descansar um pouco, já que não se atrevem a dizer para ela que não gostam do que ela faz.

O João nunca convida a namorada porque os pais não gostam dela e dizem que é boba. Os dois se encontram quando os pais não estão em casa, mas isso é muito raro já que, como sabemos, a mãe sempre está na cozinha e cozinha feijão...

Tłumaczenie

Dom Jana jest na ulicy Trindade numer cztery. Jego mieszkanie jest na pierwszym piętrze. Jest małe, ale bardzo przyjemne, bo sąsiedzi są sympatyczni i mało ciekawscy, a na drugim piętrze mieszka jego dziewczyna.
Jan mieszka z matką, ojcem, bratem i siostrą. Ma on także drugiego brata, który jest żonaty, i drugą siostrę, która jest w klasztorze. W mieszkaniu są trzy sypialnie, salon, dwie łazienki i kuchnia. Matka jest zawsze w kuchni i gotuje fasolę, której nikt nie lubi, ale ona nie umie robić nic innego.
Kiedy wszyscy są bardzo zmęczeni jedzeniem fasoli, idą do restauracji. Wtedy mówią matce, że musi ona trochę odpocząć, albowiem nie mają odwagi (*dosł.* odważają się) jej powiedzieć, że nie lubią tego, co ona robi.
Jan nigdy nie zaprasza narzeczonej, bo rodzice jej nie lubią i mówią, że jest głupia. Oboje spotykają się, kiedy rodziców nie ma w domu, ale to jest bardzo rzadkie, albowiem, jak wiemy, matka jest zawsze w kuchni i gotuje fasolę...

SŁOWNICTWO

agradável przyjemny
andar piętro
apartamento mieszkanie
atrever-se odważyć się
banheiro łazienka
bobo głupi
casado żonaty
coisa rzecz
convidar zapraszać
cozinha kuchnia
cozinhar gotować
curioso ciekawy, ciekawski
descansar odpocząć
dizer powiedzieć, mówić
dois dwa
encontrar-se spotykać się
fazer robić
feijão fasola
irmã siostra
irmão brat
já que albowiem
morar mieszkać
mosteiro klasztor
namorada dziewczyna, narzeczona
ninguém nikt
número numer
nunca nigdy
pais rodzice
pequeno mały
pouco mało
primeiro pierwszy
quando kiedy
quarto sypialnia
quatro cztery
raro rzadki
restaurante restauracja
rua ulica
sala salon, sala
segundo drugi
sempre zawsze
simpático sympatyczny
três trzy
Trindade Trójca
vizinho sąsiad

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Polskiemu wyrażeniu *na ulicy* odpowiadają w portugalskim dwie synonimiczne konstrukcje: **à rua** i **na rua.**

Wyraz **outro** ma znaczenie *inny* i *drugi.*

Wyrazy o znaczeniu przeczącym, takie jak **ninguém** *nikt*, **nunca** *nigdy*, gdy znajdują się przed czasownikiem, wykluczają użycie **não** (nie ma podwójnego przeczenia). Gdy wyrazy te pojawiają się po czasowniku – **não** występuje, np. **ninguém trabalha**, ale **não trabalha ninguém** *nikt nie pracuje.*

Czasowniki **falar** i **dizer** łączą się z dopełnieniem dalszym za pomocą przyimków **a** albo **para**. Ta druga konstrukcja jest bardziej potoczna.

Konstrukcja **ter que** ma znaczenie *musieć.*

Przysłówek **pouco**, podobnie jak **muito**, odmienia się przez rodzaj i liczbę, np. **pouco feijão** *mało fasoli*, **pouca gente** *mało ludzi*, **poucos livros** *mało książek*, **poucas pessoas** *mało osób.*

Nieodmienna konstrukcja **um pouco** ma znaczenie *trochę.*

Liczebniki **um** *jeden* i **dois** *dwa* mają żeńskie odpowiedniki **uma** i **duas**. Pozostałe liczebniki główne są nieodmienne.

Konstrukcja **o que** ma znaczenie *to, co.*

Wyraz **que**, oprócz znaczenia spójnikowego *że*, pełni również funkcję zaimka o znaczeniu *który, która.*

Zaimki **ele, ela, eles, elas** łączą się z przyimkiem **de** w jedną słowoformę **dele, dela, deles, delas.**

Zaimek zwrotny **se** *się* występuje albo po czasowniku – wówczas pisze się z kreską: **encontra-se**, albo przed: **se encontra**. W zdaniu zaprzeczonym oraz podrzędnym **se** może występować wyłącznie przed czasownikiem. W pozostałych przypadkach **se** występuje zwykle przed czasownikiem w języku potocznym, zaś po – w książkowym.

Imiesłów przysłówkowy, po portugalsku ***gerúndio***, tworzy się od czasowników na **-ar** za pomocą końcówki **-ando**, np. **falar** – **falando** *mówiąc.*

Odmiana czasownika **saber** *umieć, wiedzieć*

sei	**sabemos**
sabe	**sabem**

Odmiana czasownika **fazer** *robić*

faço	**fazemos**
faz	**fazem**

Odmiana czasownika **dizer** *powiedzieć, mówić*

digo	**dizemos**
diz	**dizem**

ODMIANA CZASOWNIKÓW II KONIUGACII

beber *pić*

bebo	**bebemos**
bebe	**bebem**

Według powyższego wzoru odmieniają się wszystkie czasowniki regularne zakończone w bezokoliczniku na **-er**.

LICZEBNIKI GŁÓWNE I PORZĄDKOWE

1	**um, uma**	**primeiro**	pierwszy
2	**dois, duas**	**segundo**	drugi
3	**três**	**terceiro**	trzeci
4	**quatro**	**quarto**	czwarty
5	**cinco**	**quinto**	piąty

Liczebniki porządkowe odmieniają się przez liczbę i rodzaj jak wszystkie przymiotniki na **-o**.

Ćwiczenia

I. *Napisać liczebniki główne słowami:*

1 casa, 3 carros, 2 irmãs, 3 irmãos, 2 mesas, 1 rua, 4 clipes, 2 gatos, 1 cachorro, 5 blusas, 2 secretárias, 4 livros.

II. *Napisać liczebniki porządkowe słowami:*

1º. andar, 3ª. casa, 5º. número, 2ª. rua, 3º. irmão, 4ª. pessoa, 1ª. casa, 4º. carro, 3ª. irmã.

III. *Utworzyć* ***gerúndio*** *od czasowników:*

olhar, escutar, morar, falar, estudar, ficar.

IV. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Nikt go nie lubi. 2. Nie umiem gotować. 3. Oni nigdy nie mówią dzień dobry. 4. Moja matka bardzo dobrze gotuje. 5. Mamy trochę fasoli. 6. Anna mieszka na drugim piętrze. 7. Moja trzecia narzeczona nie jest sympatyczna. 8. Twój pies jest czarny. 9. Nasz ojciec nigdy nie pije. 10. Nie mam narzeczonej, ale mam kota. 11. Czy pan mieszka na ulicy Zielonej? 12. Oni nie lubią chodzić do włoskiej restauracji.

Lekcja X

Hoje tenho vontade de ir a um restaurante chinês ou japonês, mas lá, onde moro, há só restaurantes brasileiros e italianos. Então tenho que comprar um jornal para saber onde eles estão. O primeiro restaurante chinês chama-se „Casa Amarela" e se encontra no número cinco da rua dos Namorados. O segundo chama-se „Laranja Vermelha" e está em

uma rua pequena e pouco agradável. Já que gosto muito da rua dos Namorados, vou ao primeiro.

Convido minha irmã Maria e minha secretária. A minha secretária chama-se Francisca Couto, trabalha muito bem, fala português, inglês e francês e é simpática. Eu gosto muito da Francisca, mas, infelizmente, a minha irmã não gosta dela porque acha que ela é boba e não gosta da música erudita. Mas eu tenho que ir ao restaurante com as duas. Não me atrevo a convidar meu pai porque ele está cansado e não gosta de comer em restaurantes. A primeira vem a Maria e os dois esperamos a Francisca, escutando música erudita e falando. Quando vem a Francisca, os três vamos ao restaurante chinês „Casa Vermelha". Eu com muita vontade, elas com pouca.

Ćwiczenia

I. *Przetłumaczyć tekst czytanki na język polski.*

II. *Odpowiedzieć na następujące pytania związane z tekstem czytanki:*

1. Tenho vontade de ir ao restaurante italiano? 2. Há restaurante chinês lá onde moro? Que faço para saber onde está? 4. Como se chama o primeiro restaurante chinês? 5. Onde ele está? 6. Como se chama e onde se encontra o segundo restaurante? 7. Como se chama a minha secretária? 8. Que línguas fala? 9. Por que a minha irmã não gosta da Francisca? 10. Gosta meu pai de comer em restaurantes? Francisca e Maria vão ao restaurante com muita vontade?

III. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Coś tu jest. 2. Kupuję żółtą szafę. 3. Do zobaczenia, ojcze. 4. Twoje mieszkanie jest przyjemne. 5. Uważam, że to nie dotyczy mojej narzeczonej. 6. Siedzenia w moim samochodzie są czerwone. 7. Ona nie ma odwagi (*dosł.* się nie odważa) zaprosić swojej matki. 8. W mojej łazience jest Brazylijczyk. 9. Nasz brat nie jest głupi. 10. Moi sąsiedzi są żonaci. 11. Nie lubimy jeść fasoli. 12. Kup różowy płaszcz. 13. Moja korespondencja jest w szufladzie po prawej, a nie po lewej. 14. Ugotuj coś dziś. 15. Przepraszam, ale muszę odpocząć. 16. Chętnie uczę się w biurze obcych języków. 17. Na biurku jest dużo kopert i spinaczy. 18. Czy pan jest głodny? 19. Twój pomarańczowy płaszcz nie pasuje do twojej szarej bluzki. 20. Niestety, nie idę kupić gazety. 21. Nie uczę się japońskiego, bo to bardzo trudny język. 22. Mój dom ma numer cztery. 23. Moją zasadą jest mieć zawsze chęć na wszystko. 24. Moja mama nigdy nie gotuje. 25. Czy pani lubi sambę? 26. Dużo pracuję, więc jestem zmęczony. 27. Czy to prawda, że macie trzy koty? 28. Wiem, że warto uczyć się języków obcych. 29. Niestety, nie lubię dużo pić i wiem, że to niekonsekwencja, bo lubię dużo jeść. 30. To niewiarygodne, masz zielone buty!

IV. *Odmienić czasowniki:*

achar, comprar, contar, comer, chamar, cozinhar, beber, depender, descansar, dizer, ficar, falar, fazer, harmonizar, ir, trabalhar.

V. *Od wymienionych w poprzednim ćwiczeniu czasowników I koniugacji (na* ***-ar****) utworzyć* ***gerúndio*** *i z powstałymi formami ułożyć zdania.*

Lekcja XI

João: Ó, Maria, quantos anos tem o filho de você?
Maria: O Pedrinho tem seis anos. E por que é que você pergunta?
J.: Me parece que amanhã é aniversário dele.
M.: Não, ele é nascido em sete de maio, pois seu aniversário é no próximo mês.
J.: E você quando nasceu?
M.: Em oito de dezembro, sou Sagitário.
J.: Não sei nada dos Sagitários, a astrologia não me interessa muito, nem sei qual signo sou eu.
M.: E quando é nascido?
J.: Em dez de junho.
M.: Então você é Gêmeos.
J.: Isso não me diz nada.
M.: É uma pena, não temos tema para conversar.
J.: Podemos conversar de outra coisa.
M.: Por exemplo?
J.: Que projetos tem você para novembro?
M.: Não te posso dizer nada, ainda é muito cedo. Não entendo como você pode fazer projetos tão longos.
J.: Eu sempre planejo o ano inteiro; sei muito bem o que vou fazer em junho, julho, agosto, setembro, et cétera.
M.: Me parece incrível. Eu nem sei o que vou fazer amanhã.
J.: Você está mal organizada. Tem que mudar.
M.: Eu sou velha demais para mudar.
J.: E quantos anos você tem?
M.: Vinte-e-dois.
J.: É verdade, já é muito tarde para mudar.

Tłumaczenie

J.: Słuchaj, Mario, ile lat ma twój syn? **M.:** Piotruś ma sześć lat. A dlaczego pytasz? **J.:** Wydaje mi się, że jutro są jego urodziny. **M.:** Nie, on się urodził (*dosł.* jest urodzony) siódmego maja, więc jego urodziny są w przyszłym miesiącu. **J.:** A ty kiedy się urodziłaś? **M.:** Ósmego grudnia, jestem Strzelcem. **J.:** Nic nie wiem o Strzelcach, astrologia nie bardzo mnie interesuje, nawet nie wiem, spod jakiego jestem znaku (*dosł.* jakim jestem znakiem). **M.:** A kiedy się urodziłeś (*dosł.* jesteś urodzony)? **J.:** Dziesiątego czerwca. **M.:** Więc jesteś spod znaku Bliźniąt **J.:** To mi nic nie mówi. **M.:** Szkoda, nie mamy tematu do rozmowy. **J.:** Możemy rozmawiać o czymś innym. **M.:** Na przykład? **J.:** Jakie masz plany na listopad? **M.:** Nic ci nie mogę powiedzieć, jeszcze jest bardzo wcześnie. Nie rozumiem, jak możesz robić tak długie plany. **J.:** Ja zawsze planuję cały rok, dobrze wiem, co będę robił w czerwcu, lipcu, sierpniu, wrześniu itd. **M.:** Wydaje mi się to niewiarygodne. Ja nawet nie wiem, co będę robić jutro. **J.:** Jesteś źle zorganizowana. Musisz się zmienić. **M.:** Jestem za stara, żeby się zmienić. **J.:** A ile masz lat? **M.:** Dwadzieścia dwa. **J.:** To prawda, już jest za późno (*dosł.* bardzo późno), żeby się zmienić.

SŁOWNICTWO

agosto sierpień
ainda jeszcze
aniversário urodziny
ano rok
astrologia astrologia
cedo wcześnie
conversar rozmawiać
dele jego
dez dziesięć
demais zbyt, za bardzo
dezembro grudzień
entender rozumieć
et cétera i tak dalej
filho syn
Gêmeos Bliźnięta
inteiro cały
julho lipiec
junho czerwiec
longo długi
maio maj
mal źle
mês miesiąc
mudar zmienić (się)
nasceu urodził(a) się
nascido urodzony
nem ani
novembro listopad
ó hej, słuchaj
oito osiem
organizado zorganizowany
Pedrinho Piotruś (zdrobnienie od **Pedro** – Piotr)
pena żal, szkoda; kara
perguntar pytać
planejar planować
poder móc
projeto projekt, plan
próximo przyszły, najbliższy
quanto ile
Sagitário Strzelec
seis sześć
sete siedem
setembro wrzesień
signo znak
te ci, tobie, cię
tão tak (bardzo)
tarde późno
tema temat
velho stary

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Wyrażenia **é que**, nie mającego odpowiednika w języku polskim, używa się bardzo często w pytaniach o dopełnienie (nie wymagających odpowiedzi *tak* lub *nie*), np. **onde é que está, como é que se chama** itp.

Konstrukcje z **de** występują często w języku potocznym w funkcji zaimków dzierżawczych, szczególnie trzeciej osoby, zastępując wieloznaczne **seu, sua**:

de você	twój, twoja, twoje
dele	jego
dela	jej
deles, delas	ich

Datę wyrażamy po portugalsku za pomocą przyimka **em**, np. **em oito de janeiro** *ósmego stycznia*. Liczby oznaczające dni miesiąca wyrażane są liczebnikami głównymi, z wyjątkiem pierwszego dnia wyrażanego liczebnikiem porządkowym. Mówi się zatem: **primeiro de maio**, ale **dois de junho**.

Wyraz **nem** ma w połączeniu z czasownikiem znaczenie *nawet nie*. Wyklucza on użycie **não**.

Przyimek **de** w niektórych konstrukcjach ma znaczenie *o, na temat*.

Przyimek **para** odpowiada w niektórych użyciach polskiemu *na*, np. **para setembro** *na wrzesień*, zaś w funkcji spójnika polskiego *żeby*, np. **para fazer** *żeby zrobić*.

Przysłówek **quanto** *ile*, podobnie jak **muito** i **pouco**, odmienia się przez liczbę i rodzaj, przybierając formy **quanta, quantos, quantas**.

Wyrażenie **outra coisa** znaczy *coś innego*.

Konstrukcja **ir** + bezokolicznik funkcjonuje jako odpowiednik czasu przyszłego:

vou ir	pójdę	**vou dizer**	powiem
vai ir	pójdziesz, pójdzie	**vai dizer**	powiesz, powie
vamos ir	pójdziemy	**vamos dizer**	powiemy
vão ir	pójdziecie, pójdą	**vão dizer**	powiecie, powiedzą

LICZEBNIKI GŁÓWNE I PORZĄDKOWE OD 6 DO 10

6	**seis**	**sexto**	szósty
7	**sete**	**sétimo**	siódmy

8	**oito**	**oitavo**	ósmy
9	**nove**	**nono**	dziewiąty
10	**dez**	**décimo**	dziesiąty

Wyższe liczebniki porządkowe są w języku potocznym rzadko używane i zastępuje się je formami liczebników głównych.

LICZEBNIKI GŁÓWNE OD 11 DO 100

11	onze	21	vinte-e-um
12	doze	22	vinte-e-dois
13	treze	30	trinta
14	quatorze	40	quarenta
15	quinze	50	cinqüenta
16	dezesseis	60	sessenta
17	dezessete	70	setenta
18	dezoito	80	oitenta
19	dezenove	90	noventa
20	vinte	100	cem

U w a g a: Wszystkie liczebniki złożone z dziesiątek i jednostek mają między dwoma elementami spójnik **e**.

NAZWY MIESIĘCY

janeiro	styczeń	**julho**	lipiec
fevereiro	luty	**agosto**	sierpień
março	marzec	**setembro**	wrzesień
abril	kwiecień	**outubro**	październik
maio	maj	**novembro**	listopad
junho	czerwiec	**dezembro**	grudzień

Odmiana czasownika **poder** *móc*

posso	**podemos**
pode	**podem**

Ćwiczenia

I. *Napisać słowami:*

37, 22, 48, 15, 13, 6, 41, 64, 70, 11, 8, 86, 100, 99, 21, 9, 12, 14, 30, 55, 91, 42, 18, 86, 68, 16, 19, 80.

II. *Odpowiedzieć na pytania:*

1. Quando você é nascido/a? 2. Quantos anos você tem? 3. Quantos anos tem a sua mãe? 4. Quantos anos tem o seu carro? 5. Quantas casas há na rua onde mora? 6. Como se chama o segundo mês do ano? 7. Como se chama o décimo mês do ano? 8. Como se chama o nono mês do ano? 9. Como se chama o sétimo mês do ano? 10. Você tem projetos para dezembro?

III. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Pierwszego maja i dwudziestego piątego grudnia nie pracujemy. 2. Jutro nie mogę iść z tobą. 3. Nie będę mógł tego zrobić. 4. Nawet nie wiem, jak oni się nazywają. 5. Mój dom ma trzydzieści lat, a mój samochód pięć. 6. Nie podoba mi się twoja szósta narzeczona, bo jest za stara. 7. Robię, co mogę. 8. Nie wiem, jak ugotować fasolę. 9. 14 grudnia mam urodziny. 10. We wrześniu planuję kupić komputer.

Lekcja XII

O João tem que trabalhar muito porque tem muitas despesas. Ele mantém una família numerosa, pois tem uma mulher e quatro filhos e, além disso, uma amiga muito exigente. Por isso o João tem trabalhos paralelos.

No primeiro dia da semana, segunda-feira, ele vai, às oito horas, ao escritório da sua empresa onde é chefe de seção. Lá não tem muito trabalho e pode fazer outras coisas, por exemplo bater à máquina ou redigir cartas comerciais. Na terça-feira, depois do trabalho no escritório vai a outra firma em que é assessor. Na quarta e na quinta, à tarde, o João trabalha como adquiridor para uma terceira firma. Na sexta pode encontrar-se com a amiga e no sábado e domingo dedica o dia inteiro à família, dorme nove horas e descansa.

Tłumaczenie

Jan musi dużo pracować, bo ma dużo wydatków. Utrzymuje liczną rodzinę, gdyż ma żonę i czworo dzieci, a ponadto bardzo wymagającą przyjaciółkę. Dlatego Jan ma dodatkowe prace.

Pierwszego dnia tygodnia, w poniedziałek (on) idzie o godzinie ósmej do biura swojej firmy, gdzie jest kierownikiem działu. Nie ma tam dużo pracy i może robić inne rzeczy, na przykład pisać na maszynie albo redagować listy handlowe. We wtorek, po pracy w biurze, idzie do innej firmy, w której jest doradcą. W środę i czwartek po południu Jan pracuje jako akwizytor dla trzeciej firmy. W piątek może spotkać się z przyjaciółką, a w sobotę i niedzielę poświęca cały dzień rodzinie, śpi dziewięć godzin i odpoczywa.

SŁOWNICTWO

adquiridor nabywca, akwizytor
além poza, oprócz
amiga przyjaciółka
assessor doradca
bater bić, uderzać
chefe szef, kierownik
comercial handlowy
dedicar poświęcać
depois de po
despesa wydatek
dia dzień
disso (de + isso) tego
domingo niedziela
dormir spać
empresa przedsiębiorstwo
exigente wymagający
família rodzina
firma firma
hora godzina
manter utrzymywać
mulher kobieta, żona
paralelo równoległy
quarta-feira środa
quinta-feira czwartek
redigir redagować
sábado sobota
seção dział, sekcja
segunda-feira poniedziałek
semana tydzień
terça-feira wtorek

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Wyrażenie **além disso** ma znaczenie *poza tym, oprócz tego.*

Paralelo w odniesieniu do pracy, zajęcia znaczy *dodatkowy.*

Czasownik **manter** odmienia się jak **ter**, z jedną różnicą ortograficzną w postaci akcentu w formie **mantém**.

Wyrażenie **bater à máquina** znaczy *pisać na maszynie.*

Nazwy dni tygodnia oprócz **sábado** i **domingo** często używane są w wersji skróconej:

segunda-feira = **segunda**
terça-feira = **terça**
quarta-feira = **quarta**
quinta-feira = **quinta**

Wyrażenie **à tarde** znaczy *po południu.*

Nazwy godzin wyrażane są liczebnikami głównymi:

uma hora pierwsza godzina
duas horas druga godzina
três horas trzecia godzina *itd.*

Okoliczniki czasu oznaczające godziny tworzone są za pomocą przyimka **a**:

à uma (hora) o pierwszej
às duas (horas) o drugiej
às três (horas) o trzeciej *itd.*

Odmiana czasownika **dormir** *spać*

durmo	**dormimos**
dorme	**dormem**

Identyczne końcówki mają wszystkie regularne czasowniki III koniugacji zakończone w bezokoliczniku na **-ir**. W czasownikach tej koniugacji tematyczne **-o-** (jeśli występuje) ulega w pierwszej osobie wymianie na **-u-**.

Ćwiczenia

I. *Wstawić czasowniki w odpowiedniej formie:*

1. Quando nós (estar) em casa (dormir) e (beber) muito. 2. É verdade que o senhor (dormir) quatro horas? 3. Eu não (entender) o que ele (dizer). 4. Você (poder) descansar. 5. Hoje os filhos (ter) que trabalhar. 6. Elas não (ser) brasileiras porque não (falar) português. 7. Eu não (saber) o que (poder) fazer para você. 8. Nós já (saber) cozinhar.

II. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. W sobotę wypoczywam. 2. W poniedziałek i wtorek mój ojciec pracuje w biurze. 3. W niedzielę idziemy do restauracji. 4. Na czwartek niczego nie planuję. 5. O piątej zawsze jestem zmęczony. 6. W środę o jedenastej Anny nie ma w domu. 7. O ósmej idzie spotkać się z narzeczoną. 8. Mój szef jest bardzo wymagający. 9. Nie mam przyjaciółki, ale mam narzeczoną. 10. Mam dużo wydatków, ale nie lubię dużo pracować. 11. Mój ojciec zawsze cię utrzymuje. 12. Lubimy dużo pracować. 13. W czwartek o szóstej jesteśmy w domu. 14. Czy pani idzie dzisiaj z moim bratem do restauracji? 15. Wiem, że jesteś głodny.

Lekcja XIII

A Maria vai hoje ao centro fazer compras. Primeiro entra na loja de frutas e verduras.

Maria: Bom dia.
Vendedor: Bom dia, freguesa. Às ordens.
M.: Quanto custa um quilo de uvas?
V.: Trezentos cruzeiros.
M.: Quero levar dois quilos.
V.: Pois não.
M.: A quanto estão as laranjas?
V.: A cento e cinqüenta a dúzia.
M.: Quero uma dúzia, por favor.
V.: Sim, senhora. Mais alguma coisa?
M.: Pois é, um momento; quero ainda um pé de alface, um quilo de cenouras, dois quilos de batatas e um repolho.
V.: É só, freguesa?
M.: Sim, quanto lhe devo?
V.: Um momentinho, faz favor: dois quilos de uvas – seiscentos cruzeiros, uma dúzia de laranjas – cento e cinqüenta cruzeiros, um pé de alface – setenta cruzeiros, um quilo de cenouras – duzentos e trinta cruzeiros, dois quilos de batatas – cento e dez cruzeiros, um repolho – noventa cruzeiros, são mil trezentos e cinqüenta cruzeiros.
M.: O senhor me quer enganar, são mil duzentos e cinqüenta.
V.: Desculpe, senhora, estou muito cansado hoje.
M.: Posso pagar-lhe em dólares?
V.: Por favor, não, senhora, não sei como está o câmbio.
M.: Tá bom. Tem troco de cinco mil?
V.: Tenho, sim. Aqui tem três mil seiscentos e cinqüenta, desculpe, setecentos e cinqüenta cruzeiros.
M.: Obrigada, e deve saber que não me vai enganar, eu conto como um computador.

Tłumaczenie

Maria jedzie dzisiaj do centrum zrobić zakupy. Najpierw wchodzi do sklepu z owocami i warzywami. **M.:** Dzień dobry. **S.:** Dzień dobry klientko, do usług. **M.:** Ile kosztuje kilo winogron? **S.:** Trzysta cruzeiros. **M.:** Chcę wziąć dwa kilo. **S.:** Tak jest. **M.:** Po ile są pomarańcze? **S.:** Po sto pięćdziesiąt tuzin. **M.:** Chcę tuzin, proszę. **S.:** Tak, proszę pani. Coś jeszcze? **M.:** Owszem, chwilę: chcę jeszcze główkę sałaty, kilo marchwi, dwa kilo kartofli i jedną kapustę. **S.:** To wszystko, klientko? **M.:** Tak, ile jestem panu winna? **S.:** Chwileczkę, proszę: dwa kilo winogron – 600 cruzeiros, tuzin pomarańczy – 150, główka sałaty – 70, kilo marchwi – 230, dwa kilo ziemniaków – 110, kapusta – 90, razem tysiąc trzysta pięćdziesiąt cruzeiros. **M.:** Pan chce mnie oszukać, razem jest 1250. **S.:** Przepraszam panią, jestem dziś bardzo zmęczony. **M.:** Czy mogę zapłacić panu w dolarach? **S.:** Nie, proszę pani. Nie wiem, jaki jest kurs. **M.:** No dobrze. Ma pan resztę z pięciu tysięcy? **S.:** Tak, mam. Tu ma pani 3650, przepraszam – 3750 cruzeiros. **M.:** Dziękuję. I musi pan wiedzieć, że pan mnie nie oszuka, ja liczę jak komputer.

SŁOWNICTWO

alface sałata
algum jakiś
batata kartofel
câmbio kurs, wymiana
cenoura marchewka
cento sto
centro centrum
compra zakup, kupno
contar liczyć, opowiadać
cruzeiro waluta brazylijska
custar kosztować
dever musieć, być winnym
dólar dolar
duzentos dwieście
dúzia tuzin
enganar oszukiwać
entrar wchodzić
freguês klient
freguesa klientka
fruta owoc
laranja pomarańcza
levar zabierać, brać, nieść, wieźć
lhe mu, jej
loja sklep
mais więcej, jeszcze
mil tysiąc
momento chwila, moment
obrigada dziękuję (gdy mówi kobieta)
ordem rozkaz, polecenie
pagar płacić
pé stopa
querer chcieć
quilo kilo
repolho kapusta
seiscentos sześćset
só tylko
tá skrócona forma od **está**
troco reszta
uva winogrono
vendedor sprzedawca
verdura warzywo, jarzyna

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Czasownik **ir** ma oprócz *iść* również znaczenie *jechać*.

Liczebnik porządkowy **primeiro** ma również znaczenie *najpierw*.

Wyrażenie **às ordens**, dosłownie znaczące *na rozkazy*, tłumaczy się zazwyczaj *do usług*.

Rzeczowniki i przymiotniki zakończone na **-s**, **-r** tworzą zazwyczaj rodzaj żeński przez dodanie **-a**, np. **freguês** – **freguesa**, **português** – **portuguesa**, itp.

Wyrażenie **pois não** znaczy *tak jest, oczywiście* i nie ma znaczenia zaprzeczającego.

Alguma coisa, dosłownie *jakaś rzecz*, zastępuje w języku potocznym **algo**.

Wyrażenie **pois é** znaczy *owszem; tak jest; jak najbardziej.*

Pé w odniesieniu do sałaty znaczy *główka.*

É só jest potocznym skrótem konstrukcji **é só isto** *to tylko to* i tłumaczy się *to wszystko, to tylko tyle.*

Zaimek **lhe**, dosłownie *mu*, zastępuje formę **ao senhor** lub **à senhora**.

Zdrobnienia od rzeczowników nie zakończonych na dyftong lub samogłoskę akcentowaną tworzymy za pomocą sufiksów **-inho**, **-inha**, np.:

momento	– **momentinho**	chwilka
mesa	– **mesinha**	stolik
filho	– **filhinho**	synek
casa	– **casinha**	domek

Liczebnik *sto* ma postać **cem**, gdy występuje samodzielnie, i **cento**, gdy wchodzi w skład liczebnika złożonego.

Między setkami i dziesiątkami występuje zawsze spójnik **e**.

O senhor w funkcji zaimka może być, w przeciwieństwie do polskiego odpowiednika *pan*, opuszczany.

Liczebnik **mil** jest nieodmienny i łączy się z innymi liczebnikami bezspójnikowo.

LICZEBNIKI GŁÓWNE OD 200 DO 1000

200	duzentos, duzentas	700	setecentos, setecentas
300	trezentos, trezentas	800	oitocentos, oitocentas
400	quatrocentos, quatrocentas	900	novecentos, novecentas
500	quinhentos, quinhentas	1000	mil
600	seiscentos, seiscentas		

Jak widać, liczebniki od 200 do 900 są odmienne przez rodzaj, w którym zgadzają się z rzeczownikiem, np. **trezentos cruzeiros**, ale **trezentas pessoas**.

Odmiana czasownika **querer** *chcieć*

quero	**queremos**
quer	**querem**

Ćwiczenia

I. *Napisać słowami:*

1992, 754, 812, 1500, 2405, 7912, 454, 999, 1000, 2659, 1210, 2505, 3456, 6543, 1120, 210, 715, 802.

II. *Odpowiedzieć na pytania:*

1. Gosta de comer cenoura? 2. Gosta de alface? 3. Sua mãe gosta de comer feijão? 4. Quanto custa um quilo de batatas? 5. Quanto custa um quilo de laranjas?

III. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Nie mam cruzeiros, tylko dolary. 2. W moim sklepie nie oszukują. 3. On bardzo dobrze liczy. 3. Chcemy pięć kilo ziemniaków i kapustę. 4. Czy ma pan resztę? 5. Jest tu sto osób. 6. Mam pięćset dolarów. 7. Muszę kupić pomarańcze i marchew. 8. Do sklepu wchodzi dużo klientów.

Lekcja XIV

Pai: Escuta, filhinha, você pode fazer-me um favor?
Filha: Pois não, papai.
P.: Pode subir para cima e trazer-me o livro sobre o Brasil e também uma caneta?
F.: Já vou, papai. Cadê o livro?
P.: Na estante.
F.: Não o vejo. Dos livros de geografia tem só sobre Portugal e a Polônia.
P.: Busca bem, por favor.
F.: Já, aqui está.
P.: Muito obrigado. Põe o livro na escrevaninha. E agora você pode descer e ir à loja, para comprar pão, manteiga, água mineral, uma garrafa de vinho tinto e duas de cerveja?
F.: Mas é que não tenho tempo, papai!

P.: Por favor, filhinha, eu te peço, não me sinto bem hoje. Depois podemos ir ao cinema.

F.: De acordo, mas sob a condição de você me comprar algum brinquedo. E me dá dinheiro!

P.: De acordo, mas você se lembra que vai ser o sexto brinquedo esta semana?

F.: Não me parece muito. Alguns dos meus amigos têm mais brinquedos do que eu.

Tłumaczenie

T.: Słuchaj, córeczko, czy możesz zrobić mi przysługę? **C.:** Tak jest, tatusiu. **T.:** Możesz wejść na górę i przynieść mi książkę o Brazylii, a także długopis? **C.:** Już idę, tatusiu. Gdzie jest książka? **T.:** Na półce. **C.:** Nie widzę jej. Z książek geograficznych (*dosł.*: z geografii) są tylko o Portugalii i Polsce. **T.:** Poszukaj dobrze, proszę. **C.:** Już, tu jest. **T.:** Bardzo dziękuję. Połóż książkę na biurku. A teraz czy możesz zejść i pójść do sklepu, żeby kupić chleb, masło, wodę mineralną, butelkę czerwonego wina i dwie butelki piwa? **C.:** Ależ ja nie mam czasu, tatusiu! **T.:** Proszę, córeczko, ja się nie czuję dzisiaj dobrze. Potem możemy pójść do kina. **C.:** Zgoda, ale pod warunkiem, że mi kupisz jakąś zabawkę. I daj mi pieniądze. **T.:** Dobrze, ale pamiętasz, że to będzie szósta zabawka w tym tygodniu? **C.:** Nie wydaje mi się to dużo. Niektórzy z moich przyjaciół mają więcej zabawek niż ja.

SŁOWNICTWO

acordo zgoda
água woda
agora teraz
amigo przyjaciel
Brasil Brazylia
brinquedo zabawka
buscar szukać
cadê gdzie jest
caneta długopis
cerveja piwo
cima góra
cinema kino
condição warunek
dar dawać
depois potem
descer schodzić
dinheiro pieniądze
filha córka
garrafa butelka
geografia geografia
lembrar-se pamiętać
manteiga masło
mineral mineralny
pão chleb
papai tatuś
pedir prosić
Polônia Polska
pôr kłaść
Portugal Portugalia
sentir czuć
sob pod
subir wchodzić (na górę)

tempo czas
tinto czerwony (o winie)
trazer przynosić
ver widzieć
vinho wino

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

W niektórych konstrukcjach przyimek **de** ma znaczenie polskiego *z*.

Przyimki **sobre** i **de** mogą mieć znaczenie *o*, *na temat*.

Nazwy większości państw poprzedzone są rodzajnikiem określonym. Jednym z wyjątków występującym bez rodzajnika jest **Portugal**.

W języku potocznym **há** zastępowane jest z reguły przez **tem**.

W języku portugalskim bezokolicznik używany jest znacznie częściej niż w języku polskim, w szczególności po przyimkach.

Wyrażenie **do que** używane jest w konstrukcjach porównawczych i znaczy *niż*.

Odmiana czasownika **subir** *wchodzić*

subo	**subimos**
sobe	**sobem**

Czasowniki III koniugacji mające w temacie **-u-** zmieniają je regularnie na **-o-**.

Odmiana czasownika **dar** *dawać*

dou	**damos**
dá	**dão**

Odmiana czasownika **pedir** *prosić*

peço	**pedimos**
pede	**pedem**

Odmiana czasownika **sentir** *czuć*

sinto	**sentimos**
sente	**sentem**

Większość czasowników III koniugacji z tematycznym **-e-** wymienia je w pierwszej osobie na **-i-**.

Odmiana czasownika **ver** *widzieć*

vejo	**vemos**
vê	**vêem**

ODMIANA CZASOWNIKÓW ZWROTNYCH

lembrar-se *pamiętać*

lembro-me, me lembro	**lembramo-nos, nos lembramos**
lembra-se, se lembra	**lembram-se, se lembram**

sentir-se *czuć się*

sinto-me, me sinto	**sentimo-nos, nos sentimos**
sente-se, se sente	**sentem-se, se sentem**

Jak widać, polskiemu zaimkowi zwrotnemu *się* odpowiadają w brazylijskim trzy formy: **me**, **se** i **nos**.

ODMIANA ZAIMKÓW OSOBOWYCH

eu	ja	**me**	mi	**me**	mnie
você	ty	**te**	ci	**te**	cię, ciebie
ele	on	**lhe**	mu	**o**	go, jego
ela	ona	**lhe**	jej	**a**	ją
nós	my	**nos**	nam	**nos**	nas
vocês	wy	**lhes**	wam	**os, as**	was
eles	oni	**lhes**	im	**os**	ich
elas	one	**lhes**	im	**as**	je

Szyk zaimków osobowych w celowniku i bierniku jest taki sam jak zaimków zwrotnych.

WAŻNIEJSZE NAZWY PAŃSTW

a Alemanha	Niemcy	**a Áustria**	Austria
a Argélia	Algieria	**a Bélgica**	Belgia
a Argentina	Argentyna	**a Bielo-Rússia**	Białoruś
a Austrália	Australia	**o Brasil**	Brazylia

a Bulgária	Bułgaria	**o Japão**	Japonia
o Canadá	Kanada	**a Letônia**	Łotwa
o Chile	Chile	**a Lituânia**	Litwa
a China	Chiny	**o Marrocos**	Maroko
Cuba	Kuba	**a Noruega**	Norwegia
a Dinamarca	Dania	**o Panamá**	Panama
o Egito	Egipt	**o Peru**	Peru
a Eslováquia	Słowacja	**a Polônia**	Polska
a Espanha	Hiszpania	**Portugal**	Portugalia
os Estados Unidos	Stany Zjednoczone	**a República Tcheca**	Czechy
a Estônia	Estonia		
a França	Francja	**a Roménia**	Rumunia
a Grã-Bretanha	Wielka Brytania	**a Suécia**	Szwecja
a Holanda	Holandia	**a Suiça**	Szwajcaria
a Hungria	Węgry	**a Turquia**	Turcja
a Índia	Indie	**a Ucrânia**	Ukraina
o Irã	Iran	**o Uruguai**	Urugwaj
Israel	Izrael	**a Venezuela**	Wenezuela
a Itália	Włochy	**a Rússia**	Rosja

Ćwiczenia

I. *Odpowiedzieć na pytania związane z tekstem czytanki:*

1. Para que a filha sobe? 2. Ela encontra o livro sobre o Brasil? 3. Que livros encontra? 4. Onde ela tem que pôr o livro? 5. O que tem que comprar na loja? 6. A filha tem tempo? 7. Sob que condição ela vai à loja? 8. A filha tem muitos brinquedos?

II. *Zamienić podkreślone rzeczowniki na zaimki, według wzoru:*
Dou o livro à Maria. Dou-lhe o livro.

1. Ela diz a verdade ao Pedro. 2. Compro vinho aos amigos. 3. Ponho o livro na mesa. 4. Vejo duas pessoas. 5. Fala a minha namorada. 6. Não compramos o computador. 7. Não bebo a cerveja. 8. Tenho tempo.

III. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Muszę kupić chleb, ale nie mam pieniędzy. 2. Proszę cię, zostań w domu. 3. Wydaje nam się, że lubimy chodzić do kina. 4. Daję wam pieniądze. 5. Nie pamiętasz, co to jest, bo ja dobrze pamiętam. 6. Chcę ci coś powiedzieć. 7. Widzę ją w kuchni. 8. Zaproś je do domu. 9. Mówię ci, że ojca nie ma w domu. 10. On nas teraz widzi. 11. Chcę kupić trzy butelki piwa.

Lekcja XV

O João tem muitos projetos para dezembro. Como hoje é sábado e ele não vai ao trabalho, pode dedicar-se a planejar. Primeiro quer ir à Espanha e a Portugal. Não sabe muito bem para quê, mas lhe parece que é algo interessante. Para saber onde a Espanha e Portugal ficam, busca um livro de geografia, mas não o pode encontrar. – Tenho que perguntar ao Pedro – diz – ele deve saber onde fica Portugal porque o pai dele é português. Mas o Pedro não está em casa nem vai estar no domingo, na segunda, nem na terça. – O que posso fazer? – pergunta o João – pois não posso ir a Portugal quando não sei onde é. – Já sei, vou ir a um restaurante italiano. Isso não tem que ser em dezembro, pode ser agora, em maio. Vou ir com uma amiga ou um amigo, ou também pode ser mãe, irmão et cétera. Podemos ir hoje, vamos comer uma pizza, vou convidar todos os meus amigos e toda a família. Mas para ir a um restaurante se precisa de algum dinheiro e eu só tenho mil cruzeiros. Com isso não se pode comprar nem uma só pizza. Já sei, vou convidar papai, ele é simpático e gosta de pagar.

Ćwiczenia

I. *Przetłumaczyć tekst czytanki na język polski:*

II. *Odmienić czasowniki:*

achar, bater, beber, buscar, chamar, comer, cozinhar, dar, depender, descer, dever, dizer, dormir, estar, estudar, falar, fazer, ficar, ir, morar, perguntar, planejar, poder, sentir, subir, trazer, ver.

III. *Odmienić czasowniki zwrotne:*

atrever-se, encontrar-se, sentir-se.

IV. *Przetłumaczyć na język portugalski pisząc daty słowami:*

31 XII o pierwszej. 12 XI o trzeciej. 1 X o piątej. 7 IX o dziewiątej. 11 VIII o czwartej. 24 VII o drugiej. 14 VI o jedenastej. 9 V o ósmej. 30 IV o szóstej. 1 III o dziesiątej. 29 II o dwunastej. 10 I o siódmej.

V. *Przetłumaczyć na język portugalski, pamiętając, że w zdaniach przeczących zaimek stoi między* ***não*** *a czasownikiem:*

1. Nie zapraszamy ich. 2. Mówię jej prawdę. 3. Nie widzisz jej? 4. Daj mu chleba.

5. Nie przyniosę ci wina. 6. Spotykamy się o szóstej. 7. Daję wam moją książkę. 8. Teraz cię widzę dobrze.

VI. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Mój ojciec jest doradcą w jakiejś firmie. 2. Moja przyjaciółka nie czuje się dobrze. 3. Jeszcze mamy czas. 4. W sierpniu jadę do Holandii. 5. Dziś kupię główkę sałaty. 6. Nie mam odwagi (*dosł.* nie odważam się) powiedzieć ci prawdy. 7. W łazience jest moja narzeczona. 8. Nie piję wina, tylko wodę. 9. Dziś pójdziemy do kina z naszymi przyjaciółmi. 10. W centrum jest dużo sklepów. 11. Ona nie lubi jeść marchewki. 12. Musimy zrobić zakupy. 13. Czy pani idzie przynieść spinacze? 14. Nie mogę was zaprosić, bo mam tylko dwa tysiące cruzeiros. 15. Pójdę z tobą pod warunkiem, że mi dasz pieniądze. 16. Czy możesz tu zejść? 17. Mój syn mówi po francusku. 18. Klient kupuje owoce. 19. Wezmę koperty, bo są mi potrzebne (*dosł.* potrzebuję). 20. Słuchaj, córeczko, gdzie jest mój długopis? 21. Kupimy butelkę piwa. 22. W czerwcu nie kupuję gazet. 23. Niestety, jestem krótkowidzem. 24. Czy możesz położyć tu buty? 25. Po południu wasz szef musi zredagować list handlowy. 26. Czy w czwartek idziecie do restauracji? 27. Moi sąsiedzi nie interesują mnie. 28. Nie warto być zbyt ciekawym. 29. Interesuje mnie Brazylia i Portugalia. 30. Poczekaj tu chwilę.

Lekcja XVI

Hoje o Antônio decide cortar-se o cabelo. Sai de casa às nove horas e depois de quinze minutos entra numa barbearia. Como todos os barbeiros estão ocupados, senta-se e começa a ler um jornal. A leitura é tão interessante que não vê nem ouve quando chega a sua vez. – Agora o senhor – fala-lhe o cabeleireiro. – Me deixa terminar o artigo, por favor, é interessantíssimo, é sobre o divórcio de uma atriz.

– Então o senhor vai ter que esperar meia hora, mais ou menos, tenho clientes esperando e vêm outros mais.

– Meia hora é muito tempo e eu vou terminar em dez minutos. Me pode cortar o cabelo quando leio?

– Não me parece possível – responde o barbeiro – quando lê, inclina a cabeça.

– Tá bom, vou terminar o artigo depois. – O Antônio passa para a cadeira e o barbeiro lhe pergunta:

– Cabelo ou barba?

– Primeiro o cabelo e depois vamos ver.

– Como é que o senhor quer o cabelo?
– Tanto faz.
– Pode ser o mesmo corte que usa agora?
– Claro que pode, só cuidado com as orelhas!
– Está bem assim?
– Sim.
– Agora lhe faço a barba?
– Com navalha?
– Não usamos outro instrumento, barbeamos com navalha.
– Então desisto, tenho muito medo da navalha e além disso quero terminar o artigo. Quanto lhe devo?
– Mil cruzeiros.
– É muito caro, tenho mil cruzeiros justos, não lhe posso dar gorjeta, o senhor me tem que desculpar.

Tłumaczenie

Dzisiaj Antoni postanawia iść się ostrzyc. Wychodzi z domu o dziewiątej i po piętnastu minutach wchodzi do zakładu fryzjerskiego. Ponieważ wszyscy fryzjerzy są zajęci, siada i zaczyna czytać gazetę. Lektura jest tak interesująca, że nie widzi i nie słyszy, kiedy przychodzi jego kolej. – Teraz pan – mówi do niego fryzjer. – Pozwoli mi pan skończyć artykuł, proszę. Jest bardzo interesujący, na temat rozwodu jednej aktorki. – W takim razie będzie pan musiał poczekać mniej więcej pół godziny, mam klientów, którzy czekają, i przychodzą jeszcze inni. – Pół godziny to dużo czasu, a ja skończę w dziesięć minut. Czy może pan mi obcinać włosy, podczas gdy czytam? – Nie wydaje mi się to możliwe – odpowiada fryzjer. – Kiedy pan czyta, pochyla pan głowę. – Dobrze, skończę artykuł potem. – Antoni przechodzi na fotel, a fryzjer go pyta: – Strzyżenie czy golenie? – Najpierw strzyżenie, a potem zobaczymy. – Jaką chce pan mieć fryzurę? – Wszystko jedno. – Może być to samo uczesanie, które nosi pan teraz? – Oczywiście, że może, tylko uwaga na uszy! – Czy tak dobrze? – Tak. – Czy teraz golenie? – Brzytwą? – Nie używamy innego narzędzia, zawsze golimy brzytwą. – Wobec tego rezygnuję, bardzo boję się brzytwy, a poza tym chcę skończyć artykuł. – Ile jestem panu winien? – Tysiąc cruzeiros. – To bardzo drogo, mam dokładnie tysiąc cruzeiros, nie mogę panu dać napiwku, musi mi pan wybaczyć.

SŁOWNICTWO

artigo artykuł
assim tak, w ten sposób
atriz aktorka
barba broda
barbear golić
barbearia zakład fryzjerski

barbeiro fryzjer (tylko męski)
cabeleireiro fryzjer
cabelo włosy
cadeira krzesło, fotel
caro drogi, drogo
chegar przychodzić, nadchodzić
começar zaczynać
cortar ciąć, obcinać; skracać
corte krój, cięcie; uczesanie, fryzura
cuidado uwaga
decidir decydować, postanawiać
deixar zostawiać; pozwalać
desistir rezygnować
divórcio rozwód
enquanto podczas gdy
fazer a barba golić
gorjeta napiwek
inclinar pochylać
instrumento instrument, przyrząd
interessante interesujący, ciekawy
justo dokładny; równy; sprawiedliwy
ler czytać
leitura czytanie, lektura
mais ou menos mniej więcej
medo strach
meio pół
menos mniej
mesmo ten sam, on sam; nawet
minuto minuta
navalha brzytwa
ocupado zajęty
orelha ucho
ouvir słyszeć
passar przechodzić; spędzać
possível możliwy
responder odpowiadać
sair wychodzić
sentar-se siadać
tão tak (bardzo)
tanto tak (bardzo)
tanto faz wszystko jedno
ter medo bać się
usar używać; nosić
vez raz; kolej
vir przychodzić

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Em + um oraz **em + uma** tworzą formy ściągnięte **num** i **numa**.

Przysłówki **tão** i **tanto** mają jednakowe znaczenie. Pierwszego z nich używa się do określania przymiotników: **tão cansado**, **tão agradável** itp., drugiego – do określania czasowników: **trabalha tanto**, **dorme tanto** itp.

Sufiks **-íssimo** może być dodany do prawie każdego przymiotnika, który tworzy w ten sposób tzw. stopień wyższy absolutny, np. **curiosíssimo** *bardzo ciekawy*, **branquíssimo** *bardzo biały*, **velhíssimo** *bardzo stary* itp.

Gerúndio może mieć również znaczenie imiesłowu przymiotnikowego, zatem np. **esperando**, oprócz *czekając*, może znaczyć także *czekający*, *ten, który czeka*.

Wyraz **meio**, w przeciwieństwie do polskiego odpowiednika *pół*, ma też formę żeńską **meia**.

Odmiana czasownika **barbear** *golić*

barbeio	**barbeamos**
barbeia	**barbeiam**

W ten sposób odmieniają się wszystkie czasowniki na **-ear.**

Odmiana czasownika **ouvir** *słyszeć*

ouço	**ouvimos**
ouve	**ouvem**

Odmiana czasownika **ler** *czytać*

leio	**lemos**
lê	**lêem**

Odmiana czasownika **sair** *wychodzić*

saio	**saímos**
sai	**saem**

Odmiana czasownika **vir** *przychodzić*

venho	**vimos**
vem	**vêm**

Ćwiczenia

I. *Odpowiedzieć na pytania:*

1. Você vai na próxima semana à barbearia? 2. Quando é que vai? 3. Quem lhe corta o cabelo? 4. Você gosta de se cortar o cabelo? 5. Você tem medo da navalha?

II. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Nie mogę z tobą rozmawiać, bo przychodzą klienci. 2. Podczas gdy czytam, nie mogę robić innej rzeczy. 3. Dziś nie wychodzimy z domu, bo mamy ciekawą lekturę. 4. Zawsze dużo czytam. 5. On czyta tylko gazety, nigdy nie czyta książek. 6. Nie słyszę, co mówisz. 7. Nie golę się brzytwą (*dosł.* z brzytwą), bo się jej boję. 8. Anna jest aktorką. 9. Sałata jest droga. 10. Fryzjer nie jest tu bardzo drogi. 11. Czy możesz zaczekać dziesięć minut? 12. Za piętnaście minut skończę czytać ten artykuł.

Lekcja XVII

Antônio: O que é que você está fazendo?
João: Estou estudando física e bebendo vinho.
A.: Te posso interromper?
J.: Pode. E de que se trata?
A.: Estou precisando falar com alguém.
J.: Fala comigo, não tem problema, a física pode esperar.
A.: Quero casar com a Joana.
J.: Qual? Aquela que mora na rua Marechal Pires?
A.: Não, é outra que você também conhece.
J.: Então é essa cujo pai é diretor de uma editora?
A.: Justamente.
J.: Você está dizendo a verdade?
A.: Estou. Eu sempre falo ao sério.
J.: Então você está louco.
A: Por quê?
J.: Posso ser sincero com você?
A.: Obviamente, comigo sempre pode ser sincero e eu nunca fico zangado.
J.: Está bom. Você sabe muito bem que ela é pequena, feia, maliciosa, sempre doente, quase não tem dentes e é oito anos mais velha do que você? É isto suficiente?
A.: É justamente por isso que quero casar-me com ela. Eu também sou pequeno, feio e sem dentes, e nenhuma outra me vai aceitar. Além disso não tenho dinheiro, você sabe que sou pobre e sem trabalho.
J.: O que você está dizendo me convence. Mas por que quer casar agora?
A.: Me sinto solitário.
J.: E não é mais fácil comprar um cachorro?
A.: É, mas possivelmente é a minha última oportunidade, ela é a primeira que me quer.
J.: Então parabéns, não tenho mais argumentos.
A.: Muito obrigado.

Tłumaczenie

A.: Co robisz? **J.:** Uczę się fizyki i piję wino. **A.:** Czy mogę ci przerwać? **J.:** Możesz. O co chodzi? **A.:** Muszę (*dosł.* potrzebuję) z kimś porozmawiać. **J.:** Porozmawiaj ze mną, nie ma problemu, fizyka może poczekać. **A.:** Chcę się ożenić z Joanną. **J.:** Którą? Tą, która mieszka na ulicy Marszałka Piresa? **A.:** Nie, to inna, którą też znasz. **J.:** Wobec tego to ta, której ojciec jest dyrektorem wydawnictwa? **A.:** Właśnie. **J.:** Czy ty mówisz prawdę? **A.:** Tak. Ja zawsze mówię serio. **J.:** Wobec tego zwariowałeś. **A.:** Dlaczego? **J.:** Czy mogę być z tobą szczery?. **A.:** Oczywiście, ze mną zawsze możesz być szczery i ja się nigdy nie obrażam. **J.:** Dobrze. Ty bardzo dobrze wiesz, że ona jest mała, brzydka, złośliwa, zawsze chora, prawie nie ma zębów i jest o osiem lat od ciebie starsza. Czy to wystarczy? **A.:** To właśnie dlatego chcę się z nią ożenić. Ja również jestem mały, brzydki i bez zębów, i żadna inna mnie nie zaakceptuje. Oprócz tego nie mam pieniędzy, wiesz, że jestem biedny i bez pracy. **J.:** To, co mówisz, mnie przekonuje. Ale dlaczego chcesz się żenić teraz? **A.:** Czuję się samotny. **J.:** A nie łatwiej kupić psa? **A.:** Tak, ale być może to moja ostatnia szansa, ona jest pierwszą, która mnie chce. **J.:** Wobec tego najlepsze życzenia, nie mam więcej argumentów. **A.:** Bardzo dziękuję.

SŁOWNICTWO

aceitar akceptować
alguém ktoś
aquela tamta, ta
argumento argument
casar(-se) żenić się, wychodzić za mąż
comigo ze mną
conhecer znać
cujo czyj, którego, której
dente ząb
diretor dyrektor
doente chory
editora wydawnictwo
fácil łatwy
feio brzydki
física fizyka
interromper przerywać
isto to
louco wariat
malicioso złośliwy
marechal marszałek
oportunidade szansa, sposobność, okazja
parabéns życzenia
pobre biedny
problema problem, kłopot
qual który
quase prawie
sem bez
sério poważny, serio
sincero szczery
solitário samotny
suficiente wystarczający
trata-se chodzi o
último ostatni
zangado obrażony

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Tak zwany czas ***presente continuado*** tworzy się za pomocą czasownika posiłkowego **estar** i ***gerúndio***. ***Gerúndio*** tworzy się od bezokolicznika odrzucając **-r** i dodając **-ndo**, np.: **falar – falando, beber – bebendo, ir – indo, vir – vindo, pôr – pondo.**

presente continuado

estou falando (bebendo, indo, pondo)
está falando (bebendo, indo, pondo)
estamos falando (bebendo, indo, pondo)
estão falando (bebendo, indo, pondo)

Presente continuado, podobny znaczeniowo do angielskiego *present continuous*, używany jest do wyrażania czynności trwającej w momencie mówienia. Jest on bardzo często używany, choć nie obowiązkowy. Nie występuje z czasownikami **estar** i **ser** (z wyjątkiem strony biernej).

Zaimek **cujo** *którego, której, czyj* zgadza się w liczbie i rodzaju z rzeczownikiem, który określa, np. **a pessoa cuja vida**... *osoba, której życie...*, **o diretor cujo filho**... *dyrektor, którego syn...*

Przysłówki odprzymiotnikowe tworzy się od żeńskiej formy przymiotnika, dodając sufiks **-mente**, np.:

sério – séria – seriamente poważnie
justo – justa – justamente słusznie
fácil – facilmente łatwo

Przysłówki te mają dwa akcenty (w wymowie): jeden na rdzeniu, na tej samej sylabie co odpowiedni przymiotnik, drugi – na pierwszej sylabie sufiksu.

Stopień wyższy większości przymiotników tworzy się za pomocą wyrazu **mais**:

fácil łatwy – **mais fácil** łatwiejszy
feio brzydki – **mais feio** brzydszy
curiosa ciekawa – **mais curiosa** bardziej ciekawa

ZAIMKI WSKAZUJĄCE

este	ten	**esta**	ta	**isto**	to
esse	ten	**essa**	ta	**isso**	to
aquele	tamten	**aquela**	tamta	**aquilo**	tamto

Zaimki męskie i żeńskie mają również formy liczby mnogiej: **estes, esses, aqueles, estas, essas, aquelas**. Zaimki **isto, isso, aquilo** są natomiast nieodmienne.

Zaimki odmienne określają rzeczowniki albo występują samodzielnie. Zaimki nieodmienne występują wyłącznie samodzielnie.

Este, esta oraz **isto** odnoszą się do osoby lub przedmiotu bliższego mówiącemu, **esse, essa, isso** – bliższego rozmówcy, zaś **aquele, aquela, aquilo** – oddalonego zarówno od mówiącego, jak i rozmówcy.

Ćwiczenia

I. *Zamienić w poniższych zdaniach zwykły czas teraźniejszy na* ***presente continuado***:

1. Estudo português. 2. Você vê a minha namorada? 3. Buscamos um livro. 4. Eles querem beber cerveja. 5. Ele põe os clipes na gaveta. 6. Vamos a casa. 7. Vêm fregueses. 8. Escuto o meu chefe. 9. Agora ela bebe vinho. 10. O senhor compra alguma coisa?

II. *Przetłumaczyć na język portugalski*:

1. To nie jest łatwe. 2. W styczniu się żenię. 3. Ona nie wyjdzie za mnie za mąż. 4. Chcę porozmawiać z Joanną o jej dyrektorze. 5. Teraz słucham muzyki. 6. Nie mogę cię słuchać, pracuję. 7. Widzę, że jesteś zajęty i obrażony. 8. Nie rozumiem, co mówisz. 9. Czy pan kupuje sałatę? 10. Jesteś brzydszy niż Maria.

Lekcja XVIII

Marido: Helena, tenho a impressão de que me dói o ventre...
Mulher: Tem a impressão ou a certeza?
Ma.: Agora tenho a certeza, mesmo posso dizer que me está doendo muito.

Mu.: E além do ventre?
Ma.: Como sempre, tenho dor de cabeça, me doem os olhos, as pernas, o fígado e o coração.
Mu.: E o pâncreas?
Ma.: Quanto ao pâncreas não sei, porque a dor deste órgão se confunde facilmente com a do estômago ou do duodeno, às vezes, inclusive, com a do apêndice.
Mu.: E tem febre?
Ma.: Claro que sim. Tenho trinta e seis, vírgula, nove graus, sendo minha temperatura normal trinta e seis, vírgula, seis.
Mu.: Não é uma temperatura excessivamente alta.
Ma.: Pode parecer baixa, mas você sabe que eu sou muito sensível a qualquer aumento da temperatura. Estou pensando o que pode ser isto. Pode ser gripe, pneumonia, artrite ou diabetes.
Mu.: E câncer do cérebro?
Ma.: Também, mas é menos provável.
Mu.: Chama um médico.
Ma.: É preciso chamá-lo. Mas acontece que o doutor Guimarães está de férias.
Mu.: Chama o doutor Sílvio.
Ma.: Nunca. O doutor Sílvio é o pior médico na cidade. Não tenho confiança nele. Vou chamar o doutor Lopes. É pior do que o doutor Guimarães mas infinitamente melhor do Sílvio. Por enquanto vou tomar algum medicamento para combater o eventual vírus.
Mu.: Às vezes me parece que você é um pouco hipocondríaco.
Ma.: O quê? É a maior injúria que se me pode fazer. Você não tem piedade do doente.

Tłumaczenie

Mąż: Heleno, mam wrażenie, że boli mnie brzuch. **Żona:** Masz wrażenie czy pewność? **M.:** Teraz mam pewność, nawet mogę powiedzieć, że bardzo mnie boli. **Ż.:** A oprócz brzucha? **M.:** Jak zawsze, boli mnie głowa, bolą mnie oczy, nogi, wątroba i serce. **Ż.:** A trzustka? **M.:** Jeśli chodzi o trzustkę, nie wiem, bo ból tego narządu łatwo pomylić z bólem żołądka albo dwunastnicy, czasami nawet z bólem wyrostka. **Ż.:** A masz gorączkę? **M.:** Oczywiście, że tak. Mam trzydzieści sześć i dziewięć, podczas gdy moja normalna temperatura wynosi trzydzieści sześć i sześć. **Ż.:** To nie jest nadzwyczaj wysoka temperatura. **M.:** Może się

wydawać niska, ale wiesz, że jestem bardzo wrażliwy na jakikolwiek wzrost temperatury. Zastanawiam się, co też to może być. Może to być grypa, zapalenie płuc, artretyzm albo cukrzyca. **Ż.:** A rak mózgu? **M.:** Też, ale jest mniej prawdopodobny. **Ż.:** Wezwij lekarza. **M.:** Trzeba go wezwać. Ale rzecz w tym, że doktor Guimarães jest na wakacjach. **Ż.:** Wezwij doktora Sílvio. **M.:** Nigdy! Doktor Sílvio jest najgorszym lekarzem w mieście. Nie mam do niego zaufania. Wezwę doktora Lopesa. Jest gorszy niż doktor Guimarães, ale nieskończenie lepszy niż Sílvio. Na razie wezmę jakieś lekarstwo, żeby zwalczyć ewentualnego wirusa. **Ż.:** Czasami mi się wydaje, że jesteś trochę hipochondrykiem. **M.:** Co? To największa obraza, jaką mi można uczynić. Nie masz litości nad chorym.

SŁOWNICTWO

acontecer zdarzyć się, wydarzyć się
apêndice wyrostek
artrite artretyzm
aumento wzrost, przyrost
cabeça głowa
câncer rak
cérebro mózg
certeza pewność
combater zwalczać
confundir mylić
confiança zaufanie
coração serce
diabetes cukrzyca
doer boleść
dor ból
doutor lekarz, doktor
duodeno dwunastnica
estômago żołądek
eventual ewentualny
febre gorączka
férias wakacje
fígado wątroba
grau stopień
gripe grypa
hipocondríaco hipochondryk
impressão wrażenie
inclusive nawet
infinito nieskończony
injúria obraza, zniewaga
marido mąż
medicamento lekarstwo
médico lekarz
melhor lepszy
mulher kobieta
normal normalny
olho oko
órgão narząd, organ
pâncreas trzustka
pensar myśleć, zastanawiać się
perna noga
piedade litość
pior gorszy
pneumonia zapalenie płuc
provável prawdopodobny
qualquer jakikolwiek
sensível wrażliwy
temperatura temperatura
ventre brzuch
vírgula przecinek
vírus wirus

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

De que używane jest bardzo często wymiennie z **que** w znaczeniu *że*.
Mesmo ma w niektórych konstrukcjach znaczenie *nawet*.

Czasownik **doer** ma tylko formy trzeciej osoby: **dói** *boli* i **doem** *bolą*.
Wyrażenie **quanto a** znaczy *co do, jeśli chodzi o*.
Wyrażenie **às vezes** znaczy *czasami*.

Rodzajniki mogą zastępować w zdaniu rzeczownik, który nie musi przez to być powtarzany, np. **a dor de cabeça e a de ventre** *ból głowy i ból brzucha*.

Ułamki dziesiętne czyta się wymieniając po liczbach całkowitych słowo **vírgula** *przecinek*, np. 3,8 **três, vírgula, oito**.

W portugalskim, w przeciwieństwie do polskiego, imiesłów przysłówkowy (***gerúndio***) nie musi odnosić się do podmiotu, np. **minha mãe estando doente, não saio de casa** *gdy moja matka jest chora* (dosł. *moja matka będąc chora*), *nie wychodzę z domu*.

Czasownik **chamar** ma również znaczenia *wołać, wzywać*.

Zaimki osobowe w bierniku: **o, os, a, as** przybierają po bezokoliczniku formy **lo, los, la, las**, przy czym **-r** bezokolicznika zanika:

	o	os	a	as
chamar	chamá-lo	chamá-los	chamá-la	chamá-las
fazer	fazê-lo	fazê-los	fazê-la	fazê-las
confundir	confundi-lo	confundi-los	confundi-la	confundi-las

Składniki porównania łączone są za pomocą konstrukcji **do que** albo spójnika **que**, np. **é melhor do que ele** albo **é melhor que ele** *jest lepszy od niego*.

Formy nieosobowe czasownika tworzone są za pomocą zaimka zwrotnego **se**, np.:

fala-se, se fala	mówi się
sabe-se, se sabe	wiadomo, wie się
vê-se, se vê	widać
compra-se, se compra	kupuje się

Przyimek **em** w połączeniu z zaimkami osobowymi i wskazującymi tworzy jedną słowoformę:

	ele	ela	eles	elas
em	nele	nela	neles	nelas

	este	esta	estes	estas
em	neste	nesta	nestes	nestas

	esse	essa	esses	essas
em	nesse	nessa	nesses	nessas

	aquele	aquela	aqueles	aquelas
em	naquele	naquela	naqueles	naquelas

Przyimek **em** może tworzyć również analogiczne słowoformy z rodzajnikami nieokreślonymi: **num**, **numa**, **nuns**, **numas**.

STOPIEŃ WYŻSZY NIEREGULARNY PRZYMIOTNIKÓW

bom dobry, **boa** dobra	– **melhor** lepszy, -a
mau zły, **má** zła	– **pior** gorszy, -a
grande duży, -a	– **maior** większy, -a
pequeno mały, **pequena** mała	– **menor** mniejszy, -a

Nieregularne formy stopnia wyższego nie odmieniają się przez rodzaj, tylko przez liczbę, dając: **melhores**, **piores**, **maiores**, **menores**.

Stopień najwyższy tworzy się, zarówno w konstrukcjach regularnych jak i nieregularnych, dodając przed przymiotnikiem w stopniu wyższym rodzajnik określony, np.: **o maior** *największy*, **as piores** *najgorsze*, **os menores** *najmniejsze*, **o mais bobo** *najgłupszy*, **o mais amarelo** *najbardziej żółty*.

Ćwiczenia

I. *Utworzyć stopień wyższy i najwyższy od następujących przymiotników:* agradável, boa, boba, curiosos, doente, grande, má, pequena, simpático, claro, verde.

II. *Zastąpić podkreślone rzeczowniki zaimkami:*

1. Vou fazer compras. 2. Quer ver a cidade? 3. Não posso confundir o número. 4. Preciso trazer os livros aqui. 5. Quero chamar o doutor. 6. Não podemos perder tempo. 7. Ele tem que comprar estes sapatos. 8. Tenho que dizer a verdade.

III. *Napisać słowami następujące ułamki dziesiętne:*

2,1; 3,75; 8,11; 5,7; 14,22; 37,3; 4,5; 7,2.

IV. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. W tym domu mieszka Joanna. 2. W tamtym mieście są dwa uniwersytety. 3. Tu mówi się po portugalsku, ale nie mówi się po angielsku. 4. Anna jest bardziej sympatyczna niż Maria. 5. Joanna jest starsza niż Jan. 6. Wiadomo, że on jest sympatyczny. 7. Mówi się, że ona już tu nie mieszka. 8. Boli mnie wątroba. 9. Prawdopodobnie nie mam grypy. 10. Nie lubię mieć gorączki. 11. Moja żona chce wezwać lekarza. 12. Jej mąż jest bardzo chory, ma bóle głowy i brzucha.

Lekcja XIX

João: A semana que vem, daqui a cinco dias, irei para Porto Alegre, a fim de passar cinco anos aí.
Ana: Qual é o objetivo dessa viagem?
J.: Estudarei Direito na Universidade de Porto Alegre.
A.: Indo por cinco anos terá que levar muita bagagem?
J.: Claro, e como viajarei de avião, não poderei ter comigo muitas malas. Amanhã enviarei, por correio, um caixote contendo livros, roupas e utensílios domésticos.
A.: E por que não viajará de ônibus?
J.: Eu detesto o ônibus, a viagem dura muito tempo e é muito chata.
A.: Entendo. E a bagagem está já feita?
J.: Está sendo feita por Maria. Ela sabe fazê-la melhor do que eu.
A.: E por que não estudará no Rio ou em São Paulo? As universidades nestas cidades são consideradas melhores do que as de Porto Alegre.
J.: É porque muitos dos meus amigos estudarão lá. Por isso não me sentirei solitário.
A.: E viajará sozinho?
J.: Não, irei acompanhado de toda a família. Ficaremos todos em Porto Alegre quinze dias e depois eles voltarão para casa. A propósito,

você me poderá acompanhar à Agência de Viagens? Tenho que comprar a passagem.

A.: De acordo. Mas primeiro telefona à Agência para reservar o vôo.

J.: É uma ótima idéia. (Liga o número.)

Voz: Alô.

J.: Quem fala?

Voz: Sou Alfonso Carvalho.

J.: Donde fala?

Voz: 24-46-15.

J.: Desculpe. É engano.

Voz: Pois não.

J.: Tenho que fazer nova ligação.

Voz: Agência de Viagens, às ordens.

J.: A que horas saem os aviões para Porto Alegre?

Voz: Há sete vôos diários. O senhor está interessado sair de manhã ou à tarde?

J.: O mais cedo possível.

Voz: Às sete e trinta.

J.: Poderá reservar para mim quatro passagens para esse vôo, para quarta-feira da semana que vem. Meu nome é João Nunes.

Voz: Pois não, reservado.

J.: Obrigado. Ó, Ana, você me acompanhará agora à Agência a comprar as passagens reservadas? Faze isso para mim.

A.: Que horas são?

J.: Vinte para as seis.

A.: É tarde. A Agência deve fechar às seis.

J.: Tomaremos um táxi.

A.: Concordo. Está fazendo frio?

J.: Não, está quente, pode ir assim, sem se vestir.

A.: Então vamos.

Tłumaczenie

J.: W przyszłym tygodniu, za pięć dni, pojadę do Porto Alegre, żeby spędzić tam pięć lat. **A.:** Jaki jest cel tej podróży? **J.:** Będę studiował prawo na uniwersytecie w Porto Alegre. **A.:** Jadąc na pięć lat będziesz musiał wziąć dużo bagażu? **J.:** Jasne, a ponieważ będę podróżował samolotem, nie będę mógł mieć ze sobą wielu walizek. Jutro wyślę pocztą skrzynkę zawierającą książki, ubrania

i przedmioty domowego użytku. **A.:** A dlaczego nie pojedziesz autobusem? **J.:** Nie cierpię autobusu, podróż trwa długo i jest bardzo nudna. **A.:** Rozumiem. A bagaż jest już spakowany? **J.:** Właśnie jest pakowany przez Marię. Ona umie go spakować lepiej niż ja. **A.:** A dlaczego nie będziesz studiował w Rio albo w São Paulo? Uniwersytety w tych miastach są uważane za lepsze niż uniwersytety w Porto Alegre. **J.:** To dlatego, że wielu z moich przyjaciół będzie tam studiować. Z tego powodu nie będę czuł się samotny. **A.:** A czy będziesz jechał sam? **J.:** Nie, pojadę w towarzystwie całej rodziny. Zostaniemy w Porto Alegre dwa tygodnie (*dosł.* 15 dni), a potem oni wrócą do domu. A właśnie, czy będziesz mi mogła towarzyszyć do Biura Podróży? Muszę kupić bilet. **A.:** Zgoda. Ale najpierw zadzwoń do Biura, żeby zarezerwować lot. **J.:** To znakomity pomysł. (Wykręca numer.) **Głos.:** Halo. **J.:** Kto mówi? **G.:** Jestem Afonso Carvalho. **J.:** Skąd pan mówi? **G.:** 24-46-15. **J.:** Przepraszam, to pomyłka. **G.:** Nie szkodzi. **J.:** Muszę jeszcze raz wykręcić. **G.:** Biuro Podróży, słucham. **J.:** O której godzinie wylatują samoloty do Porto Alegre? **G.:** Jest siedem lotów dziennie. Interesuje pana lot (*dosł.* jest pan zainteresowany odlecieć) rano czy po południu? **J.:** Jak najwcześniej. **G.:** O siódmej trzydzieści. **J.:** Czy będzie mogła pani zarezerwować dla mnie cztery bilety na ten lot, na środę w przyszłym tygodniu. Moje nazwisko João Nunes. **G.:** Tak jest, zarezerwowane. **J.:** Dziękuję. Anno, będziesz mogła teraz pojechać ze mną do Biura kupić zarezerwowane bilety? Zrób to dla mnie. **A.:** Która godzina? **J.:** Za dwadzieścia szósta. **A.:** Jest późno. Biuro zamykają (*dosł.* powinno się zamykać) o szóstej. **J.:** Weźmiemy taksówkę. **A.:** Zgadzam się. Czy jest zimno? **J.:** Nie, jest gorąco, możesz iść tak, nie ubierając się. **A.:** Więc idziemy.

SŁOWNICTWO

acompanhar towarzyszyć
agência agencja, biuro
aí tam
alô halo
amanhã jutro
avião samolot
bagagem bagaż
caixote skrzynka
cedo wcześnie
chato nudny, beznadziejny, dokuczliwy
considerar uważać
conter zawierać
correio poczta
daqui stąd, od teraz
detestar nie znosić
diário dzienny
doméstico domowy
donde skąd
durar trwać
engano pomyłka
enviar wysyłać
fechar zamykać (się)
fim koniec; cel
frio zimno
idéia pomysł, idea
interessar interesować
ligação połączenie
ligar łączyć, telefonować
mala walizka
manhã rano
nome imię, nazwisko
objetivo cel
ônibus autobus
ótimo znakomity, świetny, najlepszy

passagem bilet (głównie na samolot)
passar przechodzić, spędzać
por przez
propósito zamiar, cel, sposobność, postanowienie
quem kto
quente gorący
reservar rezerwować
roupa ubranie
táxi taksówka
telefonar dzwonić, telefonować
tomar wziąć, brać
universidade uniwersytet
utensílio przedmiot (użytkowy)
vestir-se ubierać się
viagem podróż
viajar podróżować, jechać
voltar wracać
vôo lot
voz głos

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Wyrażenie **daqui a...** oznacza *od teraz za....*
A fim de oznacza *w celu, ażeby.*

Nazwy miast w olbrzymiej większości występują bez rodzajnika. Jednym z wyjątków jest **o Rio de Janeiro.**

Czasowniki **viajar, ir** łączą się z nazwą środka transportu za pomocą przyimka **de**, np. **de ônibus** *autobusem*, **de avião** *samolotem*, **de táxi** *taksówką*, **de carro** *samochodem* itp.

Wyrażenie **acompanhado de** znaczy *w towarzystwie kogoś.*

Czasowniki ruchu łączą się z przyimkami **a** lub **para**. Pierwszego z nich używamy głównie wtedy, gdy udajemy się gdzieś na krótko, drugiego – gdy na czas dłuższy lub na stałe, np. **ir ao Brasil** to *jechać do Brazylii (z wizytą)*, **ir para o Brasil** *jechać do Brazylii (na stałe).*

Rzeczowniki i przymiotniki zakończone na **-ão** najczęściej tworzą liczbę mnogą za pomocą końcówki **-ões**, np. **avião – aviões, ligação – ligações.**

Stopień wyższy przysłówków tworzymy za pomocą wyrazu **mais**, a najwyższy – **o mais**, np.:

cedo wcześnie	– **mais cedo** wcześniej	– **o mais cedo** najwcześniej
infelizmente	– **mais infelizmente**	– **o mais infelizmente**

Nieregularne przysłówki stopnia wyższego i najwyższego to:

bem dobrze	– **melhor** lepiej	– **o melhor** najlepiej
mal źle	– **pior** gorzej	– **o pior** najgorzej

Czasowniki zakończone w bezokoliczniku na **-zer, -zir** tworzą tryb rozkazujący nieregularnie, np. **dizer – dize, fazer – faze.**

Zjawiska atmosferyczne są często określane w portugalskim z użyciem czasownika **fazer**, np. **faz frio, está fazendo frio** *jest zimno.*

Zaprzeczając ***gerúndio*** używamy najczęściej konstrukcji **sem** + bezokolicznik, np.: **fazendo** *robiąc* – **sem fazer** *nie robiąc*, **estudando** *ucząc się* – **sem estudar** *nie ucząc się.*
Można także mówić **não fazendo, não estudando**, choć są to konstrukcje rzadsze.

Zaimek **eu** po większości przyimków przybiera postać **mim**, np.: **a mim** *do mnie*, **de mim** *o mnie*, **para mim** *dla mnie*, **por mim** *przeze mnie.*

Pytanie o godzinę brzmi: **que horas são?** Odpowiadamy:

1^{00} é uma hora
2^{00} são duas horas
3^{00} são três horas
3^{10} são três e dez
3^{20} são três e vinte
3^{30} são três e meia
3^{40} faltam vinte para as quatro
3^{45} faltam quinze para as quatro.

Faltam pochodzi od czasownika **faltar** *brakować.*
W oficjalnych komunikatach stosowany jest inny system:

15^{45} quinze, quarenta e cinco.

Imiesłów przeszły ***participio*** odpowiadający polskim formom na *-ny, -ty*, np. **falado** *mówiony*, **comido** *zjedzony*, tworzymy za pomocą sufiksu **-ado** w czasownikach I koniugacji i **-ido** w czasownikach II i III koniugacji:

começar – começado
saber – sabido
ir – ido.

Participio czasowników nieprzechodnich ma znaczenie imiesłowu przeszłego, np. **ido** *ten, który poszedł*, **chegado** *ten, który przyjechał.*

Niektóre czasowniki mają ***particípio*** nieregularne:

aceitar	akceptować	**aceito**	zaakceptowany
abrir	otwierać	**aberto**	otwarty
dizer	powiedzieć	**dito**	powiedziany
entregar	wręczać	**entregue**	wręczony
escrever	pisać	**escrito**	napisany
fazer	robić	**feito**	zrobiony
pagar	płacić	**pago**	zapłacony
morrer	umrzeć	**morto**	zmarły
pôr	położyć	**posto**	położony
ver	widzieć	**visto**	widziany
vir	przychodzić	**vindo**	który przyszedł

Particípio odmienia się przez liczbę i rodzaj jak każdy przymiotnik.

TWORZENIE STRONY BIERNEJ

I. Strona bierna z **ser**:

Odpowiada polskiej stronie biernej z czasownikami niedokonanymi (w czasie teraźniejszym). Tworzy się za pomocą osobowych form czasownika **ser** i ***particípio***, np.: **A carta é escrita**. *List jest pisany.* **A bagagem é feita.** *Bagaż jest pakowany.* **O livro está sendo lido.** *Książka jest (w tej chwili) czytana.*

Sprawca czynności wprowadzany jest za pomocą przyimka **por**, który w połączeniu z rodzajnikami określonymi przybiera formy **pelo, pela, pelos, pelas**, np.: **O vinho é bebido pelo pai.** *Wino jest pite przez ojca.*

II. Strona bierna z **estar**:

Odpowiada polskiej stronie biernej z czasownikami dokonanymi i oznacza rezultat wcześniejszej czynności, np.: **A carta está escrita.** *List jest napisany.*

CZAS PRZYSZŁY PROSTY (***futuro simples***)

Tworzy się go dodając do bezokolicznika zawsze te same końcówki: **-ei, -á, -emos, -ão**, np.:

falarei, falará, falaremos, falarão,
poderei, poderá, poderemos, poderão.

Nieregularny temat mają w czasie przyszłym następujące czasowniki:

dizer: direi, dirá, diremos, dirão,
fazer: farei, fará, faremos, farão,
trazer: trarei, trará, traremos, trarão.

W języku potocznym częściej nieco używa się synonimicznej znaczeniowo konstrukcji **ir** + bezokolicznik, w języku książkowym zdecydowanie przeważa ***futuro simples***.

Ćwiczenia

I. *Przeczytać nazwy godzin, w wersji potocznej i oficjalnej.*
12.25; 2.10; 3.40; 6.30; 8.05; 11.35; 4.15; 10.55; 8.20; 9.50.

II. *Zamienić formy czasu teraźniejszego na formy czasu przyszłego:*
faço, começam, cozinha, falamos, podemos, quer, vem, lê, pode, sabem, contamos, dormimos, sobe, diz, traz, fazem, gostam, põem, lêem, entendo, digo, dizemos, fazemos, chega, venho, posso.

III. *Zamienić zdania w stronie czynnej na zdania w stronie biernej z* ***ser***:
1. Leio um livro. 2. Convidamos o pai. 3. A Maria compra um casaco. 4. O pai vê um táxi. 5. A mãe começa o trabalho. 6. A mulher escreve uma carta. 7. O marido faz a bagagem. 8. Os filhos tomam a cerveja. 9. A secretária põe o computador sobre a mesa. 10. O diretor faz a ligação.

Lekcja XX

Meus amigos que moram na mesma rua, João Nunes e Ana Carvalho, querem viajar, na próxima semana, a São Paulo. Ainda não sabem como; o João quer ir de ônibus e a Ana de avião. Acontece que as passagens de avião são caras, muito mais caras do que as de ônibus. Claro que a viagem de avião não dura tanto e a gente não fica tão cansada. O objetivo da viagem deles será ver a cidade que não conhecem. Além disso a Ana tem outros projetos: primeiro quer encontrar-se com seu irmão Afonso que estuda geografia na Universidade de aí, e depois ver um médico que é muito conhecido nessa cidade para falar com ele da

sua mãe que está muito doente sem saber o que é. Ela tem dores de ventre e de cabeça e não encontra um bom medicamento. Ela diz também que o doutor Guimarães, aquele que mora em São Paulo, é o melhor no Brasil. Os de Goiânia são bons também, mas piores do doutor Guimarães. Decidido tudo, o João e a Ana têm ainda que falar com os chefes no trabalho porque por enquanto não estão de férias. Aquilo pode ser difícil, já que nunca se sabe o que eles dirão. A Ana telefona primeiro:

– Com o senhor Pinto, por favor.
– Quem fala?
– Sou Ana Carvalho.
– De que se trata?
– De minhas férias.
– Espere um momentinho.
– Alô?
– Boa-tarde, senhor Pinto. Preciso de cinco dias de férias, isto é, toda a semana que vem, para ir a São Paulo. Estarei muito agradecida.
– De acordo, mas sob uma condição. Em princípio é melhor para mim e para a firma quando a gente toma todas as férias de uma vez, mas, como a senhora sempre trabalha muito bem, posso fazer-lhe este favor. Quanto à condição, se trata de a senhora ir em São Paulo à editora „Amanhã", falar, em meu nome, com o diretor Coelho e entregar-lhe uma carta. Está bem?
– Pois não, senhor Pinto, muito agradecida. Agora, João, é a tua vez de telefonar.
– A verdade é que tenho muito medo. Alô, com o senhor Oliveira, por favor. Senhor, quero pedir-lhe um grande favor, trata-se das minhas férias que...
– Este ano o senhor não terá férias. É impossível, temos muito trabalho. Até logo.
– Você está ouvindo, Ana. Terá que ir sozinha a São Paulo.

Ćwiczenia

I. *Przetłumaczyć tekst czytanki na język polski.*

II. *Wszystkie czasowniki występujące w tekście czytanki w czasie teraźniejszym zamienić:*

1) *na odpowiednie formy* ***presente continuado,***
2) *na odpowiednie formy* ***futuro simples.***

III. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Czy możesz coś dla mnie zrobić? 2. To jest już przez nas zaakceptowane. 3. Samolot wystartuje (*dosł.* wyjdzie) trochę później. 4. Halo, czy mówię z panem Nunesem, jestem dyrektorem wydawnictwa. 5. Zawsze golę się rano. 6. Oni mówią o mnie źle. 7. Jest bardzo zimno, musi pani wziąć płaszcz. 8. Do biura pojedziemy taksówką. 9. Jest za dwadzieścia ósma, a o ósmej odjeżdża (*dosł.* wychodzi) autobus. 10. Nasz dyrektor jest bardzo wymagający i nie zgodzi się, żebyś jechał teraz na wakacje (*dosł.* ty jechać teraz na wakacje). 11. Teraz zadzwoń do córki, a potem zarezerwuj bilety na samolot do Rio de Janeiro. 12. Za piętnaście minut pójdziemy do kina. 13. Powiedz, kim (*dosł.* kto) jest ta kobieta. 14. W tamtym mieście są dwa uniwersytety. 15. Jeszcze musimy wysłać listy do dyrektora firmy i połączyć się (*dosł.* zrobić połączenie) z wydawnictwem. 16. On ma cukrzycę i nie może dużo jeść. 17. Jaki jest cel pana pracy? 18. To już zrobione, czy mogę zatem wyjść? 19. Kto mówi, że nie mamy czasu? Oczywiście, że mamy. 20. Już jest późno, wpół do piątej, a moja narzeczona czeka w restauracji. 21. Nie musisz brać ze sobą ubrań (*dosł.* z tobą), możesz je wysłać pocztą. 22. Nie chcę go widzieć, bo jest złośliwy. 23. Otwarte, można wejść. 24. Czy mój bagaż jest już spakowany (*dosł.* zrobiony)? 25. Mój mąż jest najlepszy ze wszystkich, a mój szef najgorszy. 26. Zostaw pieniądze, wszystko już jest zapłacone. 27. List jest teraz pisany przez sekretarkę. 28. Najlepiej będzie zostać w domu i nie lecieć do Porto Alegre. 29. Nie wiem, kim jest ta osoba, ja jej nie znam. 30. Nie chodzi o mój czas, chodzi o moje pieniądze.

Lekcja XXI

O João acordou com muita fome. Para o café da manhã decidiu tomar, além do café, pão e bolo, depois bebeu ainda uma garrafa de água mineral e um chá. Terminado aquele pequeno almoço, saiu de casa com muita pressa para não chegar com atraso ao trabalho, mas apenas saiu, voltou em seguida a fim de dizer aos pais até logo. Vendo-o voltar a mãe gritou: – você esqueceu o casaco e a sanduíche com queijo. – É verdade, mamãe, obrigado e até logo, estou com muita pressa. – Espera um momentinho, Joãozinho. Vou te contar uma história. Não a contei ainda e é muito engraçada.

Ontem eu e teu pai dormimos até as dez e meia, como sempre. Quando nos levantamos, nos lavamos e bebemos o café, de repente

alguém bateu à porta. Eu abri e entraram dois homens com uma caixa grande, de tamanho de um piano e sem dizer uma palavra colocaram-na no chão, junto da janela e saíram. A gente não entendeu nada. Eu não me atrevi a abrir a caixa, mas teu pai, enfim, passadas duas horas, se atreveu. E sabe que dentro não encontramos nada. Resultou ser uma brincadeira de teu avô que nos telefonou rindo-se muito.

– Ó, mamãe, é muito tarde, já estou atrasado. O João correu procurando um táxi, mas como não encontrou nenhum, decidiu entrar numa lanchonete para calmar os nervos. – Já não vale a pena ir ao trabalho antes do meio-dia – falou para si.

Na lanchonete o João bebeu duas cervejinhas, um copo de cachaça e um de conhaque, cuidando, obviamente, de não ficar bêbado. Para terminar comeu ainda um sorvete. Ao meio-dia chegou ao trabalho. Felizmente ninguém percebeu a sua ausência.

Tłumaczenie

Jan obudził się bardzo głodny. Na śniadanie postanowił wziąć, oprócz kawy, chleb i ciastko, potem wypił jeszcze butelkę wody mineralnej i herbatę. Po skończonym śniadaniu wyszedł w wielkim pośpiechu z domu, żeby nie spóźnić się do pracy, ale gdy tylko wyszedł, natychmiast wrócił, żeby powiedzieć rodzicom do widzenia. Widząc jak wraca, matka krzyknęła: – Zapomniałeś płaszcza i kanapki z serem. – To prawda, mamo, dziękuję i do widzenia, bardzo się spieszę. – Poczekaj chwileczkę, Jasiu, opowiem ci historię. Jeszcze jej nie opowiadałam, a jest bardzo zabawna.

Wczoraj ja i twój ojciec spaliśmy do wpół do jedenastej, jak zawsze. Kiedy wstaliśmy, umyliśmy się i wypiliśmy kawę, nagle ktoś zapukał do drzwi. Otworzyłam i weszli dwaj mężczyźni z wielką skrzynią wielkości pianina i nie mówiąc ani słowa położyli ją na podłodze obok okna i wyszli. Nic nie rozumieliśmy. Ja nie odważyłam się otworzyć skrzyni, ale twój ojciec po upływie dwóch godzin odważył się. I wiesz, że wewnątrz nic nie znaleźliśmy. Okazało się, że to kawał twojego dziadka, który do nas zadzwonił bardzo się śmiejąc.

– Mamo, jest bardzo późno, już jestem spóźniony. Jan wybiegł szukając taksówki, ale ponieważ nie znalazł żadnej, postanowił wejść do baru, żeby uspokoić nerwy. – Już nie warto iść do pracy przed południem – powiedział do siebie.

W barze Jan wypił dwa piwka, kieliszek cachaçy i kieliszek koniaku, uważając, oczywiście, żeby się nie upić. Na koniec zjadł jeszcze lody. W południe przyszedł do pracy. Na szczęście nikt nie zauważył jego nieobecności.

SŁOWNICTWO

acordar budzić się, przypominać
alguém ktoś
almoço obiad
apenas zaledwie
ausência nieobecność
avô dziadek
bater bić, uderzać, pukać
bêbado pijany
brincadeira kawał, żart, dowcip
cachaça rodzaj wódki brazylijskiej
café kawa
café da manhã śniadanie
caixa skrzynia, pudło
calmar uspokoić
chá herbata
chão podłoga
colocar ustawiać, umieszczać
comer jeść
conhaque koniak
copo szklanka, kieliszek
correr biec
cuidar uważać, troszczyć się, opiekować się
dentro wewnątrz
de repente nagle
em seguida natychmiast
enfim w końcu
engraçado zabawny
esquecer zapominać
feliz szczęśliwy
gritar krzyczeć
história historia
homem mężczyzna, człowiek
janela okno
junto de obok
lanchonete bar
lavar-se myć się
levantar-se wstawać
meio-dia południe
nenhum żaden
nervo nerw
ontem wczoraj
palavra słowo, wyraz
pequeno almoço śniadanie
perceber zauważyć, spostrzec
piano pianino, fortepian
porta drzwi
pressa pośpiech
procurar szukać
resultar okazywać się
rir(-se) śmiać się
sanduíche kanapka
queijo ser
sorvete lody
si sobie, siebie
tamanho wielkość, rozmiar
terminar kończyć

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Po nosowej końcówce czasownika **(-am, -em, -ão, -õe)** zaimki osobowe trzeciej osoby w bierniku przybierają formy **no, nos, na, nas**, np. **o colocam, os vêem, a põe, as dão** w pozycji po czasowniku mają postać **colocam-no, vêem-nos, põe-na, dão-nas.**

Przyimek **em** w połączeniu z **um, uns, uma, umas** tworzy **num, nuns, numa, numas.**

Po czasownikach **ver, ouvir** często używa się bezokolicznika i rzeczownika lub zaimka w bierniku, np. **vejo o João sair** *widzę, że Jan wychodzi*, **ouço-os falar** *słyszę, że oni mówią.*

Formy **si** używa się po przyimkach, najczęściej w zdaniach nieosobowych, np. **dizer para si** *powiedzieć do siebie.* Niekiedy **si** może zastępować zaimek trzeciej osoby (**ele, ela, eles, elas** – również po przyimkach), w sytuacji, gdy odnosi się on do podmiotu zdania, np. **ele fala para si** *on mówi do siebie.*

REGULARNE FORMY CZASU PRZESZŁEGO PROSTEGO DOKONANEGO (***pretérito perfeito simples***)

Czas ten odpowiada polskiemu czasowi przeszłemu zarówno czasowników dokonanych, jak i niedokonanych, i oznacza czynność zakończoną w jakimś momencie w przeszłości.

Formy ***pretérito perfeito simples*** czasowników trzech koniugacji są następujące:

contar	**beber**	**dormir**
contei	bebi	dormi
contou	bebeu	dormiu
contamos	bebemos	dormimos
contaram	beberam	dormiram

Jak widać formy pierwszej osoby liczby mnogiej ***presente*** (czasu teraźniejszego) i ***pretérito perfeito simples*** czasowników regularnych niczym się nie różnią.

Odmiana ***presente*** czasownika **rir** *śmiać się*

rio	**rimos**
ri	**riem**

NAZWY POKREWIEŃSTWA

avó	babcia	**irmão**	brat
avô	dziadek	**genro**	zięć
cunhado	szwagier	**nora**	synowa
cunhada	szwagierka	**mãe**	matka
irmã	siostra	**pai**	ojciec

neta	wnuczka	**sobrinha**	siostrzenica
neto	wnuk	**sogro**	teść
primo	brat cioteczny	**sogra**	teściowa
prima	siostra cioteczna	**tia**	ciotka
sobrinho	siostrzeniec	**tio**	wuj

NAZWY POSIŁKÓW

café da manhã	śniadanie
lanche	obiad
almoço	obiad (obfitszy niż **lanche**)
merenda	podwieczorek
jantar	kolacja
ceia	kolacja (bardziej uroczysta)

Ćwiczenia

I. *Odmienić w* ***pretérito perfeito simples*** *następujące czasowniki:*

achar, acompanhar, buscar, bater, chamar, correr, desistir, escrever, esquecer, fechar, planejar, reservar, telefonar, terminar.

II. *Zamienić podkreślone rzeczowniki na odpowiednie zaimki:*

1. Põe o livro na gaveta. 2. Eles dão a carta ao diretor. 3. Dizem a verdade. 4. Já comeram as sanduíches. 5. Beberam o vinho.

III. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Wczoraj spaliśmy pięć godzin. 2. Ja nie płaciłem w restauracji. 3. Moja szwagierka nie znalazła książki. 4. Moi rodzice kupili komputer. 5. Czy pan zadzwonił do swojego szefa? 6. Twoi przyjaciele wypili dużo piwa i wina. 7. Czy mieszkałeś w Brazylii albo w Meksyku? 8. Czy słyszeliście już tę historię? 9. Nie słuchałem, więc nie wiem, o co chodzi. 10. Już jedliśmy, nie jesteśmy głodni, ale chętnie się czegoś napijemy. 11. Nie czytałem tej książki, mówią, że warto ją przeczytać. 12. Wczoraj wszyscy przyszli do pracy spóźnieni.

Lekcja XXII

João: Ontem recebi notícias do tio Joaquim. Foi uma grande surpresa. Estive muito feliz.

Ana: O que foi dele?

J.: Ele fez uma longa viagem. Esteve em vários países da Europa, da África e da Ásia. Também foi à América do Norte e à Austrália.

A.: Para quê?

J.: Não sei exatamente. O tio disse na sua carta que nos contará tudo mais tarde.

A.: Então não quis dar muitos detalhes.

J.: Pois é, ele sempre gostou de guardar tudo em segredo.

A.: Então o que escreveu?

J.: Quase nada, enumerou os continentes visitados, mas não deu o motivo de sua viagem. Ah, ele também cumprimentou você e toda a família.

A.: Não houve nada mais na carta?

J.: Nada.

A.: Isso me lembra uma história que teve lugar na minha família. Se trata de um parente meu. Um dia ele sumiu e, durante dois anos, não tivemos notícias dele. Depois começaram a chegar suas cartas. Quando veio a primeira a gente esteve muito feliz. Por casualidade a tenho comigo. Escuta: „Queridos sobrinhos, Sei, que estão muito inquietos. Peço desculpa. Há exatamente dois anos empreendi uma viagem ao redor do mundo. Mas, no início da expedição o avião chocou contra uma montanha numa pequena ilha despovoada, no centro do mar. Só eu sobrevivi o acidente e tive que viver quase dois anos alimentando-me com grama e brotos. Salvou-me milagrosamente um navio de contrabandistas. Cordiais saudações."

J.: Incrível. É verdade tudo isso?

A.: Não exatamente. A verdade é que esteve ausente dois anos, mas ele os passou internado no manicômio.

J.: Com certeza não é o caso do tio Joaquim. Ele é muito veraz e está bem de saúde.

A.: Vamos ver.

Tłumaczenie

J.: Wczoraj dostałem wiadomość od wuja Joachima. Była to wielka niespodzianka. Byłem bardzo szczęśliwy. **A.:** Co się z nim działo (*dosł.* było)? **J.:** Odbył długą podróż. Był w wielu krajach Europy, Afryki i Azji. Pojechał też do Ameryki Północnej i do Australii. **A.:** Po co? **J.:** Nie wiem dokładnie. Wuj napisał (*dosł.* powiedział) w swoim liście, że wszystko nam opowie później. **A.:** (Więc) nie chciał podać zbyt wielu szczegółów. **J.:** Właśnie, on zawsze lubił zachowywać wszystko w tajemnicy. **A.:** Co więc napisał? **J.:** Prawie nic. Wymienił kontynenty, które odwiedził, ale nie podał celu swojej podróży. Aha, przesłał także pozdrowienia dla ciebie i całej rodziny. **A.:** Nic więcej nie było w liście? **J.:** Nic. **A.:** To mi przypomina historię, która miała miejsce w mojej rodzinie. Chodzi o jednego mojego krewnego. Pewnego dnia zniknął i przez dwa lata nie mieliśmy od niego wiadomości. Potem zaczęły przychodzić jego listy. Kiedy nadszedł pierwszy, byliśmy bardzo szczęśliwi. Przypadkowo mam go przy sobie. Słuchaj: „Kochani siostrzeńcy, wiem, że jesteście bardzo niespokojni. Proszę o wybaczenie. Dokładnie dwa lata temu podjąłem podróż dookoła świata. Ale na początku wyprawy samolot zderzył się z górą na małej bezludnej wyspie pośrodku morza. Tylko ja przeżyłem wypadek i musiałem żyć prawie dwa lata żywiąc się trawą i kiełkami. Uratował mnie cudem statek przemytników. Serdeczne pozdrowienia". **J.:** Niewiarygodne. Czy to wszystko prawda? **A.:** Niezupełnie. Prawdą jest, że był dwa lata nieobecny, ale spędził je zamknięty w domu wariatów. **J.:** Z pewnością nie jest to przypadek wuja Joachima. On jest bardzo prawdomówny i cieszy się dobrym zdrowiem. **A.:** Zobaczymy.

SŁOWNICTWO

acidente wypadek
África Afryka
alimentar żywić
América do Norte Ameryka Północna
ao redor dookoła, wokół
Ásia Azja
broto kiełek
caso przypadek
casualidade przypadkowość
chocar zderzać się
contra przeciw
continente kontynent
cordial serdeczny
cumprimentar pozdrawiać
desculpa wybaczenie
despovoado bezludny
detalhe szczegół
durante podczas
empreender przedsięwziąć
enumerar wyliczyć
exato dokładny
grama trawa
ilha wyspa
internar zamykać, internować
longo długi
lugar miejsce
manicômio dom wariatów, szpital psychiatryczny
mar morze
milagroso cudowny
montanha góra
motivo cel, powód
mundo świat
navio statek
notícia wiadomość
país kraj

parente krewny
querido kochany
receber otrzymywać
salvar ratować
saudação pozdrowienie
saúde zdrowie
segredo tajemnica, sekret
sobreviver przeżyć
surpresa niespodzianka
vários liczne
veraz prawdomówny
visitar odwiedzać, zwiedzać

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Forma **houve** to ***pretérito perfeito simples*** od czasownika **haver,** który w czasie teraźniejszym ma omówioną już postać **há.** Czasownik **haver** używany jest przede wszystkim w trzeciej osobie, w konstrukcjach nieosobowych, w znaczeniu *być, znajdować się.*

Wyrażenie **estar bem** znaczy *czuć się dobrze, być w dobrym zdrowiu.*

ODMIANA CZASOWNIKÓW NIEREGULARNYCH w ***pretérito perfeito simples***

dar:	dei, deu, demos, deram
dizer:	disse, disse, dissemos, disseram
estar:	estive, esteve, estivemos, estiveram
fazer:	fiz, fez, fizemos, fizeram
ir:	fui, foi, fomos, foram
poder:	pude, pôde, pudemos, puderam
pôr:	pus, pôs, pusemos, puseram
querer:	quis, quis, quisemos, quiseram
saber:	soube, soube, soubemos, souberam
ser:	fui, foi, fomos, foram
ter:	tive, teve, tivemos, tiveram
trazer:	trouxe, trouxe, trouxemos, trouxeram
ver:	vi, viu, vimos, viram
vir:	vim, veio, viemos, vieram

Uwaga: W ***pretérito perfeito simples*** czasowniki **ir** i **ser** mają jednakową odmianę.

W odmianie czasownika **trazer** **x** wymawia się wyjątkowo jak polskie *s.*

Ćwiczenia

I. *Zamienić w poniższych zdaniach* ***presente*** *na* ***pretérito perfeito simples***:

1. Há muita gente no cinema. 2. Não o quero ver. 3. Dizemos que sim. 4. O pai está no banheiro. 5. Faz muito frio. 6. Eles vêm tarde. 7. Não tenho tempo para falar com você. 8. Não vamos à América. 9. Não sabem falar português. 10. Ele é diretor dessa firma. 11. Vocês estão muito cansados de tanto trabalhar. 12. Ponho os clipes sobre a mesa.

II. *Przetłumaczyć na język portugalski*:

1. Nigdy nie pojechaliśmy do Australii. 2. Wczoraj nie byłem zmęczony. 3. On miał wypadek. 4. Niestety dyrektor nie mógł przyjść. 5. Nie wiedziałem, co powiedzieć, więc nic nie powiedziałem. 6. Czy wczoraj dałem ci list? — Nie, nie dałeś. 7. Chcieliśmy wiedzieć, o co chodzi. 8. Czy pan już widział moją córkę? 9. Jan przyszedł, przyniósł pieniądze, wziął papiery, nie powiedział ani słowa i wyszedł.

Lekcja XXIII

Encontramos Dona Margarida quando conversava com um amigo na Praça Cristóvão Colombo. Queríamos falar com ela, mas achamos que não era elegante interrompê-la. Resolvemos, pois, esperar a certa distância o fim da conversa deles. Não ouvíamos o que estavam dizendo porque a voz deles não nos chegava, mas podíamos ver muito bem o que se passava.

O amigo de Dona Margarida era um homem magro, alto, com bigode e barba. Tinha o nariz arrebitado, os lábios finos, bochechas flácidas, frente baixa, pernas tortas, braços curtos e as mãos pequenas com os dedos compridos. Levava calça branca, camiseta de física, gravata azul listrada e tênis. – Não está muito elegante – comentamos. Agora Dona Margarida estava elegante como sempre, pois era uma mulher elegante. Levava sandálias, bonito vestido de algodão, suéter de lã e lenço de seda. O homem gesticulava nervosamente falando à orelha da Margarida. De repente tirou do bolso uma bolsa de plástico transparente contendo pó branco e entregou-a a Dona Margarida que a escondeu rapidamente debaixo do braço. Depois ela entregou ao homem um grosso rolo de notas de banco.

– Curioso – comentamos. – Parece ser um tráfico de drogas. Mas não é possível, Dona Margarida é de família decente. Apenas terminaram a conversa e se despediram, corremos até a esquina onde estava a Margarida. – Boa-tarde, Dona Margarida, queríamos perguntar-lhe uma coisa. Pode explicar-nos, por favor, o que foi esse espetáculo tão estranho. – Que espetáculo? – Esse de trocar pó branco por dinheiro. – Não estou entendendo. O homem a quem dei dinheiro era um amigo a quem eu devia cem mil cruzeiros. Eu lhe devolvi, simplesmente, a dívida. – E o pó? – Era farinha. – Farinha da senhora no bolso dele? – Sim. Eu comprei a farinha antes do encontro com ele. E como não cabia no meu saco, a segurava com as mãos e ele foi tão amável de a guardar no seu bolso enquanto conversávamos.

Agora tudo está claro... e pareceu tão estranho.

Tłumaczenie

Spotkaliśmy panią Małgorzatę, gdy rozmawiała z przyjacielem na placu Krzysztofa Kolumba. Chcieliśmy z nią porozmawiać, ale uważaliśmy, że nie jest elegancko jej przerywać. Uznaliśmy więc, że poczekamy w pewnej odległości na koniec ich rozmowy. Nie słyszeliśmy, co mówią, bo ich głos do nas nie dochodził, ale mogliśmy bardzo dobrze widzieć, co się dzieje.

Przyjaciel pani Małgorzaty był mężczyzną chudym, wysokim, z wąsami i brodą. Miał zadarty nos, cienkie wargi, obwisłe policzki, niskie czoło, krzywe nogi, krótkie ręce i małe dłonie z długimi palcami. Nosił białe spodnie, koszulkę gimnastyczną, niebieski krawat w paski i tenisówki. – Nie jest bardzo elegancki – skomentowaliśmy. – Natomiast pani Małgorzata była elegancka jak zawsze, bo jest to elegancka kobieta. Miała na sobie sandały, ładną bawełnianą sukienkę, wełniany sweter i jedwabną chustkę. Mężczyzna nerwowo gestykulował mówiąc Małgorzacie do ucha. Nagle wyciągnął z kieszeni plastikową przezroczystą torebkę zawierającą biały proszek i wręczył ją pani Małgorzacie, która szybko ukryła ją pod pachą. Potem ona wręczyła mężczyźnie gruby zwitek banknotów.

– Dziwne – skomentowaliśmy. – Wygląda to na handel narkotykami. Ale to nie jest możliwe, pani Małgorzata jest z porządnej rodziny. – Zaledwie skończyli rozmowę i pożegnali się, pobiegliśmy na róg ulicy, gdzie była Małgorzata. – Dzień dobry, pani Małgorzato, chcieliśmy panią o coś spytać. Czy może nam pani wyjaśnić, co to było za dziwne widowisko. – Jakie widowisko? – To z wymianą białego proszku na pieniądze. – Nie rozumiem. Człowiek, któremu dałam pieniądze, to przyjaciel, któremu byłam winna sto tysięcy cruzeiro. Ja mu po prostu oddałam dług. – A proszek? – To była mąka. – Pani mąka w jego

kieszeni? – Tak. Kupiłam mąkę przed spotkaniem z nim. A ponieważ nie mieściła się w mojej torebce, trzymałam ją w rękach i on był tak miły, że przechował ją w swojej kieszeni, kiedy rozmawialiśmy.

Teraz wszystko jest jasne... a wydawało się takie dziwne.

SŁOWNICTWO

algodão bawełna
alto wysoki
amável miły, uprzejmy
antes de przed
arrebitado zadarty
até do, w kierunku
bigode wąs(y)
bochecha policzek
bolsa torba, torebka
bonito ładny, piękny
bolso kieszeń
braço ramię, ręka
caber mieścić się
calça spodnie
camiseta de física koszulka gimnastyczna
certo pewien, jakiś
comprido długi
conversa rozmowa
curto krótki
debaixo de pod
decente przyzwoity
dedo palec
despedir-se pożegnać się
devolver oddać, zwrócić
distância odległość, dystans
dívida dług
Dona pani
droga narkotyk
elegante elegancki
encontro spotkanie
esconder chować, ukrywać
espetáculo widowisko, spektakl
esquina róg (ulicy)
estranho dziwny
explicar wyjaśnić
farinha mąka
fino cienki, delikatny
flácido obwisły
frente czoło, przód
gesticular gestykulować
gravata krawat
grosso gruby
guardar przechowywać
lã wełna
lábio warga
listrado w paski
lenço chustka
magro chudy
mão dłoń, ręka
nariz nos
nervoso nerwowy
nota de banco banknot
orelha ucho
perna noga
plástico plastik
pó proszek
possível możliwy
praça plac
rápido szybki
resolver rozwiązać, postanowić
rolo zwitek, rolka
saco torba, worek
sandálias sandały
seda jedwab
segurar trzymać
simples prosty
suéter sweter
tênis tenis, tenisówki
tirar wyciągać
torto krzywy
tráfico handel
transparente przezroczysty
trocar wymieniać
vestido sukienka

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Formy **Dona** *pani* używa się przed imieniem. Wyraz ten nie ma używanego w tym samym znaczeniu odpowiednika męskiego.

Nazwiska będące nazwami ulic, placów itp., a także nazwiska patronów instytucji łączą się z odpowiednim rzeczownikiem bezpośrednio, bez przyimka, np. **Praça Cristóvão Colombo** *plac Krzysztofa Kolumba*, **Universidade São Jorge** *Uniwersytet Świętego Jerzego*.

Przy wyliczeniach rodzajnik bardzo często bywa opuszczany.

Polskim przymiotnikom oznaczającym materiał, substancję, z której coś jest wykonane, odpowiada w portugalskim konstrukcja **de** + rzeczownik, np. **de lã** *wełniany*, **de plástico** *plastikowy*.

Rzeczowniki jednosylabowe na **-ão**, np. **mão**, **chão**, przyjmują w liczbie mnogiej końcówkę **-s** bez zmiany tematu **mãos**, **chãos**.

Przymiotnik **simples**, jak również wszelkie inne przymiotniki i rzeczowniki zakończone na **-s**, nie akcentowane na ostatniej sylabie, są nieodmienne przez liczbę i rodzaj.

CZAS PRZESZŁY NIEDOKONANY (***imperfeito***)

Formy regularne:

cantar:	cantava, cantava, cantávamos, cantavam
beber:	bebia, bebia, bebíamos, bebiam
dormir:	dormia, dormia, dormíamos, dormiam

Cztery czasowniki odmieniają się w ***imperfeito*** nieregularnie:

pôr:	punha, punha, púnhamos, punham
ser:	era, era, éramos, eram
ter:	tinha, tinha, tínhamos, tinham
vir:	vinha, vinha, vínhamos, vinham

Wszystkie czasowniki I koniugacji mają zawsze końcówki **-ava**, **-ava**, **-ávamos**, **-avam**, zaś czasowniki II i III koniugacji (z wyjątkiem **ser**, **ter** i **vir**) końcówki **-ia**, **-ia**, **-íamos**, **-iam**.

W ***imperfeito*** formy liczby pojedynczej są zawsze jednakowe.

Czas ten używany jest przede wszystkim do wyrażenia czynności trwającej w chwili wykonywania innej czynności, np. **Estávamos no Brasil quando aconteceu isso.** *Byliśmy w Brazylii, gdy to się wydarzyło.*

Formy ***imperfeito*** w tej funkcji tłumaczy się na polski za pomocą czasowników niedokonanych (przy czym zależność odwrotna nie zachodzi, to znaczy polski czas przeszły niedokonany jest używany częściej niż portugalskie ***imperfeito***).

Imperfeito występuje też w zdaniach podrzędnych, gdy w zdaniu głównym jest czas przeszły, do wyrażenia czynności równoczesnej z czynnością zdania głównego. W polskim odpowiada mu wtedy zwykle czas teraźniejszy, np. **Disse que estava doente.** *Powiedział, że jest chory.* Związane jest to z obowiązującą w języku portugalskim tzw. zasadą zgodności czasów.

Ćwiczenia

I. *Odmienić* w ***imperfeito***:

chegar, correr, deixar, fazer, guardar, interromper, ir, ouvir, resolver, segurar, ver, vir.

II. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Zawsze noszę wełniany płaszcz. 2. Nie mam krzywych nóg. 3. Powiedział, że ma (***imperfeito***) czas. 4. Chcieliśmy z tobą chwilę porozmawiać. 5. Słyszeliśmy, że Joanna jest (***imperfeito***) chora i nie może (***imperfeito***) przyjść. 6. Spotkaliśmy Annę, kiedy robiła zakupy. 7. Spaliśmy, gdy ktoś zapukał do drzwi. 8. Nie wiedzieliśmy, co się dzieje (***imperfeito***). 9. Krzysztof Kolumb popłynął (*dosł.* pojechał) do Ameryki w roku 1492. 10. Jego narzeczona miała ładne ręce. 11. Na rogu ulicy jest bar, w którym codziennie (wszystkie dni) pijemy kawę. 12. Nie wiedzieliśmy, że tak wcześnie wychodzicie (***imperfeito***).

Lekcja XXIV

Ana: Quando vocês estiverem já em Porto Alegre, gostaria de receber suas notícias.

João: Obviamente, te escreveremos quando pudermos, mas não te posso prometer que será no dia da chegada. O primeiro dia poderemos estar muito ocupados. Também não tudo depende de mim. Se me sentir bem, você sabe que agüento mal os vôos, visitarei todos os amigos. Se, por exemplo, me convidarem a ir a alguma parte, não terei tempo para as cartas.

A.: Você me entendeu mal. Não tem sentido você escrever no dia da chegada. Ainda não terá nada para contar. Escreve quando tiver algo interessante para me dizer ou quando acontecer alguma coisa.
J.: Você tem razão. Agora, não iria comigo à lanchonete, eu gostaria de beber alguma coisa, estou com sede.
A.: Eu também, mas não tenho vontade de sair. Não poderíamos tomar algo aqui?
J.: Em casa só tenho vodca e suco de abacaxi.
A.: Preferiria outra coisa, mas se não tem, pode ser suco com umas gotas de vodca.
J.: E agora você me ajudaria escrever uma carta. Ouvi falar que você tem um estilo muito bom.
A.: E de que se trata?
J.: É uma carta oficial a uma fábrica de cosméticos, pedindo amostras de um remédio para a calvície.
A.: Mas você ainda não está careca.
J.: Não, mas devo tomar providências. Na minha família todos os homens são calvos.
A.: Me dá o endereço.
J.: Aqui está.
A.: Então escreve:

Goiânia, em 3 de maio de 1992

Ilustríssimos Senhores

Carlos Gomes Ltda.

Estando interessado na compra de artigos fabricados por Vossas Senhorias, muito agradeceria enviar-me, com a possível brevidade, amostras de seu produto para a calvície.

Com a máxima consideração me subscrevo,
de Vossas Senhorias,
muito atenciosamente.

J.: Muito agradecido, Ana, o estilo me parece perfeito.
A.: De nada.

Tłumaczenie

A.: Kiedy będziecie już w Porto Alegre, chciałabym dostać od was wiadomość. **J.:** Oczywiście, napiszemy do ciebie, kiedy będziemy mogli, ale nie mogę ci obiecać, że będzie to w dniu przyjazdu. Pierwszego dnia możemy być bardzo zajęci. Poza tym nie wszystko ode mnie zależy. Jeśli będę się dobrze czuł, wiesz, że źle znoszę podróże, odwiedzę wszystkich przyjaciół. Jeżeli, na przykład, zaproszą mnie, żeby gdzieś iść, nie będę miał czasu na listy. **A.:** Źle mnie zrozumiałeś. Nie ma sensu, żebyś pisał w dniu przyjazdu. Jeszcze nie będziesz miał nic do opowiedzenia. Napisz, kiedy będziesz miał coś ciekawego do opowiedzenia albo kiedy coś się zdarzy. **J.:** Masz rację. Nie poszłabyś tymczasem ze mną do baru, chciałbym się czegoś napić, jestem spragniony. **A.:** Ja też, ale nie mam ochoty wychodzić. Nie moglibyśmy napić się czegoś tutaj? **J.:** W domu mam tylko wódkę i sok ananasowy. **A.:** Wolałabym coś innego, ale jeśli nie masz, może być sok z kilkoma kroplami wódki. **J.:** A teraz pomogłabyś mi napisać list. Słyszałem, że masz bardzo dobry styl. **A.:** A o co chodzi? **J.:** To oficjalny list do fabryki kosmetyków z prośbą o próbki środka przeciw łysieniu. **A.:** Ale ty jeszcze nie jesteś bardzo łysy. **J.:** Nie, ale muszę podjąć środki zaradcze. W mojej rodzinie wszyscy mężczyźni są łysi. **A.:** Daj mi adres. **J.:** Tu jest. **A.:** Więc pisz: Goiânia, 3 maja 1992. Wielmożni Państwo Carlos Gomes Spółka z o.o. Będąc zainteresowanym kupnem produktów wyrabianych przez Państwa, byłbym wdzięczny za przysłanie mi, możliwie szybko, próbek waszego produktu przeciw łysieniu. Łączę wyrazy najwyższego poważania. **J.:** Bardzo dziękuję, Anno. Styl wydaje mi się doskonały. **A.:** Nie ma za co.

SŁOWNICTWO

abacaxi ananas
agüentar znosić, wytrzymywać
amostra próbka
artigo artykuł, wyrób
atenciosamente z szacunkiem
brevidade szybkość, pośpiech
calvície łysienie, łysina
calvo łysy
careca łysy
chegada przyjazd
compra zakup, kupno
consideração poważanie
cosmético kosmetyk
endereço adres
estilo styl
fábrica fabryka
fabricar produkować
gota kropla
ilustríssimo wielmożny
interessante interesujący
obviamente oczywiście
oficial oficjalny, służbowy
parte część, strona
perfeito doskonały
preferir woleć
produto produkt, wyrób
prometer obiecać
providências środki zaradcze
razão racja
remédio środek, lek
se jeśli, czy
sede pragnienie
sentido sens, kierunek
subscrever-se podpisywać się
suco sok
vodca wódka
Vossa Senhoria Szanowny Panie, Szanowna Pani

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Formy czasownika **gostar** w trybie warunkowym tłumaczy się z reguły jako *chciał(a)bym.*

Wyrażenie **alguma parte** znaczy *gdzieś.*

Wyraz **se** ma dwa znaczenia: *jeżeli* i *czy.* W tym drugim występuje jedynie w zdaniach podrzędnych, np. **Não sei se está em casa.** *Nie wiem, czy jest w domu.*

Skrót **Ltda.** w formie rozwiniętej brzmi **limitada** i oznacza spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością.

Formy **Vossa Senhoria** używa się jedynie w oficjalnych listach.

CZAS PRZYSZŁY TRYBU ŁĄCZĄCEGO (***futuro do subjuntivo***)

Tworzy się go za pomocą końcówek **-r, -r, -rmos, -rem,** w czasownikach regularnych dodawanych do tematu bezokolicznika, w nieregularnych do tematu liczby mnogiej ***pretérito perfeito simples***, np.:
contar: contar, contar, contarmos, contarem
beber: beber, beber, bebermos, beberem
estar: estiver, estiver, estivermos, estiverem
fazer: fizer, fizer, fizermos, fizerem
pôr: puser, puser, pusermos, puserem
ser: for, for, formos, forem
vir: vier, vier, viermos, vierem (itd.).

Czas ten tłumaczy się na język polski za pomocą form czasu przyszłego. Występuje on w zdaniach podrzędnych po **se** w znaczeniu *jeżeli* i po **quando** *kiedy*, np. **Se estivermos cansados, não sairemos.** *Jeżeli będziemy zmęczeni, nie wyjdziemy.* **Quando terminar, me dize.** *Kiedy skończysz, powiedz mi.*

TRYB WARUNKOWY (***condicional***)

Tworzy się go przez dodanie do tematu ***futuro*** końcówek **-ia, -ia, -íamos, -iam**, np.:
dizer: diria, diria, diríamos, diriam
fazer: faria, faria, faríamos, fariam
poder: poderia, poderia, poderíamos, poderiam
trazer: traria, traria, traríamos, trariam
vir: viria, viria, viríamos, viriam.

W zdaniach nadrzędnych formy te odpowiadają polskiemu trybowi warunkowemu: **faria** *robił(a)bym*, **saberíamos** *wiedzielibyśmy.*

Ćwiczenia

I. *Odmienić w **futuro do subjuntivo** następujące czasowniki:*
abrir, correr, dar, ir, jantar, levantar-se, pôr, receber, ser, segurar, tirar, ver, viajar, vir.

II. *Odmienić w **condicional**:*
caber, dar, entregar, interessar, resultar, ser, trazer, trocar, visitar, voltar.

III. *Przetłumaczyć na język portugalski:*
1. Jeżeli pani wyjdzie, nie dostanie pani pieniędzy. 2. Kiedy rodzice wrócą, napisz mi o tym. 3. Jeżeli nie zechcesz, nie musisz nic mówić. 4. Poszedłbym dziś do kina. 5. Kupiłbym synowi zabawkę, ale nie mam pieniędzy. 5. W mojej rodzinie nikt nie jest łysy i nikt by nie chciał. 6. Chętnie napilibyśmy się wina. 7. Jeżeli państwo mają czas, zapraszamy na obiad. 8. Nie chcę ci przeszkadzać, ale jeśli znajdziesz chwilę, chciałbym z tobą porozmawiać.

Lekcja XXV

Os pais da Ana decidiram passar as férias nas montanhas. O pai tomou um mapa para ver se no Brasil há montanhas.
– Parece que em nosso país há poucas montanhas. Você viu?, tanto mar e tão poucas montanhas.
– E você não o sabia? – perguntou a mãe.
– Não o sabia, não, nunca estudei geografia. Sabia que o Brasil é muito grande, pois aqui deveria haver tudo.
– Então que vamos fazer?
– Não sei, poderíamos ir a outro país, onde tem montanhas, mas, obviamente, seria uma viagem mais cara. Também poderíamos não ir este ano às montanhas, enfim, se morrer sem ver as montanhas, não se passa nada.
– Não se pode falar assim, Alfredo, por favor!
– Tá bem, ainda temos tempo para fazer projetos.

Dizendo isso o pai tomou o casaco e saiu de casa. Estava muito infeliz porque sabia que a viagem planejada resultava impossível. Mas, devido a isso, tinha muito dinheiro no bolso que poderia gastar em outra

coisa. Primeiro foi a uma lanchonete onde bebeu algumas cervejinhas. Depois sentiu fome e foi a um restaurante italiano em que comeu duas pizzas. – Gastei pouco dinheiro – disse para si – não tenho fome, não tenho sede e tenho ainda trinta mil cruzeiros a gastar. Vamos ver o que posso fazer com isto. Para comprar um carro é pouco, além disso não preciso de carro, roupa tenho, piano tenho. Não sei, vou perguntar a minha mulher, ela com certeza saberá. – Dito isso Alfredo voltou para casa.

– Escuta, Maria – disse entrando.

– Por que você volta tão tarde – interrompeu-lhe a mulher. – Parecia muito zangada. – Você saiu sem dizer uma palavra. Eu estive esperando-te seis horas. Não soube que fazer, telefonei a tua mãe, a todos os teus amigos cujos números de telefone conhecia, telefonei também à Agência de Viagens para ver se você não estava aí comprando passagens de avião às montanhas.

– Você sabe muito bem que a viagem às montanhas é impossível este ano. Poderíamos fazê-lo no próximo ano. Agora fico com algum dinheiro que te queria entregar. Mas como você está assim, não vou fazê-lo. Prefiro gastá-lo só. Saio e hoje não volto mais, até logo.

Ćwiczenia

I. *Przetłumaczyć powyższy tekst na język polski.*

II. *Odpowiedzieć na pytania:*

1. Onde os pais da Ana quiseram passar as férias? 2. O pai da Ana conhecia bem a geografia? 3. É o Brasil um país pequeno? 4. Há muitas montanhas no Brasil? 5. Resulta possível a viagem às montanhas e se não por quê? 6. Estava feliz o senhor Alfredo? 7. O que fez quando saiu de casa? 8. Gastou todo o dinheiro que tinha? 9. O que decidiu fazer? 10. Por que Dona Maria esteve zangada?

III. *Zamienić czasowniki w poniższych zdaniach na formy: a)* ***futuro****, b)* ***ir*** *+ bezokolicznik, c)* ***pretérito perfeito simples****, d)* ***imperfeito****, e)* ***condicional****:*

1. Estamos bebendo café. 2. Vou ao cinema. 3. Ponho os livros na gaveta. 4. Os pais da Ana estão muito infelizes não podendo ir às montanhas. 5. Alfredo não quer vir a casa. 6. Não sei se o Alfredo tem dinheiro para fazer a viagem. 7. Aqui não se pode falar. 8. A gente tem sede. 9. Aquele homem é diretor de uma firma. 10. O João está lendo sem fazer outra coisa.

IV. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Nie wiem, czy rodzice mają czas, jeżeli będą mieli, pójdziemy odwiedzić ciocię Marię. 2. Chciałbym was dzisiaj zobaczyć (*z czasownikiem* ***gostar***). Czy możecie

przyjść? 3. Zrób to, kiedy zechcesz. 4. Mój brat nigdy nie studiował geografii, fizyki ani prawa. 5. Wczoraj widzieliśmy (***pretérito perfeito simples***) Annę rozmawiającą z jakimś mężczyzną z brodą i wąsami. 6. Nie poszedłbyś do sklepu kupić butelkę koniaku? 7. Anna powiedziała, że jest chora i nie może wyjść z domu przez tydzień. 8. Czy mogłaby pani coś dla mnie zrobić? – Tak, ale pod jednym warunkiem, o którym powiem później. – Zgoda. 9. Zobaczyłem twój samochód na rogu ulicy. 10. Nigdy nie chciałem (***pretérito perfeito simples***) być dyrektorem, ale bardzo chciałbym mieć sekretarkę. 11. Nie wiem, czy mogę pojechać do Afryki, mam bardzo mało pieniędzy. 12. Dlaczego nie zjadłeś śniadania, zaraz będziesz głodny. 13. Chcielibyśmy spędzić wakacje na bezludnej wyspie pośrodku morza. 14. Nie lubię gór, wolę morze. 15. Wolisz płynąć (*dosł.* jechać) do Brazylii statkiem czy lecieć (*dosł.* jechać) samolotem?

Lekcja XXVI

Maria: Há alguns dias encontrei na Praça Santa Ana um antigo noivo meu. Ele disse que tinha vindo ao Rio para fazer negócios e que ficaria quase três meses. Me perguntou também se queria combinar com ele.

Afonso: Você ficou contente do encontro?

M.: Não muito. Mas aceitei o convite porque tinha pensado muito nele e estava curiosa o que me contaria.

A.: Você continua amando-o?

M.: Me parece que já não. Após ter vivido com ele seis meses perdi quase todo o amor e outros sentimentos por ele.

A.: E onde você combinou com ele?

M.: Não me lembro, mas o tenho anotado. É na zona da praia.

A.: Estou vendo que o fato de você o ter encontrado contribuiu para você perder o equilíbrio mental. Falaram mais dalguma coisa?

M.: Falamos, ele me fez uma pergunta estranha. Perguntou se jogava o xadrez.

A.: E você joga?

M.: Não. Na escala de interesse o xadrez, o bridge e outros jogos estão no ponto zero.

A.: E ele o sabia?

M.: Deveria ter sabido. Eu suspeito uma coisa. Ele adora jogar o xadrez, mas joga muito mal. Além disso ele odeia perder, portanto ele me propôs jogar para poder ganhar uma vez.

A.: Ridículo. E você aceitou o convite?

M.: Aceitei, mas ainda tenho que aprender as regras. Você me daria umas aulas?

A.: Com vontade, podemos começar desde já. Prepara alguma coisa para comer e um chá, mas necessariamente em xícara pequena, e começamos.

Tłumaczenie

M.: Kilka dni temu spotkałam na placu Świętej Anny mojego dawnego narzeczonego. Powiedział, że przyjechał do Rio, żeby robić interesy i że zostanie prawie trzy miesiące. Spytał mnie też, czy chcę się z nim umówić. **A.:** Byłaś zadowolona ze spotkania? **M.:** Nie bardzo. Ale przyjęłam zaproszenie, bo myślałam dużo o nim i byłam ciekawa, co mi powie. **A.:** Kochasz go ciągle? **M.:** Wydaje mi się, że już nie. Po sześciu miesiącach życia z nim straciłam prawie całą miłość i inne uczucia do niego. **A.:** A gdzie się z nim umówiłaś? **M.:** Nie pamiętam, ale mam to zanotowane, to gdzieś na (*dosł.* w strefie) plaży. **A.:** Widzę, że fakt spotkania z nim przyczynił się do utraty przez ciebie równowagi umysłowej. Mówiliście jeszcze o czymś? **M.:** Tak, on zadał mi dziwne pytanie. Spytał, czy gram w szachy. **A.:** A grasz? **M.:** Nie, w skali zainteresowania szachy, brydż i inne gry znajdują się w punkcie zero. **A.:** A on o tym wiedział? **M.:** Powinien był wiedzieć. Podejrzewam jedną rzecz. On uwielbia grać w szachy, ale gra bardzo źle, poza tym (on) nienawidzi przegrywać, w związku z tym zaproponował mi grę, żeby móc raz wygrać. **A.:** Śmieszne. A ty przyjęłaś zaproszenie? **M.:** Tak, ale muszę jeszcze nauczyć się reguł. Dałbyś mi kilka lekcji? **A.:** Chętnie. Możemy zacząć od zaraz. Przygotuj coś do jedzenia i herbatę, ale koniecznie w małej filiżance, i zaczynamy.

SŁOWNICTWO

aceitar akceptować
adorar uwielbiać
amar kochać
amor miłość
anotar notować
antigo dawny
aprender nauczyć się
aula lekcja
bridge brydż
combinar umówić się
contente zadowolony
continuar kontynuować
contribuir przyczynić się
convite zaproszenie
desde od
escala skala
equilíbrio równowaga
fato fakt
ganhar wygrywać
interesse interes, zainteresowanie

jogar grać
jogo gra
mental umysłowy
necessário potrzebny, konieczny
negócio interes, sprawa
noivo narzeczony
odiar nienawidzić
pensar em myśleć o
perder przegrywać
pergunta pytanie
ponto punkt
portanto zatem, jednak
praia plaża
preparar przygotowywać
propor proponować
regra reguła
ridículo śmieszny
santo święty
sentimento uczucie
suspeitar podejrzewać
xadrez szachy
xícara filiżanka
zero zero
zona strefa

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Forma **há** w zdaniach czasowych oznacza upływ czasu, np. **há um ano** *przed rokiem.*

Formy ***condicional*** oznaczają zwykle, w zdaniach podrzędnych, czynność przyszłą w stosunku do innej czynności przeszłej, nie mają w nich zatem znaczenia warunkowego, tylko są czasem względnym trybu oznajmującego, np. **Disse que o faria.** *Powiedział, że to zrobi.*

Wyrażenie **continuar** + ***geríndio*** oznacza *robić coś w dalszym ciągu.*

W języku portugalskim istnieje bezokolicznik przeszły, oznaczający czynność uprzednią w stosunku do innej. Tworzy się go przez dodanie do formy **ter** ***particípio***, np. **ter contado, ter bebido, ter feito, ter vindo.**

Odmiana czasownika **odiar** *nienawidzić*

odeio	**odiamos**
odeia	**odeiam**

W pozostałych czasach **odiar** odmienia się regularnie.

CZAS ZAPRZESZŁY (***mais-que-perfeito***)

Tworzy się go przez dodanie do odmiany czasownika **ter** w ***imperfeito*** odpowiednich form ***particípio***, np.:

beber: tinha bebido, tinha bebido, tínhamos bebido, tinham bebido
dar: tinha dado, tinha dado, tínhamos dado, tinham dado
ver: tinha visto, tinha visto, tínhamos visto, tinham visto.

Czas ten oznacza czynność uprzednią w stosunku do innej czynności przeszłej. Występuje z reguły w zdaniach podrzędnych, np. **Disse que o tinha feito**. *Powiedział, że to zrobił.*

Ćwiczenia

I. *Zamienić w poniższych zdaniach czas teraźniejszy zdania głównego na* ***pretérito perfeito simples****, zmieniając odpowiednio w zdaniu podrzędnym, z zastosowaniem reguł zgodności czasów,* ***presente*** *na* ***imperfeito****, czas przeszły na* ***mais-que-perfeito, futuro*** *na* ***condicional*** *według wzoru:*

Diz que chegou tarde, está cansado e ficará pouco tempo – Disse que tinha chegado tarde, estava cansado e ficaria pouco tempo.

1. Ouço que alguém canta. 2. Vejo que todos chegaram. 3. Diz-se que não se poderá fazer nada. 4. Vemos que está muito feliz. 5. Sabemos que você esteve no Brasil. 6. Penso que aprenderei português. 7. Eu sei que vocês dormiram pouco e estão cansados. 8. Você diz que está contente. 9. Achamos que é possível fazê-lo. 10. Dizem que a Ana está doente.

II. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Nie umiem i nigdy nie umiałem grać w szachy, ale chcę się nauczyć. 2. Lubię grać w bryżdża, ale nie mam z kim grać. 3. Prawie wszyscy już wyszli. 4. Jakie są reguły tej gry? 5. Powinien był już skończyć (*użyć bezokolicznika przeszłego*). 6. Fakt, że z nim spędziłeś (*bezokolicznik przeszły*) wakacje, jest bardzo dziwny. 7. Nienawidzę przegrywać, ale bardzo lubię wygrywać. 8. Powiedział, że nie będzie tu długo (*dosł.* dużo czasu).

Lekcja XXVII

Maria: É triste que não seja capaz de aprender as regras de xadrez.

Afonso: Não acredito que não as possa dominar. Você é uma pessoa muito inteligente, é questão de um pouco de paciência.

M.: Tenho um dilema: se realmente este meu sacrifício é necessário. Você, por exemplo, teve jamais tantos problemas para aprender alguma coisa?

A.: Tive. Por exemplo é impossível que aprenda a patinar e nadar. Já tentei tantas vezes que perdi a esperança.

M.: E eu nado e patino muito bem, inclusive, embora te pareça estranho, sei jogar o futebol.

A.: Não me diga! Isso me produz complexos. Não gosto que uma mulher saiba fazer algo melhor do que eu. Pratica mais esportes?

M.: Sim. Pratico voleibol, corrida, esgrima e equitação. Mas não se preocupe, você sempre será melhor no xadrez e nos jogos de cartas.

A.: Isso não me consola muito. Deixemos isto e façamos outra coisa. Proponho que vamos agora a divertir-nos um pouco.

M.: Não, fiquemos aqui, não quero que saiamos, está chovendo.

A.: A chuva te incomoda tanto?

M.: Bastante!

A.: Espera, alguém está batendo à porta. Quem é?

Voz: O senhor não me conhece, sou antigo amigo de Maria Lopes, gostaria de falar com o senhor.

A.: Entre e diga de que se trata. (Em voz baixa) Você, Maria, não saia do quarto.

Desconhecido: Permita o senhor que me apresente: sou José Maria Costa Coelho. Inteirei-me que em casa do senhor está agora Maria. Preciso urgentemente falar com ela. Caso seja possível estarei muito agradecido.

A.: Maria, vem aqui, veio um senhor que quer falar com você, talvez seja o antigo noivo em questão.

Tłumaczenie

M.: To smutne, że nie mogę nauczyć się reguł szachowych. **A.:** Nie wierzę, żebyś nie mogła ich opanować. Jesteś osobą bardzo inteligentną, to kwestia odrobiny cierpliwości. **M.:** Mam dylemat: czy rzeczywiście to moje poświęcenie jest potrzebne. Czy ty, na przykład, miałeś kiedykolwiek tyle problemów, żeby się czegoś nauczyć? **A.:** Tak, na przykład jest niemożliwe, żebym nauczył się jeździć na wrotkach i pływać. Próbowałem już tyle razy, że straciłem nadzieję. **M.:** A ja pływam i jeżdżę na wrotkach bardzo dobrze, a nawet, choć ci się to wyda dziwne, umiem grać w piłkę nożną. **A.:** Nie mów! To mnie wpędza w kompleksy. Nie lubię, żeby kobieta umiała coś robić lepiej ode mnie. Czy uprawiasz jeszcze jakieś sporty? **M.:** Tak, uprawiam siatkówkę, biegi, szermierkę i jazdę konną. Ale się nie przejmuj, ty zawsze będziesz lepszy w szachach i w grach w karty. **A.:** To mnie za bardzo nie pociesza. Zostawmy to i zróbmy coś innego. Proponuję, żebyśmy poszli teraz trochę się rozerwać. **M.:** Nie, zostańmy tutaj, nie chcę, żebyśmy wychodzili, pada deszcz. **A.:** Tak bardzo przeszkadza ci deszcz? **M.:** Owszem. **A.:**

Poczekaj, ktoś puka do drzwi. Kto tam? **Głos:** Pan mnie nie zna, jestem dawnym przyjacielem Marii Lopes. Chciałbym z panem porozmawiać. **A.:** Proszę wejść i powiedzieć, o co chodzi. (Cicho) Ty, Mario, nie wychodź z sypialni. **Nieznajomy:** Pozwoli pan, że się przedstawię. Jestem José Maria Costa Coelho. Dowiedziałem się, że w pana domu jest teraz Maria. Muszę pilnie z nią porozmawiać, w przypadku gdyby to było możliwe, będę bardzo wdzięczny. **A.:** Mario, chodź tu, przyszedł jakiś pan, który chce z tobą rozmawiać, może to twój dawny narzeczony, o którym była mowa.

SŁOWNICTWO

apresentar przedstawiać
bastante dosyć, wystarczająco
capaz zdolny
cartas karty (do gry)
caso przypadek
chover padać (o deszczu)
chuva deszcz
complexo kompleks
consolar pocieszać
corrida bieg
desconhecido nieznajomy
dilema dylemat
divertir-se rozerwać się, zabawić się
dominar opanować
embora choć, chociaż
equitação jazda konna
esgrima szermierka
esperança nadzieja
esporte sport
futebol piłka nożna
inclusive nawet
incomodar przeszkadzać
inteirar-se dowiedzieć się
inteligente inteligentny
jamais nigdy; kiedykolwiek
nadar pływać
paciência cierpliwość
patinar jeździć na wrotkach lub łyżwach
permitir pozwalać
praticar uprawiać
preocupar-se przejmować się
produzir produkować, powodować, wywoływać
questão kwestia
sacrifício poświęcenie
talvez może, chyba
tentar próbować
urgente pilny
voleibol siatkówka

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Rzeczowniki pochodzenia greckiego zakończone na **-ma**, np. **dilema**, **problema** są zawsze rodzaju męskiego. Inne rzeczowniki męskie zakończone na **-a** to: **belga**, **cometa**, **dia**, **mapa**, **planeta** i **samba**, a ponadto nazwy osób typu **pianista**, **socialista** itp.

Wyrażenie **em voz baixa** znaczy *cicho*.

Wyraz **caso** jako okolicznik ma znaczenie *w przypadku gdyby*. Używa się po nim ***presente do subjuntivo***.

Wyrażenie ***em questão*** znaczy *rzeczony, wzmiankowany, o którym mowa*.

CZAS TERAŹNIEJSZY TRYBU ŁĄCZĄCEGO (*presente do subjuntivo*)

Presente do subjuntivo czasowników I koniugacji tworzy się dodając do tematu ***presente*** końcówki **-e**, **-e**, **-emos**, **-em**, zaś pozostałych czasowników za pomocą końcówek **-a**, **-a**, **-amos**, **-am**, np.:

contar: conte, conte, contemos, contem
comer: coma, coma, comamos, comam
dormir: durma, durma, durmamos, durmam.

W czasownikach nieregularnych i wykazujących zmiany tematyczne bierze się temat 1. osoby, np.:

fazer: faça, faça, façamos, façam
ver: veja, veja, vejamos, vejam
vir: venha, venha, venhamos, venham.

Nieregularne ***presente do subjuntivo*** mają czasowniki:

dar: dê, dê, demos, dêem
caber: caiba, caiba, caibamos, caibam
estar: esteja, esteja, estejamos, estejam
ir: vá, vá, vamos, vão
ser: seja, seja, sejamos, sejam
saber: saiba, saiba, saibamos, saibam
querer: queira, queira, queiramos, queiram.

Trybu ***subjuntivo*** używa się w następujących, najważniejszych przypadkach:

1. W zdaniach odpowiadających polskim konstrukcjom z *żeby, aby, oby*, np. **Quero que o faça.** *Chcę, żeby to zrobił.* **Dize-lhe que saia.** *Powiedz mu, żeby wyszedł.* **Escrevo a carta para que a leiam.** *Piszę list, żeby go przeczytali.* **Não acredito que sejam inteligentes.** *Nie wierzę, żeby byli inteligentni.*

2. Po czasownikach i zwrotach wyrażających emocje typu żal, radość, smutek, np. **É estranho que esteja aqui.** *To dziwne, że tu jest.* **É triste que não possa vir.** *To smutne, że nie może przyjść.*

3. Po wyrazach **caso, embora, talvez.**

4. Służy do wyrażenia zakazu (zaprzeczonego trybu rozkazującego), np. **Não diga**. *Nie mów*. **Não fale.** *Nie rozmawiaj*.
5. Występuje w funkcji trybu rozkazującego dla wszystkich osób poza drugą liczby pojedynczej, np. **Escrevamos.** *Piszmy*. **Digam.** *Mówcie; niech mówią*.
6. Występuje w funkcji trybu rozkazującego przy zwracaniu się do osób, z którymi nie jesteśmy na ty, np. **Entre.** *Proszę wejść; niech pan(i) wejdzie*.

Ćwiczenia

I. *Zamienić w poniższych zdaniach formę twierdzącą na przeczącą oraz tryb oznajmujący na* ***subjuntivo****, według wzoru:*

Acredito que está inteligente. Não acredito que esteja inteligente.

1. Penso que a Maria é uma mulher bonita. 2. Acredito que você vem do Brasil. 3. Penso que eles falam português. 4. Acreditamos que chove. 5. Sei que o João conhece esse livro.

II. *Dodać do poniższych zdań przysłówek* ***talvez****, zmieniając formy czasowników na* ***subjuntivo****, według wzoru:*

Os pais chegam hoje. Talvez os pais cheguem hoje.

1. Ele o sabe fazer muito bem. 2. O noivo da Maria está lendo notícias. 3. Minha mãe cozinha feijão. 4. O desconhecido é brasileiro. 5. Compramos pão e queijo.

III. *Zmienić rozkaz na zakaz (używając* ***não****):*

1. Fala com a Ana. 2. Telefona ao diretor. 3. Faze isso para mim. 4. Compra vinho e cerveja. 5. Vem aqui. 6. Vá para a casa. 7. Dá-me dinheiro. 8. Dize o que aconteceu.

IV. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Nie chcę, żebyś tego słuchał. 2 Niech pan wejdzie i patrzy. 3. Powiedz mu, żeby nie przeszkadzał. 4. Nie chcemy, żeby padał deszcz, bo chcemy wyjść. 5. To smutne, że Jan jest nieobecny. 6. Nie pocieszajcie mnie, pocieszajcie Marię, ona jest bardziej smutna. 7. Nie wchodźcie tu, bo nie mamy dla was czasu. 8. Przedstawmy mu wuja Alfreda. 9. Chodźmy do kina, jeśli macie ochotę. 10. Niech pani nie będzie smutna.

Lekcja XXVIII

Alfonso: Gostaria que você convidasse o senhor a comer conosco.
Maria: Pois não. Tudo está pronto, podemos começar.
A.: Ainda queria que trouxesse pratos, colheres, facas e garfos.
M.: É verdade, não entendo como foi possível que não os colocasse na mesa.
José Maria: Por favor, não quereria incomodar, talvez seria melhor que fôssemos a um bar. Seria um prazer para mim, se pudesse oferecer-lhes alguma coisa.
A.: Agradecidos, mas não vale a pena, tudo está preparado. Diga-me o senhor uma coisa, me pareceu muito estranho que soubesse meu endereço. Poderia esclarecer como o encontrou?
J.M.: Não é nenhum segredo, é muito simples. A Maria antes de vir a casa do senhor tinha deixado um recado informando onde ia. Quando telefonei para ela, seus familiares me informaram.
A.: Há muito tempo que não visitava o Rio?
J.M.: Muitíssimo. Imaginem que recentemente fiz uma viagem à Terra do Fogo. Pela primeira vez na minha vida vi a neve. Foi impressionante. Não nevou muito porque era outubro, primavera.
M.: Eu vi a neve no frigorífico...
A.: Você cala, Maria, gostaria que deixasse ao senhor falar.
M.: Vocês me perdoem. No inverno deve nevar muito lá?
J.M.: Bastante. Nessa ilha tem quatro estações bem marcadas: o verão, o outono, a primavera e o inverno são muito distintos.
M.: Interessantíssimo, como se estivesse vendo um filme...
A.: Cala, mulher, por favor, tuas opiniões não interessam a ninguém.
J.M.: Não quereria que dispotassem por minha causa. Para mudar o tema vou ler um pequeno poema que escrevi.
M.: Não sabia que fosse poeta...
A.: Calou, enfim! Escutemos:

É como se fossem ruínas,
mas não de muros ou casas.
São ruínas de terra antiga
que o tempo estraga.

Vistas de longe, essas pedras
de irregulares tamanhos
são lembranças renascidas
de abandonados rebanhos.

Mas, quando vistas de perto,
a idéia que a gente faz
é de que aquilo é somente
lavoura de Satanás.

Apenas o sol se move
nessa paisagem sem bois,
sem cabras e sem ovelhas,
sem antes e sem depois.

Ainda mais duas coisas
pode esse campo lembrar:
um cemitério sem corpos
ou um leito de mar sem mar.
(*Carlos Pena Filho*)

Tłumaczenie

A.: Chciałbym, żebyś zaprosiła pana, żeby zjadł z nami. **M.:** Tak jest, wszystko gotowe, możemy zaczynać. **A.:** Chciałem jeszcze, żebyś przyniosła talerze, łyżki, noże i widelce. **M.:** To prawda, nie rozumiem, jak to było możliwe, że ich nie położyłam na stole. **J.M.:** Proszę, nie chciałbym wam przeszkadzać, może byłoby lepiej, gdybyśmy poszli do baru. To byłaby dla mnie przyjemność, gdybym mógł wam coś ofiarować. **A.:** Dziękujemy, ale nie warto, wszystko jest przygotowane. Niech mi pan powie jedną rzecz. Wydało mi się dziwne, że zna pan mój adres. Czy mógłby mi pan wyjaśnić, jak go pan znalazł? **J.M.:** To żadna tajemnica. To bardzo proste. Maria, przed przyjściem do pana, zostawiła wiadomość z informacją, gdzie idzie. Kiedy zadzwoniłem do niej, jej rodzina poinformowała mnie. **A.:** Czy dawno nie odwiedzał pan Rio? **J.M.:** Bardzo dawno. Wyobraźcie sobie, że ostatnio odbyłem podróż do Ziemi Ognistej. Po raz pierwszy w życiu widziałem śnieg. Zrobiło to na mnie duże wrażenie. Nie padało dużo, bo to był październik, wiosna. **M.:** Ja widziałam śnieg w lodówce... **A.:** Bądź cicho, Mario, chciałbym, żebyś pozwoliła panu mówić. **M.:** Wybaczcie mi. W zimie pewnie tam pada dużo śniegu? **J.M.:** Dosyć. Na tej wyspie są cztery wyraźnie zaznaczone pory roku: lato, jesień, wiosna i zima. Bardzo się między sobą różnią. **M.:** Bardzo interesujące, jak gdybym widziała film... **A.:** Cicho, kobieto, twoje opinie nikogo

nie interesują. **J.M.:** Nie chciałbym, żeby się państwo kłócili z mojego powodu, żeby zmienić temat, przeczytam mały wiersz, który napisałem. **M.:** Nie wiedziałam, że jesteś poetą... **A.:** Ucisz się wreszcie! Słuchajmy.

SŁOWNICTWO

abandonar opuszczać, porzucać
bar bar
boi wół
cabra koza
calar zamilknąć, ucichnąć
campo pole
causa powód, przyczyna
cemitério cmentarz
colher łyżka
conosco z nami
corpo ciało
disputar kłócić się
distinto inny, różny
endereço adres
esclarecer wyjaśniać, objaśniać
estação pora roku; stacja
estragar niszczyć, psuć
faca nóż
familiar członek rodziny
filme film
fogo ogień
frigorífico lodówka
garfo widelec
idéia idea, pomysł
imaginar wyobrażać sobie
impressionante wspaniały, robiący wrażenie
informar informować
inverno zima
irregular nieregularny
lavoura uprawa, pole uprawne
leito łoże
lembrança wspomnienie
longe daleko
marcar zaznaczać
mover ruszać
mudar zmieniać
muro mur, ściana
nevar padać (o śniegu)
neve śnieg
oferecer ofiarować
opinião pogląd, opinia
outono jesień
ovelha owca
paisagem pejzaż
pedra kamień
perdoar wybaczyć
perto blisko
poema wiersz
poeta poeta
prato talerz; danie
primavera wiosna
pronto gotowy
rebanho stado
recado wiadomość
recente niedawny
renascer odrodzić się
ruína ruina
satanás szatan
segredo tajemnica, sekret
sol słońce
tamanho wielkość, rozmiar
terra ziemia
verão lato
vida życie

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Po **talvez**, oprócz ***subjuntivo***, może pojawić się również ***condicional***.

Wyrażenie **como se** ma znaczenie *jak gdyby*. Występuje po nim ***imperfeito do subjuntivo*** (zob. niżej).

W wyrażeniu **calou** wyjątkowo czas przeszły użyty jest w funkcji trybu rozkazującego.

Po zaprzeczonym czasowniku **saber** używa się często trybu ***subjuntivo***.

CZAS PRZESZŁY NIEDOKONANY TRYBU ŁĄCZĄCEGO
(***imperfeito do subjuntivo***)

Tworzy się go za pomocą końcówek dodawanych do tematu **pretérito perfeito simples:**
dla I koniugacji: **-asse, -asse, -ássemos, -assem,**
dla II koniugacji: **-esse, -esse, -êssemos, -essem,**
dla III koniugacji: **-isse, -isse, -íssemos, -issem,**
dla czasowników nieregularnych: **-esse, -esse, -éssemos, -essem.**

Przykłady odmiany:

contar:	contasse, contasse, contássemos, contassem
beber:	bebesse, bebesse, bebêssemos, bebessem
dormir:	dormisse, dormisse, dormíssemos, dormissem
dar:	desse, desse, déssemos, dessem
poder:	pudesse, pudesse, pudéssemos, pudessem
saber:	soubesse, soubesse, soubéssemos, soubessem
vir:	viesse, viesse, viéssemos, viessem

Nieregularne końcówki mają czasowniki:

ir:	fosse, fosse, fôssemos, fossem
ser:	fosse, fosse, fôssemos, fossem
ver:	visse, visse, víssemos, vissem.

Form ***imperfeito do subjuntivo*** używa się w tych samych konstrukcjach co ***presente do subjuntivo***, gdy w zdaniu głównym jest czasownik w czasie przeszłym lub w ***condicional***.

Ćwiczenia

I. *Przetłumaczyć tekst wiersza na język polski.*

II. *Zamienić w poniższych zdaniach* ***presente*** *na* ***imperfeito*** *w zdaniu głównym i* ***presente do subjuntivo*** *na* ***imperfeito do subjuntivo*** *w zdaniu podrzędnym, według wzoru:*

Quero que o faça. Queria que o fizesse.

1. Digo que você saia. 2. Não queremos que fale agora. 3. É impossível que já esteja cansado. 4. Não vale a pena que se preocupe. 5. É triste que não possa ir concosco. 6. Eu lhes digo que fiquem aqui. 7. É melhor que deixe este trabalho. 8. É estranho que a gente não seja capaz de imaginar isso.

III. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Powiedziałem mu, żeby się uciszył. 2. Chciałbym, żeby pani została z nami. 3. W Brazylii nie ma śniegu, ale pada deszcz. 4. Nie wierzyłem, żeby mogli to zrobić. 5. Dlaczego nie przyniosłeś noży i widelców? 6. Nie chciałem, żebyście źle o nas (**de nós**) myśleli. 7. Czuję się opuszczony. 8. Powiedzieli mi, żebym zrobił zakupy.

Lekcja XXIX

Fernando: Se você me dissesse por que está tão triste, te poderia consolar eventualmente.

Teresa: Se você me pudesse consolar, te diria, mas você seria capaz de fazê-lo se fosse mais sensível.

F.: Se fosse mais sensível, não estaria agora com você, já que não agüentaria as tuas queixas.

T.: Não me queixaria, se minha vida fosse diferente. Se meus pais, por exemplo, não fossem pobres, me poderiam ter dado uma educação melhor, se fosse mais nova, mais bonita e mais rica, poderia casar melhor.

F.: Que eu saiba você não se casou mal. Teu marido é um cara muito legal.

T.: Após ter casado com ele também pensava assim, agora não estou segura.

F.: Em parte tem razão, a gente muda.

T.: Tal opinião é geral demais, entre os meus amigos há pessoas que não mudam.

F.: Somente os animais não mudam, os seres humanos sempre.

T.: Os filósofos afirmam que muda o mundo inteiro em todos os seus aspectos, mas eu não acredito.

F.: Se não fosse assim, o desenvolvimento e o progresso seriam impossíveis.

T.: Também não é verdade.

F.: Não tenho mais argumentos.

T.: E eu tenho mais de vinte, embora seja verdade que você é muito indeciso e mudável, sobretudo nos assuntos políticos.

F.: É, agora pertenço a um partido que se chama Movimento Nacional-Social. Seu objetivo é a escola gratuita em todos os níveis, estado forte, aumento da produção, união nacional, redução do desemprego. É ideologia compatível com a minha própria.

T.: É o quinto partido a que aderiu no último período e o terceiro no ano corrente. São mudanças muito freqüentes. Onde está a sede desse partido?

F.: É um local privado. Está muito perto, atrás da igreja na rua São Bernardo, no caminho à Avenida Santo Antônio, no outro lado da farmácia.

T.: Está a cem metros da casa de você. Escolheu esse partido porque se encontrava tão perto?

F.: Não seja irônica!

T.: Não o sou. É que você me provoca. Se quisesse conhecer meu conselho, diria que tem que decidir-se quais são as tuas idéias.

F.: É natural que as minhas idéias evolucionem ligeiramente, mas você sabe que eu sempre sonhei em ser um grande político e por isso busco um partido em que possa fazer uma carreira brilhante e vir a ser famoso.

T.: Não o conseguirá de jeito nenhum, mudando de partidos cada dois meses.

F.: Vamos ver.

Tłumaczenie

F.: Gdybyś mi powiedziała, dlaczego jesteś taka smutna, mógłbym cię ewentualnie pocieszyć. **T.:** Gdybyś mnie mógł pocieszyć, powiedziałabym ci, ale byłbyś zdolny to zrobić, gdybyś był bardziej wrażliwy. **F.:** Gdybym był bardziej wrażliwy, nie wytrzymałbym twoich skarg i nie byłbym teraz z tobą. **T.:** Nie skarżyłabym się, gdyby moje życie było inne. Gdyby moi rodzice, na przykład, nie byli biedni, mogliby mi byli dać lepsze wykształcenie, gdybym była młodsza, ładniejsza i bogatsza, mogłabym lepiej wyjść za mąż. **F.:** O ile wiem, nie wyszłaś za mąż źle. Twój mąż to bardzo fajny facet. **T.:** Po wyjściu za niego za mąż też tak myślałam, teraz nie jestem pewna. **F.:** W części masz rację, ludzie się zmieniają. **T.:** Taki pogląd jest zbyt ogólny, wśród moich przyjaciół są osoby, które się nie zmieniają. **F.:** Tylko zwierzęta się nie zmieniają, istoty ludzkie zawsze. **T.:** Filozofowie twierdzą, że zmienia się cały świat, we wszystkich swoich aspektach, ale ja w to nie wierzę. **F.:** Gdyby tak nie było, rozwój i postęp byłyby niemożliwe. **T.:** To też nie jest prawda. **F.:** Nie mam więcej argumentów. **T.:** A ja mam ponad dwadzieścia, choć prawdą jest, że ty jesteś bardzo niezdecydowany i zmienny, zwłaszcza w sprawach politycznych. **F.:** Tak, teraz należę do partii, która się nazywa Ruch Narodowo-Społeczny. Jej celem jest bezpłatna szkoła na wszystkich poziomach, silne państwo, wzrost produkcji, jedność narodowa, zmniejszenie bezrobocia. To ideologia zgodna z moją własną. **T.:** To piąta partia, do której wstąpiłeś w ostatnim okresie, i trzecia w bieżącym roku. To bardzo częste zmiany. Gdzie jest siedziba tej partii? **F.:** To prywatny lokal. Jest bardzo blisko, za kościołem na ulicy Świętego Bernarda, w drodze do Alei Świętego Antoniego, po drugiej stronie apteki. **T.:** Jest sto metrów od twojego domu, czy wybrałeś tę partię, bo znajduje się tak blisko? **F.:** Nie bądź ironiczna! **T.:** Nie jestem. To ty mnie prowokujesz. Gdybyś chciał znać moją radę, powiedziałabym, że musisz się zdecydować, jakie są twoje poglądy. **F.:** To naturalne, że moje poglądy lekko ewoluują, ale ty wiesz, że zawsze marzyłem, żeby być wielkim politykiem i dlatego szukam partii, w której bym mógł zrobić świetną karierę i stać się sławny. **T.:** Nie osiągniesz tego w żaden sposób zmieniając partie co dwa miesiące. **F.:** Zobaczymy.

SŁOWNICTWO

aderir zapisać się, przystąpić
agüentar znosić, wytrzymywać
afirmar stwierdzać
animal zwierzę
argumento argument
aspecto aspekt
assunto sprawa
aumento wzrost
brilhante błyszczący, świetny, wspaniały
cara facet
caminho droga
carreira kariera
compatível zgodny
conseguir uzyskać, osiągnąć
conselho rada
corrente bieżący
desemprego bezrobocie
desenvolvimento rozwój
diferente inny, różny
educação wykształcenie
entre wśród, między
escola szkoła
estado państwo, stan
evolucionar ewoluować
famoso słynny
farmácia apteka
filósofo filozof
forte silny
geral ogólny
gratuito bezpłatny
humano ludzki
ideologia ideologia
igreja kościół
indeciso niezdecydowany
inteiro cały
irônico ironiczny
jeito sposób
lado strona
legal legalny; fajny
ligeiro lekki, szybki
local lokal, miejsce
mudável zmienny
nacional narodowy
nível poziom
novo młody, nowy
parte część

partido partia
período okres
pertencer należeć
pobre biedny
política polityka
político polityk
produção produkcja
progresso postęp
próprio własny
provocar prowokować
queixa skarga
queixar skarżyć się
redução redukcja, zmniejszenie
rico bogaty
sede siedziba
seguro pewny
sensível wrażliwy
ser istota, byt
social społeczny
sonhar śnić, marzyć
tal taki
união jedność, związek

KOMENTARZ SŁOWNIKOWY I GRAMATYCZNY

Okresy warunkowe tworzy się w języku portugalskim w ten sposób, że w poprzedniku występuje ***imperfeito do subjuntivo***, a w następniku ***condicional***.

Rzeczownik **santo** *święty* ma przed imionami męskimi zaczynającymi się od spółgłoski formę skróconą **são**, np. **São Pedro, São José, São Francisco**, ale **Santo Antônio, Santo Alberto.**

Zaimkowe dopełnienie po czasownikach **ser** i **estar** ma zawsze postać **o**, niezależnie od płci osoby, o której mowa, np. **É ela professora? Ela o é.** *Czy ona jest profesorem? Jest nim.* **São brasileiros? Não o somos.** *Jesteście Brazylijczykami? Nie jesteśmy nimi.*

Po wyrażeniu **é natural** używa się trybu ***subjuntivo***.

Czasownik **sonhar**, podobnie jak **pensar**, łączy się z przyimkiem **em.**

Ćwiczenia

I. *Zamienić bezokoliczniki w nawiasach na odpowiednie formy osobowe:*

1. Se (chover), não (nós sair) de casa. 2. Se eu (ser) rico, (comprar) dez carros Mercedes. 3. Se a gente (saber) o que aconteceu, (ser) menos indecisa. 4. Se ele te (amar), (casar) contigo. 5. Se vocês não (beber) tanto, (ter) mais dinheiro.

II. *Przetłumaczyć na język portugalski:*

1. Nigdy nie zapisałem się do żadnej partii. 2. Do jakiej partii pan należy? 3. Nikt nie chce być biedny. 4. Gdybyśmy byli bogaci, nasze życie byłoby inne. 5. Gdybyś mnie dobrze zrozumiał, nie byłbyś obrażony. 6. Od wzrostu produkcji zależy postęp naszego kraju. 7. W szkole niczego się nie nauczyłem. 8. Bezrobocie nie jest dobre.

Lekcja XXX

Ontem sonhei na minha namorada. Foi muito agradável. So ela só pudesse estar comigo agora, estaria muito feliz. Mas não é possível, já que ela viajou à Suécia a buscar trabalho e voltará dentro de um ano. Estou pensando como poderia consolar-me. Não gosto de beber, nem ir a restaurantes. Parece-me que não agüentaria estar só. Há pessoas solitárias que gostam de sua vida, mas eu não seria capaz de viver sem família e amigos.

De repente me veio à cabeça uma idéia: eu também poderia buscar trabalho. A verdade é que nunca gostei de trabalhar, mas neste caso seria um ótimo remédio para poder estar com outras pessoas e não me sentir solitário. Além disso será muito interessante – pensei. Nunca foi necessário que trabalhasse, já que meus pais sempre foram ricos, mas acho que vale a pena ver como é isso. O melhor seria ser diretor de uma firma. Mas quem me vai aceitar sem eu jamais ter trabalhado? Talvez, para começar, possa conseguir outra coisa. Por exemplo poderia trabalhar como secretário para Jorge Gomes que é um velho amigo e com certeza quererá que eu trabalhe para ele. Caso seja impossível, poderia estudar línguas. Que bonito seria saber falar chinês! Por outra parte, parece que sou velho demais para ir à escola, não me sentiria muito bem com pessoas novas. Bom, tenho que telefonar para o Jorge, vamos ver o que ele me diz.

– Alô, Jorge, sou eu. Queria perguntar-te se você não teria trabalho para mim. Gostaria muito de trabalhar para você. – Escuta, amigo, infelizmente, por enquanto não te posso dar trabalho. A minha empresa não vai muito bem, não te poderia pagar. – Não se trata de pagar, eu não preciso ganhar dinheiro, será gratuito para você. – Em tal caso muito bem, venha a meu escritório amanhã, às duas horas da tarde e falaremos das condições do trabalho. – Muito obrigado e até logo. – Txau.

Ćwiczenia

I. *Przetłumaczyć tekst czytanki na język polski.*

II. *Uzupełnić czasownikami* ***ser*** *lub* ***estar*** *w odpowiedniej formie:*

1. Essa loja... muito boa. 2. A quanto... a cenoura? 3. Eu... muito triste hoje. 4. Nós... de São Paulo. 5. Hoje... muito frio. 6. ... frio no inverno. 7. Que dia... hoje? 8. Em que dia ... ?

III. *W poniższych zdaniach postawić przymiotniki w stopniu wyższym:*

1. Pedro é ... velho ... Afonso. 2. A aula de português é ... fácil ... a de francês. 3. Ela é ... boa ... Maria. 4. Este carro é ... caro ... aquele. 5. Sou ... baixo ... você. 6. Minha casa é ... grande ... a tua. 7. A Polônia é ... pequena ... o Brasil. 8. A cerveja é ... má ... o vinho.

IV. *Podać czasowniki w nawiasach w: a)* ***pretérito perfeito simples****, b)* ***futuro****:*

1. Maria me (dar) um livro muito bom. 2. Eu não (querer) ir ao restaurante. 3. Onde é que você (pôr) as cartas? 4. Os filhos não (ter) tempo para fazer tudo. 5. Quando é que o senhor (vir) para o Brasil? 6. Nós (estudar) português. 7. Quando você (telefonar) para o Jorge? 8. Quanto vinho eles (beber)?

V. *Czasowniki w nawiasach podać w odpowiedniej formie* ***imperfeito****:*

1. No ano passado eu não (saber) falar português. 2. Enquanto Pedro (estudar), sua irmã (conversar) com os amigos. 3. Antes eu (ter) mais tempo para estudar. 4. Quando telefonei para João ele (dormir). 5. Quando chegamos ao Rio (chover).

VI. *Podać czasowniki w nawiasie w odpowiedniej formie* ***presente do subjuntivo****:*

1. É necessário que ele (estudar) mais, a fim de que (ser) mais inteligente. 2. Eu não acredito que (poder) fazê-lo. 3. Talvez ela (estar) já em casa. 5. Quero que eles (sair) já. 5. Não gosto que ele (beber) tanto.

VII. *W poniższych zdaniach użyć: a)* ***futuro do subjuntivo*** *i* ***futuro****, b)* ***imperfeito do subjuntivo*** *i* ***condicional****:*

1. Se você (abrir) a porta, (ficar) mais agradável. 2. Se você (passar) por Porto Alegre, (poder) telefonar-me. 3. Se vocês me (esperar), (ir) ao centro. 4. Se eles só (querer) tudo (ser) fácil. 5. Se você não me (interromper), (terminar) em seguida.

VIII. *Zmienić w zdaniu głównym czas teraźniejszy na przeszły, pamiętając o zgodności czasów w zdaniach podrzędnych:*

1. Afirmamos que João não está doente. 2. Peço que façam algo para mim. 3. Inteiro-me que os tios chegarão muito tarde. 4. Dizem-me que o Paulo nunca foi à Europa. 5. Vejo que teus amigos estão cansados. 6. Não acredito que seja verdade. 7. Eu sei que você visitou São Paulo e que visitará Goiânia. 8. Ouço que a gente não está contente.

IX. *Zmienić w poniższych zdaniach stronę bierną na czynną:*

1. Este livro foi escrito pelo senhor? 2. Por quem foi aberta a porta? 3. Essas cartas estão sendo escritas pela secretária. 4. O trabalho será feito por mim. 5. A conversa é continuada pelos convidados.

X. *Utworzyć okresy warunkowe:*

1. Se eu (ser) você não (trabalhar) tanto. 2. Se ela me (convidar) para ir ao cinema, eu (ir). 3. Se (fazer) frio, a gente (pôr) o casaco. 4. Se eles (estudar) mais, (aprender) mais facilmente. 5. Se nós (conhecer) aquela mulher, (conversar) com ela.

ODMIANA CZASOWNIKÓW PORTUGALSKICH

I KONIUGACJA

falar *mówić*

presente: falo, fala, falamos, falam
futuro: falarei, falará, falaremos, falarão
imperfeito: falava, falava, falávamos, falavam
pretérito perfeito simples: falei, falou, falamos, falaram
mais-que-perfeito: tinha falado, tinha falado, tínhamos falado, tinham falado
condicional: falaria, falaria, falaríamos, falariam
presente do subjuntivo: fale, fale, falemos, falem
imperfeito do subjuntivo: falasse, falasse, falássemos, falassem
futuro do subjuntivo: falar, falar, falarmos, falarem
imperativo (tryb rozkazujący): –, fala, falemos, falem
imperativo negativo (tryb rozkazujący zaprzeczony): –, não fale, não falemos, não falem
gerúndio: falando
particípio: falado

Czasowniki na **-ear**

passear *spacerować*

presente: passeio, passeia, passeamos, passeiam
presente do subjuntivo: passeie, passeie, passeemos, passeiem
imperativo: –, passeia, passeemos, passeiem
imperativo negativo: –, não passeie, não passeemos, não passeiem

Pozostałe formy regularne.

II KONIUGACJA

beber *pić*

presente: bebo, bebe, bebemos, bebem
futuro: beberei, beberá, beberemos, beberão
imperfeito: bebia, bebia, bebíamos, bebiam

pretérito perfeito simples: bebi, bebeu, bebemos, beberam
mais-que-perfeito: tinha bebido, tinha bebido, tínhamos bebido, tinham bebido
condicional: beberia, beberia, beberíamos, beberiam
presente do subjuntivo: beba, beba, bebamos, bebam
imperfeito subjuntivo: bebesse, bebesse, bebêssemos, bebessem
futuro do subjuntivo: beber, beber, bebermos, beberem
imperativo: –, bebe, bebamos, bebam
imperativo negativo: –, não beba, não bebamos, não bebam
gerúndio: bebendo
particípio: bebido

III KONIUGACJA

partir *wyjeżdżać*

presente: parto, parte, partimos, partem
futuro: partirei, partirá, partiremos, partirão
imperfeito: partia, partia, partíamos, partiam
pretérito perfeito simples: parti, partiu, partimos, partiram
mais-que-perfeito: tinha partido, tinha partido, tínhamos partido, tinham partido
condicional: partiria, partiria, partiríamos, partiriam
presente do subjuntivo: parta, parta, partamos, partam
imperfeito do subjuntivo: partisse, partisse, partíssemos, partissem
futuro do subjuntivo: partir, partir, partirmos, partirem
imperativo: –, parte, partamos, partam
imperativo negativo: –, não parta, não partamos, não partam
gerúndio: partindo
particípio: partido

Czasowniki na **-zir**

traduzir *tłumaczyć*

presente: traduzo, traduz, traduzimos, traduzem

Pozostałe formy regularne.

Czasowniki z tematem na samogłoskę

sair *wychodzić*

presente: saio, sai, saímos, saem
imperfeito: saía, saía, saíamos, saíam

pretérito perfeito simples: saí, saiu, saímos, saíram
presente do subjuntivo: saia, saia, saiamos, saiam
imperfeito do subjuntivo: saísse, saísse, saíssemos, saíssem
futuro do subjuntivo: sair, sair, saírmos, saírem
imperativo: –, sai, saiamos, saiam
imperativo negativo: não saia, não saiamos, não saiam
gerúndio: saindo
particípio: saído

Pozostałe formy regularne.

Czasowniki z tematycznym **-o-**

dormir *spać*

presente: durmo, dorme, dormimos, dormem
presente do subjuntivo: durma, durma, durmamos, durmam
imperativo: –, dorme, durmamos, durmam
imperativo negativo: –, não durma, não durmamos, não durmam

Pozostałe formy regularne.

Czasowniki z tematycznym **-u-**

subir *wchodzić na górę*

presente: subo, sobe, subimos, sobem
presente do subjuntivo: suba, suba, subamos, subam
imperativo: –, sobe, subamos, subam
imperativo negativo: –, não suba, não subamos, não subam

Pozostałe formy regularne.

Czasowniki z tematycznym **-e-**

sentir *czuć*

presente: sinto, sente, sentimos, sentem
presente do subjuntivo: sinta, sinta, sintamos, sintam
imperativo: –, sente, sintamos, sintam
imperativo negativo: –, não sinta, não sintamos, não sintam

Pozostałe formy regularne.

CZASOWNIKI NIEREGULARNE

dar *dawać*

presente: dou, dá, damos, dão
pretérito perfeito simples: dei, deu, demos, deram
presente do subjuntivo: dê, dê, demos, dêem
imperfeito do subjuntivo: desse, desse, déssemos, dessem
futuro do subjuntivo: der, der, dermos, derem
imperativo: –, dá, demos, dêem
imperativo negativo: –, não dê, não demos, não dêem

Pozostałe formy regularne.

dizer *powiedzieć*

presente: digo, diz, dizemos, dizem
futuro: direi, dirá, diremos, dirão
imperfeito: dizia, dizia, dizíamos, diziam
pretérito perfeito simples: disse, disse, dissemos, disseram
condicional: diria, diria, diríamos, diriam
presente do subjuntivo: diga, diga, digamos, digam
imperfeito do subjuntivo: dissesse, dissesse, disséssemos, dissessem
futuro do subjuntivo: disser, disser, dissermos, disserem
imperativo: –, dize, digamos, digam
imperativo negativo: –, não diga, não digamos, não digam
gerúndio: dizendo
particípio: dito

estar *być*

presente: estou, está, estamos, estão
pretérito perfeito simples: estive, esteve, estivemos, estiveram
presente do subjuntivo: esteja, esteja, estejamos, estejam
imperfeito do subjuntivo: estivesse, estivesse, estivéssemos, estivessem
futuro do subjuntivo: estiver, estiver, estivermos, estiverem
imperativo: –, está, estejamos, estejam
imperativo negativo: –, não esteja, não estejamos, não estejam

Pozostałe formy regularne.

fazer *robić*

presente: faço, faz, fazemos, fazem
futuro: farei, fará, faremos, farão
imperfeito: fazia, fazia, fazíamos, faziam
pretérito perfeito simples: fiz, fez, fizemos, fizeram

condicional: faria, faria, faríamos, fariam
presente do subjuntivo: faça, faça, façamos, façam
imperfeito do subjuntivo: fizesse, fizesse, fizéssemos, fizessem
futuro do subjuntivo: fizer, fizer, fizermos, fizerem
imperativo: –, faze, façamos, façam
imperativo negativo: –, não faça, não façamos, não façam
gerúndio: fazendo
particípio: feito

haver (*czasownik posiłkowy*)

presente: há
futuro: haverá
imperfeito: havia
pretérito perfeito simples: houve
condicional: haveria
presente do subjuntivo: haja
imperfeito do subjuntivo: houvesse
futuro do subjuntivo: houver
gerúndio: havendo
particípio: havido

Formy innych osób niż trzecia liczby pojedynczej istnieją, lecz są rzadko używane.

ir *iść*

presente: vou, vá, vamos, vão
imperfeito: ia, ia, íamos, iam
pretérito perfeito simples: fui, foi, fomos, foram
presente do subjuntivo: vá, vá, vamos, vão
imperfeito do subjuntivo: fosse, fosse, fôssemos, fossem
futuro do subjuntivo: for, for, formos, forem
imperativo: –, vai, vamos, vão
imperativo negativo: –, não vá, não vamos, não vão
gerúndio: indo
particípio: ido

Pozostałe formy regularne.

ler *czytać*

presente: leio, lê, lemos, lêem
presente do subjuntivo: leia, leia, leiamos, leiam
imperativo: –, lê, leiamos, leiam
imperativo negativo: –, não leia, não leiamos, não leiam

Pozostałe formy regularne.

odiar *nienawidzić*

presente: odeio, odeia, odiamos, odeiam
presente do subjuntivo: odeie, odeie, odiemos, odeiem

Pozostałe formy regularne, z wyjątkiem rzadko używanego trybu rozkazującego.

ouvir *słyszeć*

presente: ouço, ouve, ouvimos, ouvem
presente do subjuntivo: ouça, ouça, ouçamos, ouçam
imperativo: –, ouve, ouçamos, ouçam
imperativo negativo: –, não ouça, não ouçamos, não ouçam

Pozostałe formy regularne.

pedir *prosić*

presente: peço, pede, pedimos, pedem
presente do subjuntivo: peça, peça, peçamos, peçam
imperativo: –, pede, peçamos, peçam
imperativo negativo: –, não peça, não peçamos, não peçam

Pozostałe formy regularne. Tak samo odmienia się **medir**.

perder *gubić, tracić*

presente: perco, perde, perdemos, perdem
presente do subjuntivo: perca, perca, percamos, percam
imperativo: –, perde, percamos, percam
imperativo negativo: –, não perca, não percamos, não percam

Pozostałe formy regularne.

poder *móc*

presente: posso, pode, podemos, podem
pretérito perfeito simples: pude, pôde, pudemos, puderam
presente do subjuntivo: possa, possa, possamos, possam
imperfeito do subjuntivo: pudesse, pudesse, pudéssemos, pudessem
futuro do subjuntivo: puder, puder, pudermos, puderem
imperativo: nie używany

Pozostałe formy regularne.

querer *chcieć*

presente: quero, quer, queremos, querem
pretérito perfeito simples: quis, quis, quisemos, quiseram

presente do subjuntivo: queira, queira, queiramos, queiram
imperfeito do subjuntivo: quisesse, quisesse, quiséssemos, quisessem
futuro do subjuntivo: quiser, quiser, quisermos, quiserem
imperativo: nie używany

Pozostałe formy regularne.

saber *umieć, wiedzieć*

presente: sei, sabe, sabemos, sabem
pretérito perfeito simples: soube, soube, soubemos, soubem
presente do subjuntivo: saiba, saiba, saibamos, saibam
imperfeito do subjuntivo: soubesse, soubesse, soubéssemos, soubessem
futuro do subjuntivo: souber, souber, soubermos, souberem
imperativo: –, sabe, saibamos, saibam
imperativo negativo: –, não saiba, não saibamos, não saibam

Pozostałe formy regularne.

ser *być*

presente: sou, é, somos, são
futuro: serei, será, seremos, serão
imperfeito: era, era, éramos, eram
pretérito perfeito simples: fui, foi, fomos, foram
condicional: seria, seria, seríamos, seriam
presente do subjuntivo: seja, seja, sejamos, sejam
imperfeito do subjuntivo: fosse, fosse, fôssemos, fossem
futuro do subjuntivo: for, for, formos, forem
imperativo: –, sê, sejamos, sejam
imperativo negativo: –, não seja, não sejamos, não sejam
gerúndio: sendo
participio: sido

ter *mieć*

presente: tenho, tem, temos, têm
imperfeito: tinha, tinha, tínhamos, tinham
pretérito perfeito simples: tive, teve, tivemos, tiveram
presente do subjuntivo: tenha, tenha, tenhamos, tenham
imperfeito do subjuntivo: tivesse, tivesse, tivéssemos, tivessem
futuro do subjuntivo: tiver, tiver, tivermos, tiverem
imperativo: –, tem, tenhamos, tenham
imperativo negativo: –, não tenha, não tenhamos, não tenham

Pozostałe formy regularne.

rir *śmiać się*

presente: rio, ri, rimos, riem
imperfeito: ria, ria, ríamos, riam
presente do subjuntivo: ria, ria, riamos, riam
imperativo: –, ri, riamos, riam
imperativo negativo: –, não ria, não riamos, não riam

Pozostałe formy regularne.

trazer *przynosić*

presente: trago, traz, trazemos, trazem
futuro: trarei, trará, traremos, trarão
pretérito perfeito simples: trouxe, trouxe, trouxemos, trouxem
condicional: traria, traria, traríamos, trariam
presente do subjuntivo: traga, traga, tragamos, tragam
imperfeito do subjuntivo: trouxesse, trouxesse, trouxéssemos, trouxessem
futuro do subjuntivo: trouxer, trouxer, trouxermos, trouxerem
imperativo: –, traze, tragamos, tragam
imperativo negativo: –, não traga, não tragamos, não tragam

Pozostałe formy regularne.

ver *widzieć*

presente: vejo, vê, vemos, vêem
imperfeito: via, via, víamos, viam
pretérito perfeito simples: vi, viu, vimos, viram
presente do subjuntivo: veja, veja, vejamos, vejam
imperfeito do subjuntivo: visse, visse, víssemos, vissem
futuro do subjuntivo: vir, vir, virmos, virem
imperativo: –, vê, vejamos, vejam
imperativo negativo: –, não veja, não vejamos, não vejam
gerúndio: vendo
particípio: visto

pôr *kłaść*

presente: ponho, põe, ponos, põem
futuro: porei, porá, poremos, porão
imperfeito: punha, punha, púnhamos, punham
pretérito perfeito simples: pus, pôs, pusemos, puseram
condicional: poria, poria, poríamos, poriam
presente do subjuntivo: ponha, ponha, ponhamos, ponham
imperfeito do subjuntivo: pusesse, pusesse, puséssemos, pusessem

futuro do subjuntivo: puser, puser, pusermos, puserem
imperativo: –, põe, ponhamos, ponham
imperativo negativo: –, não ponha, não ponhamos, não ponham
gerúndio: pondo
particípio: posto.

Pozostałe formy regularne. Tak samo odmieniają się pochodne od **pôr**, np. **supor**.

vir *przychodzić*

presente: venho, vem, vimos, vêm
imperfeito: vinha, vinha, vínhamos, vinham
pretérito perfeito simples: vim, veio, viemos, vieram
presente do subjuntivo: venha, venha, venhamos, venham
imperfeito do subjuntivo: viesse, viesse, viéssemos, viessem
futuro do subjuntivo: vier, vier, viermos, vierem
imperativo: –, vem, venhamos, venham
imperativo negativo: –, não venha, não venhamos, não venham
gerúndio: vindo
particípio: vindo

Pozostałe formy regularne.

Nieregularne formy ***particípio***:

abrir – aberto
aceitar – aceito
entregar – entregue
ganhar – ganho
escrever – escrito
morrer – morto
pagar – pago

SŁOWNICZEK

W niniejszym *Słowniczku* przedstawione zostały wszystkie wyrazy, jakie wystąpiły w tekście podręcznika. Przy rzeczownikach i przymiotnikach podano nieregularnie tworzone formy liczby mnogiej. Znaczenia synonimiczne oddzielone zostały przecinkiem, znaczenia dalsze – średnikiem.

Skróty występujące w artykule hasłowym:

adj.	przymiotnik
adv.	przysłówek
conj.	spójnik
f.	rzeczownik rodzaju żeńskiego
interj.	wykrzyknik
m.	rzeczownik rodzaju męskiego
num.	liczebnik
pl.	liczba mnoga
praep.	przyimek
pron.	zaimek
v.i.	czasownik nieprzechodni
v.r.	czasownik zwrotny
v.t.	czasownik przechodni

Cyframi *1*, *2* w górnej frakcji oznaczono homonimy, które występują jako osobne hasła.

A

a[1] *praep.* do
a[2] (rodzajnik)
à (rodzajnik ściągnięty **a + a**)
abacaxi *m.* ananas
abandonar *v.t.* opuścić, porzucić
abrir *v.t.* otworzyć
aceitar *v.t.* akceptować
achar *v.t.* znajdować; uważać
acidente *m.* wypadek
acompanhar *v.t.* towarzyszyć
acontecer *v.i.* zdarzać się, wydarzać się
acordar *v.i.* budzić się; przypominać
acordo *m.* zgoda; umowa
aderir *v.i.* przystąpić, wstąpić
adorar *v.t.* uwielbiać
adquiridor *m.* akwizytor, nabywca
afirmar *v.i.* stwierdzać, potwierdzać
África *f.* Afryka
agência *f.* agencja
agora *adv.* teraz
agosto *m.* sierpień
agradável, *pl.* **agradáveis** *adj.* przyjemny
agradecer *v.i.* dziękować
agradecido *adj.* wdzięczny
água *f.* woda
agüentar *v.t.* znosić, wytrzymywać

ah *interj.* aha
aí *adv.* tam
ainda *adv.* jeszcze
além *adv.* oprócz, poza
alface *f.* sałata
Alemanha *f.* Niemcy
algo *pron.* coś
algodão *m.* bawełna
alguém *pron.* ktoś
algum *pron.*, *pl.* **alguns** jakiś
alimentar *v.t.* żywić
almoço *m.* obiad
alô *interj.* halo
alto *adj.* wysoki
amanhã *adv.* jutro
amar *v.t.* kochać
amarelo *adj.* żółty
amável *adj.*, *pl.* **amáveis** miły
América *f.* Ameryka
amiga *f.* przyjaciółka
amigo *m.* przyjaciel
amor *m.* miłość
amostra *f.* próbka
animal *m.*, *pl.* **animais** zwierzę
aniversário *m.* rocznica; urodziny
ano *m.* rok
anotar *v.t.* notować, zapisywać
antes *adv.* przedtem
antigo *adj.* dawny; były
ao (rodzajnik ściągnięty **a + o**)
apartamento *m.* apartament, mieszkanie
apenas *adv.* zaledwie
apêndice *m.* wyrostek
aplicar *v.t.* stosować
aprender *v.t.* nauczyć się
apresentar *v.t.* przedstawiać
aquela *pron.* tamta
aquele *pron.* tamten
aquilo *pron.* tamto
Argélia *f.* Algieria
Argentina *f.* Argentyna
argumento *m.* argument
armário *m.* szafa
arrebitado *adj.* zadarty
artigo *m.* artykuł
artrite *f.* artretyzm
Ásia *f.* Azja
aspecto *m.* aspekt
assento *m.* siedzenie
assessor *m.* doradca
assim *adv.* tak, w ten sposób
assunto *m.* sprawa
astrologia *f.* astrologia
até *adv.* do, w kierunku, ku
até logo *interj.* do widzenia
atenciosamente *adv.* z szacunkiem
atrever-se *v.r.* odważyć się
atriz *f.* aktorka
aula *f.* lekcja
aumento *m.* wzrost
Austrália *f.* Australia
Áustria *f.* Austria
ausência *f.* nieobecność
avião *m.*, *pl.* **aviões** samolot
avó *f.* babka
avô *m.* dziadek
azul *adj.*, *pl.* **azuis** niebieski

B

bagagem *m.*, *pl.* **bagagens** bagaż
banheiro *m.* łazienka
bar *m.* bar
barba *f.* broda
barbear *v.t.* golić
barbearia *f.* zakład fryzjerski
barbeiro *m.* fryzjer
bastante *adv.* dosyć, wystarczająco
batata *f.* kartofel
bater *v.t.* bić, uderzać; *v.i.* pukać
beber *v.t.* pić
bege *adj.* beżowy
belga *m.* Belg
Bélgica *f.* Belgia
bem *adv.* dobrze
Bielo-Rússia *f.* Białoruś
bigode *m.* wąs, wąsy
blusa *f.* bluzka
bobo *adj.* głupi
bochecha *f.* policzek
boi *m.* wół
bolsa *f.* torba, torebka

bolso *m.* kieszeń
bom *adj.*, *pl.* **bons** dobry
bonito *adj.* ładny, piękny
braço *m.* ramię, ręka
branco *adj.* biały
Brasil *m.* Brazylia
brasileiro *m.*, *adj.* brazylijski, Brazylijczyk
brevidade *f.* krótkość, szybkość
bridge *m.* brydż
brilhante *adj.* błyszczący; świetlny, wspaniały
brincadeira *f.* żart
brinquedo *m.* zabawka
broto *m.* kiełek
Bulgária *f.* Bułgaria
buscar *v.t.* szukać

C

cabeça *f.* głowa
cabeleireiro *m.* fryzjer
cabelo *m.* włosy
caber *v.i.* mieścić się
cabra *f.* koza
cachaça *f.* (gatunek wódki brazylijskiej)
cachorro *m.* szczeniak; pies
cadê *adv.* gdzie
cadeira *f.* krzesło
café *m.* kawa
café da manhã *m.* śniadanie
caixa *f.* skrzynka, pudełko
caixote *m.* skrzynka, paczka
calar *v.i.* zamilknąć, ucichnąć
calmar *v.t.* uspokoić
calvície *f.* łysina
calça *f.* spodnie
calvo *adj.* łysy
câmbio *m.* wymiana
caminho *m.* droga
camiseta *f.* koszulka, podkoszulek
campo *m.* pole
Canadá *m.* Kanada
câncer *m.* rak
caneta *f.* długopis
cansado *adj.* zmęczony
capaz *adj.* zdolny
cara[1] *f.* twarz
cara[2] *m.* facet
careca *adj.* łysy
caro *adj.* drogi
carreira *f.* kariera
carro *m.* samochód
carta *f.* list; karta
casa *f.* dom
casaco *m.* płaszcz
casada *adj.* zamężna
casado *adj.* żonaty
casar(-se) *v.i.*, *v.r.* żenić się, wychodzić za mąż
caso *m.* przypadek
casualidade *f.* przypadek, przypadkowość
causa *f.* przyczyna
cedo *adv.* wcześnie
ceia *f.* kolacja
cem *num.* sto
cemitério *m.* cmentarz
cenoura *f.* marchew
cento *num.* sto
centro *m.* centrum
cérebro *m.* mózg
certeza *f.* pewność
certo *adj.* pewien, pewny
cerveja *f.* piwo
chá *m.* herbata
chão *m.*, *pl.* **chãos** podłoga
chamar *v.t.* wołać, nazywać
chapéu *m.* kapelusz
chato *adj.* nudny, marudny
chefe *m.* szef
chegada *f.* przyjazd, przybycie
chegar *v.i.* przyjeżdżać, przychodzić, przybywać
Chile *m.* Chile
China *f.* Chiny
chinês *adj.* chiński
chocar *v.t.* uderzać; szokować
chover *v.i.* padać (o deszczu)
chuva *f.* deszcz
cidade *f.* miasto
cinema *m.* kino
cinza *adj.* szary; *f.* popiół
claro *adj.* jasny

clipe *m.* spinacz
coisa *f.* rzecz
colher *f.* łyżka
colocar *v.t.* umieszczać, ustawiać, kłaść
com *praep.* z
combater *v.t.* zwalczać
combinar *v.t.* kombinować; *v.i.* umawiać się
começar *v.t.* zaczynać
comer *v.t.* jeść
comercial *adj.* handlowy
cometa *m.* kometa
comigo *praep.* ze mną
como *adv.* jak; *conj.* ponieważ
compatível *adj.*, *pl.* **compativeis** zgodny
complexo *m.* kompleks
compra *f.* kupno, zakup
comprar *v.t.* kupować
comprido *adj.* długi
computador *m.* komputer
condição *f.* warunek
confiança *f.* zaufanie
confundir *v.t.* mylić
conhaque *m.* koniak
conhecer *v.t.* znać
conosco *praep.* z nami
conseguir *v.t.* osiągnąć, uzyskać
conselho *m.* rada
consideração *f.*, *pl.* **considerações** poważanie, szacunek
considerar *v.t.* uważać
consolar *v.t.* pocieszać
contar *v.t.* liczyć; opowiadać
contente *adj.* zadowolony
conter *v.t.* zawierać
continente *m.* kontynent
continuar *v.t.* kontynuować
contra *praep.* przeciw
contribuir *v.i.* przyczyniać się
convencer *v.t.* przekonać
conversa *f.* rozmowa
conversar *v.i.* rozmawiać
convidar *v.t.* zapraszać
convite *m.* zaproszenie
copo *m.* szklanka; kieliszek
cor *f.* kolor
coração *m.*, *pl.* **corações** serce
cor-de-rosa *adj.* różowy
cordial *adj.*, *pl.* **cordiais** serdeczny
corpo *m.* ciało
correio *m.* poczta
corrente *adj.* bieżący
correr *v.i.* biec
correspondência *f.* korespondencja
corrida *f.* bieg
cortar *v.t.* ciąć, obcinać, strzyc
corte *m.* cięcie; uczesanie
cozinha *f.* kuchnia
cozinhar *v.t.* gotować
cruzeiro *m.* cruzeiro (jednostka monetarna Brazylii)
Cuba *f.* Kuba
cuidado *m.* uwaga
cuidar *v.t.* dbać, pilnować, zwracać uwagę
cujo *pron.* czyj, którego, której
cumprimentar *v.t.* pozdrawiać
cunhada *f.* szwagierka
cunhado *m.* szwagier
curioso *adj.* ciekawy, ciekawski
curto *adj.* krótki
custar *v.i.* kosztować

D

daqui *adv.* stąd
dar *v.t.* dawać
de *praep.* z; od; o
debaixo *adv.* pod spodem; **debaixo de** pod
decente *adj.* przyzwoity
decidir *v.i.* decydować
décimo *num.* dziesiąty
dedicar *v.t.* dedykować, poświęcać
dedo *m.* palec
deixar *v.t.* zostawiać; pozwalać
dela *pron.* jej
dele *pron.* jego
demais *adv.* zbyt; *pron.* pozostali
dente *m.* ząb
dentro *adv.* wewnątrz; **dentro de** za
depender *v.i.* zależeć
depois *adv.* potem
de repente *adv.* nagle
descansar *v.i.* odpoczywać

descer *v.i.* schodzić
desconhecido *adj.*, *m.* nieznajomy
desculpa *f.* przeprosiny
desde *praep.* od
desemprego *m.* bezrobocie
desenvolvimento *m.* rozwój
desistir *v.i.* rezygnować
despedir-se *v.r.* żegnać się
despesa *f.* wydatek
despovoado *adj.* bezludny
detalhe *m.* szczegół, detal
detestar *v.t.* nie cierpieć, nie znosić
dever *v.i.* musieć
devolver *v.t.* oddawać, zwracać
dez *num.* dziesięć
dezembro *m.* grudzień
dia *m.* dzień
diabetes *f.* cukrzyca
diário *adj.* dzienny, codzienny
diferente *adj.* inny, różny
difícil *adj.*, *pl.* **difíceis** trudny
dilema *m.* dylemat
Dinamarca *f.* Dania
dinheiro *m.* pieniądze
direito *adj.* prawy; *m.* prawo
diretor *m.* dyrektor
disputar *v.i.* kłócić się
disso *pron.* tego
distância *f.* odległość, dystans
distinto *adj.* inny, różny
disto *pron.* tego
divertir-se *v.r.* zabawić się, rozerwać się
dívida *f.* dług
divórcio *m.* rozwód
dizer *v.t.* powiedzieć
doente *adj.* chory
doer *v.i.* boleć
dois *num.* dwa
dólar *m.* dolar
doméstico *adj.* domowy
dominar *v.t.* dominować, opanować
domingo *m.* niedziela
dona *f.* pani
donde *adv.* skąd
dor *f.* ból
doutor *m.* doktor
doze *num.* dwanaście
droga *f.* narkotyk
duas *num.* dwie
duodeno *m.* dwunastnica
durante *praep.* podczas
duzentos *num.* dwieście
dúzia *f.* tuzin

E

e *conj.* i
editora *f.* wydawnictwo
educação *f.* wychowanie, oświata, edukacja
Egito *m.* Egipt
ela *pron.* ona
ele *pron.* on
elegante *adj.* elegancki
em *praep.* w
embora *conj.* choć, chociaż
em geral *adv.* na ogół
empreender *v.t.* przedsięwziąć
empresa *f.* przedsiębiorstwo
em seguida *adv.* natychmiast
encontrar *v.t.* spotykać, znajdować
encontro *m.* spotkanie
endereço *m.* adres
enfim *adv.* w końcu
enganar *v.t.* oszukiwać
engano *m.* pomyłka; oszustwo
engraçado *adj.* zabawny
enquanto *conj.* podczas gdy
então *conj.* więc; *adv.* wtedy
entender *v.t.* rozumieć
entrar *v.i.* wchodzić
entre *praep.* między, wśród
entregar *v.t.* wręczać
envelope *m.* koperta
enviar *v.t.* wysyłać
enumerar *v.t.* numerować
equilíbrio *m.* równowaga
equitação jazda konna
erudito *adj.* poważny; erudycyjny
escala *f.* schody; drabina; skala
esclarecer *v.t.* objaśniać
esconder *v.t.* ukrywać
escrevaninha *f.* biurko

escrever *v.t.* pisać
escritório *m.* biuro
esgrima *f.* szermierka
Eslováquia *f.* Słowacja
Espanha *f.* Hiszpania
espanhol *adj.* hiszpański; *m.* Hiszpan
esperança *f.* nadzieja
esperar *v.t.* czekać
espetáculo *m.* spektakl
esporte *m.* sport
esquecer *v.t.* zapominać
esquerdo *adj.* lewy
essa *pron.* ta
esse *pron.* ten
esta *pron.* ta
estação *f.* stacja; pora roku
estado *m.* stan; państwo
Estados Unidos *m. pl.* Stany Zjednoczone
estante *f.* półka
estar *v.i.* być
este *pron.* ten
estilo *m.* styl
estômago *m.* żołądek
Estônia *f.* Estonia
estragar *v.t.* psuć, niszczyć
estrangeiro *adj.* zagraniczny; *m.* cudzoziemiec
estranho *adj.* dziwny
estudar *v.t.* studiować, uczyć się
et cétera *adv.* i tak dalej
eventual *adj.*, *pl.* **eventuais** ewentualny
evolucionar *v.i.* ewoluować
exato *adj.* dokładny
exemplo *m.* przykład
exigente *adj.* wymagający
explicar *v.t.* wyjaśniać

F

fábrica *f.* fabryka
fabricar *v.t.* fabrykować, wyrabiać
faca *f.* nóż
fácil *adj.*, *pl.* **fáceis** łatwy
falar *v.i.* *mówić*
faltar *v.i.* brakować
família *f.* rodzina
familiar *adj.* rodzinny; *m.* członek rodziny
famoso *adj.* sławny, słynny
farinha *f.* mąka
farmácia *f.* apteka
fato *m.* fakt
favor *m.* przysługa
fazer *v.t.* robić
febre *f.* gorączka
fechar *v.t.* zamykać
feijão *m.* fasola
feio *adj.* brzydki
feliz *adj.* szczęśliwy
férias *f.pl.* wakacje
ficar *v.i.* zostać; stać się; znajdować się
fígado *m.* wątroba
filha *f.* córka
filho *m.* syn
filme *m.* film
filósofo filozof
fim *m.*, *pl.* **fins** koniec
Finlândia *f.* Finlandia
fino *adj.* cienki, delikatny
firma *f.* firma
física *f.* fizyka
flácido *adj.* opadły, obwisły
fogo *m.* ogień
fome *f.* głód
forte *adj.* silny, mocny
França *f.* Francja
francês *adj.* francuski; *m.* Francuz
freguês *m.* klient
freguesa *f.* klientka
frente *f.* czoło; przód
frigorífico *m.* lodówka
frio *adj.* zimny
fruta *f.* owoc
futebol *m.* piłka nożna

G

ganhar *v.t.* zarabiać; wygrywać
garfo *m.* widelec
garrafa *f.* butelka
gato *m.* kot
Gêmeos *m.pl.* Bliźnięta
genro *m.* zięć

gente *f.* ludzie
geografia *f.* geografia
gesticular *v.i.* gestykulować
gorjeta *f.* napiwek
gostar *v.i.* lubić; chcieć; kochać
gota *f.* kropla
Grã-Bretanha *f.* Wielka Brytania
grama *f.* trawa
gratuito *adj.* darmowy
grau *m.* stopień
gravata *f.* krawat
Grécia *f.* Grecja
gripe *f.* grypa
gritar *v.i.* krzyczeć
grosso *adj.* gruby
guardar *v.t.* przechowywać, trzymać

H

harmonizar *v.t.* harmonizować; *v.i.* pasować
hipocondríaco *m.* hipochondryk
história *f.* historia
hoje *adv.* dziś
holá *interj.* cześć
Holanda *f.* Holandia
holandês *adj.* holenderski; *m.* Holender
homem *m.*, *pl.* **homens** mężczyzna, człowiek
hora *f.* godzina
humano *adj.* ludzki
Hungria *f.* Węgry

I

idéia *f.* idea, pomysł
ideologia *f.* ideologia
igreja *f.* kościół
ilha *f.* wyspa
ilustríssimo *adj.* szanowny, wielmożny
imaginar *v.t.* wyobrażać
impressão *f.* wrażenie
impressionante *adj.* wspaniały, świetny, imponujący
inclinar *v.t.* pochylać
inclusive *adv.* nawet
incomodar *v.t.* przeszkadzać
inconseqüência *f.* niekonsekwencja
incrível *adj.*, *pl.* **incríveis** niewiarygodny
indeciso *adj.* niezdecydowany
Índia *f.* Indie
infeliz *adj.* nieszczęśliwy
infinito *adj.* nieskończony
informar *v.t.* informować
Inglaterra *f.* Anglia
inglês *adj.* angielski; *m.* Anglik
injúria *f.* obraza
instrumento *m.* instrument, przyrząd
inteirar-se *v.r.* dowiedzieć się
inteiro *adj.* cały
inteligente *adj.* inteligentny
interessante *adj.* interesujący
interessar *v.t.* interesować
interesse *m.* interes; zainteresowanie
internar *v.t.* internować, umieścić w zakładzie (szpitalu)
interromper *v.t.* przerywać
ir *v.i.* iść
Irã *m.* Iran
irmã *f.* siostra
irmão *m.* brat
irônico *adj.* ironiczny
irregular *adj.* nieregularny
Israel *m.* Izrael
isso *pron.* to
isto *pron.* to
Itália *f.* Włochy
italiano *adj.* włoski; *m.* Włoch

J

já *adv.* już
já que *conj.* ponieważ
jamais *adv.* nigdy; kiedykolwiek
janela *f.* okno
jantar[1] *m.* kolacja
jantar[2] *v.i.* jeść kolację
Japão *m.* Japonia
japonês *adj.* japoński; *m.* Japończyk
jeito *m.* sposób
jogar *v.t.* grać
jogo *m.* gra
jornal *m.*, *pl.* **jornais** gazeta
junto de *praep.* przy

julho *m.* lipiec
junho *m.* czerwiec
justamente *adv.* właśnie; dokładnie
justo *adj.* sprawiedliwy; dokładny

L

lá *adv.* tam
lã *f.* wełna
lábio *m.* warga
lado *m.* bok; strona
lanche *m.* obiad, lunch
lanchonete *f.* bar
laranja *f.* pomarańcza
lavar *v.t.* myć
lavoura *f.* ziemia uprawna, rola
legal *adj.*, *pl.* **legais** legalny, prawny; fajny
leito *m.* łoże
leitura *f.* lektura
lembrança *f.* wspomnienie
lembrar-se *v.r.* przypominać sobie
lenço *m.* chustka
ler *v.t.* czytać
Letônia *f.* Łotwa
levantar-se *v.r.* podnosić się, wstawać
levar *v.t.* nieść, zabierać, odnosić
ligação *f.*, *pl.* **ligações** połączenie
ligar *v.t.* połączyć (się)
ligeiro *adj.* prędki, lekki
língua *f.* język
listrado *adj.* w paski
Lituânia *f.* Litwa
local *m.*, *pl.* **locais** miejsce, lokal
logo *adv.* wkrótce
loja *f.* sklep
longe *adv.* daleko
longo *adj.* długi
louco *adj.*, *m.* szalony, wariat
lugar *m.* miejsce

M

má *adj.* zła
mãe *f.* matka
magro *adj.* chudy
maio *m.* maj
mais *adv.* bardziej, więcej
mal *adv.* źle
mala *f.* walizka
malicioso *adj.* złośliwy
mamãe *f.* mama
manhã *f.* rano
manicômio *m.* szpital psychiatryczny
manteiga *f.* masło
manter *v.t.* utrzymywać
mão *f.*, *pl.* **mãos** ręka, dłoń
mapa *m.* mapa
máquina *f.* maszyna
mar *m.* morze
marcar *v.t.* zaznaczać
marechal *m.*, *pl.* **marechais** marszałek
marido *m.* mąż
Marrocos *m.* Maroko
marrom *adj.*, *pl.* **marrons** brązowy
mas *conj.* lecz, ale
mau *adj.* zły
medicamento *m.* lekarstwo
médico *m.* lekarz
medo *m.* strach
meio *adv.* pół
meio-dia *m.* południe
melhor *adj.* lepszy; *adv.* lepiej
menos *adv.* mniej
mental *adj.*, *pl.* **mentais** umysłowy
merenda *f.* podwieczorek
mês *m.*, *pl.* **meses** miesiąc
mesa *f.* stół
mesmo *pron.* ten sam; *adv.* nawet
meu *pron.* mój
México *m.* Meksyk
mil *num.* tysiąc
milagroso *adj.* cudowny
minha *pron.* moja
míope *adj.* krótkowzroczny
mineral *adj.*, *pl.* **minerais** mineralny
minuto *m.* minuta
momento *m.* chwila, moment
montanha *f.* góra
morar *v.i.* mieszkać
morrer *v.i.* umrzeć
mosteiro *m.* klasztor
motivo *m.* powód
móveis *m.pl.* meble

mover *v.t.* ruszać, poruszać
mudar *v.t.* zmieniać
mudável *adj.*, *pl.* **mudáveis** zmienny
muito *adv.* dużo; bardzo
mulher *f.* kobieta; żona
mundo *m.* świat
muro *m.* mur; ściana

N

na *praep.* (**em + a**)
nacional *adj.*, *pl.* **nacionais** narodowy
nada *pron.* nic
namorada *f.* dziewczyna, narzeczona
namorado *m.* chłopak, narzeczony
não *adv.* nie
nariz *m.* nos
nascer *v.i.* urodzić się
navalha *f.* brzytwa
navio *m.* statek, okręt
necessário *adj.* potrzebny, konieczny
negócio *m.* interes
negro *m.* czarny; *m.* Murzyn
nenhum *pron.*, *pl.* **nenhuns** żaden
nervo *m.* nerw
nervoso *adj.* nerwowy
neta *f.* wnuczka
neto *m.* wnuk
nevar *v.i.* padać (o śniegu)
neve *f.* śnieg
ninguém *pron.* nikt
nivel *m.*, *pl.* **níveis** poziom
no *praep.* (**em + o**)
noiva *f.* narzeczona
noivo *m.* narzeczony
nome *m.* imię, nazwisko
nono *num.* dziewiąty
nora *f.* synowa
normal *adj.*, *pl.* **normais** normalny
norte-americano *adj.* północnoamerykański; *m.* Amerykanin (z USA)
Noruega *f.* Norwegia
nosso *pron.* nasz
nota *f.* notatka
notícia *f.* wiadomość
novecentos *num.* dziewięćset
novembro *m.* listopad
num *praep.* (**em + um**)
numa *praep.* (**em + uma**)
número *m.* numer
nunca *adv.* nigdy

O

o (rodzajnik)
ó *interj.* hej, halo
objetivo *m.* cel
obrigada, obrigado *interj.* dziękuję
obviamente *adv.* oczywiście
ocupar *v.t.* zajmować
odiar *v.t.* nienawidzić
oferecer *v.t.* ofiarować
oficial *adj.*, *pl.* **oficiais** oficjalny
oitavo *num.* ósmy
oito *num.* osiem
oitocentos *num.* osiemset
olho *m.* oko
onde *adv.* gdzie
ônibus *m.*, *pl.* **ônibus** autobus
ontem *adv.* wczoraj
opinião *f.*, *pl.* **opiniões** opinia, pogląd
oportunidade *f.* sposobność, okazja
ordem *f.*, *pl.* **ordens** szyk; porządek; rozkaz; **às ordens** do usług
orelha *f.* ucho
organizar *v.t.* organizować
órgão *m.*, *pl.* **órgãos** organ, narząd
ótimo *adj.* znakomity
ou *conj.* albo, lub
outono *m.* jesień
outro *pron.* inny, drugi
ouvir *v.t.* słyszeć
ovelha *f.* owca

P

paciência *f.* cierpliwość
pagar *v.t.* płacić
pai *m.* ojciec
pais *m.pl.* rodzice; ojcowie
país *m.* kraj
paisagem *f.*, *pl.* **paisagens** pejzaż

palavra *f.* słowo, wyraz
pâncreas *m.* trzustka
pão *m.*, *pl.* **pães** chleb
papai *m.* tatuś
papel *m.*, *pl.* **papéis** papier; **papel carbono** kalka
para *praep.* dla; *conj.* żeby; **para que** żeby
parabéns *m.pl.* życzenia
paralelo *adj.* równoległy
parecer *v.t.* wydawać się
parente *m.* krewny
parte *f.* część; strona
partido *m.* partia
partir *v.i.* wyjeżdżać
passagem *f.*, *pl.* **passagens** bilet
passar *v.i.* przechodzić
pasta *f.* teczka
patinar *v.i.* jeździć na łyżwach lub wrotkach
pé *m.* stopa
pedra *f.* kamień
pensar *v.i.*, *v.t.* myśleć
pequeno *adj.* mały; **pequeno almoço** śniadanie
perceber *v.t.* spostrzec
perder *v.t.* gubić, tracić
perdoar *v.t.* wybaczyć
perfeito *adj.* doskonały
pergunta *f.* pytanie
perguntar *v.t.* pytać
período *m.* okres
permitir *v.t.* pozwalać
perna *f.* noga
perto *adv.* blisko
Peru *m.* Peru
pessoa *f.* osoba
pianista *m.* pianista
piano *m.* pianino
piedade *f.* litość
pior *adj.* gorszy
planejar *v.t.* planować
planeta *m.* planeta
plástico *m.* plastik
pneumonia *f.* zapalenie płuc
pó *m.* proszek
pobre *adj.* biedny
poder *v.t.* móc
poema *m.* wiersz
poeta *m.* poeta
política *f.* polityka
político *m.* polityk
polonês *adj.* polski; *m.* Polak
Polônia *f.* Polska
ponto *m.* punkt
por *praep.* przez
pôr *v.t.* kłaść
porque *conj.* bo, dlatego że
por que, por quê dlaczego
porta *f.* drzwi
portanto *conj.* zatem, w związku z tym, dlatego
Portugal *m.* Portugalia
português *adj.* portugalski: *m.* Portugalczyk
possível *adj.*, *pl.* **possíveis** możliwy
pouco *adv.* mało
praça *f.* plac
praia *f.* plaża
praticar *v.t.* praktykować, uprawiać
prato *m.* talerz; danie
prazer *m.* przyjemność
precisar *v.t.* potrzebować
preferir *v.t.* woleć
preocupar-se *v.r.* przejmować się
preparar *v.t.* przygotowywać
pressa *f.* pośpiech
preto *adj.* czarny; *m.* Murzyn
prima *f.* kuzynka, siostra cioteczna
primavera *f.* wiosna
primeiro *num.* pierwszy
primo *m.* kuzyn, brat cioteczny
princípio *m.* zasada
problema *m.* problem, kłopot
procurar *v.t.* szukać; próbować; dostarczać
produto *m.* produkt
produzir *v.t.* produkować
progresso *m.* postęp
projeto *m.* projekt
prometer *v.t.* obiecać
pronto *adj.* gotowy

propor *v.t.* proponować
propósito *m.* zamiar, propozycja; **a propósito** à propos
próprio *adj.* własny
provável *adj.*, *pl.* **prováveis** prawdopodobny
providências *f.pl.* środki zaradcze
provocar *v.t.* prowokować
próximo *adj.* bliski, najbliższy; następny

Q

qual *pron.* który, jaki
qualquer *pron.*, *pl.* **quaisquer** jakikolwiek, którykolwiek
quando *adv.* kiedy
quanto *adv.* ile
quarta-feira *f.* środa
quarto *num.* czwarty; *m.* sypialnia
quatro *num.* cztery
quatrocentos *num.* czterysta
quase *adv.* prawie
que *pron.* który; *conj.* że; niż
queijo *m.* ser
queixa *f.* skarga
queixar-se *v.r.* skarżyć się
quem *pron.* kto
quente *adj.* gorący
querer *v.t.* chcieć
querido *adj.* kochany
questão *f.*, *pl.* **questões** kwestia
quilo *m.* kilo
quinhentos *num.* pięćset
quinta-feira *f.* czwartek
quinto *num.* piąty

R

rápido *adj.* szybki
raro *adj.* rzadki
razão *f.*, *pl.* **razões** racja; rozsądek
rebanho *m.* stado
recado *m.* wiadomość
receber *v.t.* otrzymać
recente *adj.* niedawny
redigir *v.t.* redagować
redor *adv.*: **em redor** wokół
redução *f.*, *pl.* **reduções** redukcja, obniżka, spadek
regra *f.* reguła
remédio *m.* środek, lekarstwo
renascer *v.i.* odrodzić się
repolho *m.* kapusta
república *f.* republika
República Tcheca *f.* Republika Czeska
reservar *v.t.* rezerwować
resolver *v.t.* rozwiązywać, zaradzić
responder *v.t.* odpowiadać
restaurante *m.* restauracja
resultar *v.i.* okazywać się
rico *adj.* bogaty
ridículo *adj.* śmieszny
rir(-se) *v.i.*, *v.r.* śmiać się
rolo *m.* rolka, zwitek
Roménia *f.* Rumunia
roupa *f.* ubranie
rouxo *adj.* siny
ruína *f.* ruina
russo *adj.* rosyjski; *m.* Rosjanin

S

sábado *m.* sobota
saber *v.t.* umieć, wiedzieć
saco *m.* worek, torba
sacrifício *m.* poświęcenie
Sagitário *m.* Strzelec
sair *v.i.* wyjść
sala *f.* sala, pokój
salvar *v.t.* ratować
samba *m.* samba
sandálias *f.pl.* sandały
sanduíche *f.* kanapka
santo *m.* święty
são *m.* święty
sapato *m.* but
saudação *f.*, *pl.* **saudações** pozdrowienie
saúde *f.* zdrowie
satanás *m.* szatan
se *conj.* jeśli, jeżeli, gdyby; czy
seção *f.*, *pl.* **seções** wydział, sekcja
secretária *f.* sekretarka

secretário *m.* sekretarz
seda *f.* jedwab
sede[1] *f.* pragnienie
sede[2] *f.* siedziba
segredo *m.* tajemnica, sekret
segunda-feira *f.* poniedziałek
segundo *num.* drugi
segurar *v.t.* trzymać
seguro *adj.* pewny
seis *num.* sześć
seiscentos *num.* sześćset
sem *praep.* bez
semana *f.* tydzień
sempre *adv.* zawsze
senhor *m.* pan
senhora *f.* pani
senhoria *f.* pan, pani
sensível *adj.*, *pl.* **sensíveis** wrażliwy
sentar-se *v.r.* siadać
sentimento *m.* uczucie
sentido *m.* sens, zmysł
sentir *v.t.* czuć
ser *v.i.* być; *m.* byt, istota
sério *adj.* poważny
sete *num.* siedem
setecentos *num.* siedemset
setembro *m.* wrzesień
sétimo *num.* siódmy
seu *pron.* jego, jej, wasz, ich, pana, pani
sexta-feira *f.* piątek
sexto *num.* szósty
signo *m.* znak
sim *adv.* tak
simpático *adj.* sympatyczny
simples *adj.*, *pl.* **simples** prosty
sincero *adj.* szczery
só *adj.* sam; *adv.* tylko
sob *praep.* pod
sobre *praep.* nad, na
sobreviver *v.i.* przeżyć
sobrinha *f.* siostrzenica, bratanica
sobrinho *m.* siostrzeniec, bratanek
social *adj.*, *pl.* **sociais** społeczny
socialista *adj.* socjalistyczny; *m.* socjalista
sogra *f.* teściowa
sogro *m.* teść
sol *m.* słońce
solitário *adj.* samotny
somente *adv.* tylko
sonhar *v.i.* śnić, marzyć
sorvete *m.* lody
soviético *adj.* radziecki
sozinho *adj.* sam
sua *pron.* jego, jej, wasz, ich, pana, pani
subir *v.i.* wchodzić (na górę)
subscrever-se *v.r.* podpisywać się
suco *m.* sok
Suécia *f.* Szwecja
sueco *adj.* szwedzki; *m.* Szwed
suéter *m.* sweter
suficiente *adj.* wystarczający
Suíça *f.* Szwajcaria
surpresa *f.* niespodzianka

T

tal *pron.*, *pl.* **tais** taki
talvez *conj.* chyba, być może
também *adv.* także
tão *adv.* tak (bardzo)
tanto *adv.* tak (bardzo), tyle
tapete *m.* dywan
tarde *adv.* późno
táxi *m.* taksówka
tcheco *adj.* czeski; *m.* Czech
telefonar *v.t.* dzwonić, telefonować
telefone *m.* telefon
tema *m.* temat
tempo *m.* czas
tênis *m.* tenis; *m.pl.* tenisówki
tentar *v.t.* próbować
terça-feira *f.* wtorek
terceiro *adj.* trzeci
terminar *v.t.* kończyć
terra *f.* ziemia
teu *pron.* twój
tia *f.* ciotka
tio *m.* wuj
tinto *adj.* czerwony (o winie)
tirar *v.t.* ciągnąć; brać
todo *pron.* wszystek, cały
tomar *v.t.* brać

torto *adj.* krzywy
trabalhar *v.i.* pracować
trabalho *m.* praca
traduzir *v.t.* tłumaczyć
tráfico *m.* handel; ruch drogowy
transparente *adj.* przezroczysty
trazer *v.t.* przynosić
três *num.* trzy
Trindade *f.* Trójca
triste *adj.* smutny
trocar *v.t.* wymieniać, zamieniać
troco *m.* drobne
tua *pron.* twoja
tudo *pron.* wszystko
Turquia *f.* Turcja
txau *interj.* cześć

U

Ucrânia *f.* Ukraina
último *adj.* ostatni
um (rodzajnik); *num.* jeden
uma (rodzajnik); *num.* jedna
união *f.*, *pl.* **uniões** jedność, związek
universidade *f.* uniwersytet
urgente *adj.* pilny
usar *v.t.* używać
utensílio *m.* przyrząd
uva *f.* winogrono

V

vale a pena warto
vário *adj.* liczny
velho *adj.* stary
Venezuela *f.* Wenezuela
ventre *m.* brzuch
ver *v.t.* widzieć
verão *m.* lato
veraz *adj.* prawdomówny
verdade *f.* prawda
verde *adj.* zielony
verdura *f.* jarzyna, warzywo
vestido *m.* suknia
vestir-se *v.r.* ubierać się
vestuário *m.* ubrania
vez *f.* raz
viagem *f.*, *pl.* **viagens** podróż
viajar *v.i.* podróżować
vida *f.* życie
vinho *m.* wino
vir *v.i.* przychodzić
vírgula *f.* przecinek
vírus *m.* wirus
visitar *v.t.* odwiedzać
viver *v.i.* żyć
vizinho *m.* sąsiad
você *pron.* ty
vocês *pron.* wy
vodca *f.* wódka
voleibol *m.* siatkówka
voltar *v.i.* wracać
vontade *f.* chęć, ochota
vôo *m.* lot
vossa senhoria *f.* szanowny pan, szanowna pani
voz *f.* głos

X

xadrez *m.* szachy
xícara *f.* filiżanka

Z

zangado *adj.* obrażony
zero *num.* zero
zona *f.* strefa, obszar

Język portugalski dla początkujących

wersja brazylijska

Podręcznik do nauki samodzielnej lub pod kierunkiem lektora

- 30 lekcji
  - dialog
  - komentarz gramatyczny
  - ćwiczenia
- podstawowe słownictwo współczesnego języka portugalskiego
- zasady wymowy portugalskiej
- odmiana czasowników
- słowniczek portugalsko-polski

WIEDZA POWSZECHNA
ul. Jasna 26, 00-054 Warszawa, tel. (0-22) 827 07 99, fax w. 131
Hurtownia i księgarnia wysyłkowa: al. Prymasa Tysiąclecia 60/62
01-424 Warszawa, tel./fax (0-22) 877 17 42
Księgarnia internetowa: www.wiedza.pl

ISBN 83-214-1214-9
9 788321 412146 04